

ÇALIŞMA RAPORU

Mart 2016 - Haziran 2017

TİHV

9. Dönem 28. Olağan Kurucular Kurulu

04 Haziran 2017, Ankara

İHD KURUCULARI

Vakfedenler (1990)

İHD Genel Merkezi

Akın Birdal
Aziz Gürsoy
Bekir Doğanay
Doğan Taşdelen
Fevzi Bahattin Argun
Gencay Gürsoy
Haşim Aydınçak
Hüsnü Öndül
Lalezar Mürşitpınar
Mehmet Selim Ölçer
Mehmet Vural
Murat Yetkin
Muzaffer Erdost
Nart Bozkurt
Nevzat Helvacı

Okan Akhan
Ömer Faruk Yenigün
Şükran İrençin
Veli Lök
Yavuz Önen
Zeki Tavşancıl
(17 Mart 1996 tarihinde istifa etmiştir)
Ata Soyer
(19 Mart 2013 tarihinde kaybettik)
İbrahim Emil Çelik Sandalcı
(10 Mart 1993 tarihinde kaybettik)
Ergin Atasü
(09 Mart 1998 tarihinde kaybettik)
Haldun Özen
(05 Mayıs 2002 tarihinde kaybettik)
Halit Çelenk

(05 Mayıs 2011 tarihinde kaybettik)
İhsan Atar
(29 Ekim 2010 tarihinde kaybettik)
Leman Fırtına
(02 Nisan 2015 tarihinde kaybettik)
Mahmut Tali Öngören
(13 Ekim 1999 tarihinde kaybettik)
Mustafa Ekmekçi
(21 Mayıs 1997 tarihinde kaybettik)
Nusret Fişek
(03 Kasım 1990 tarihinde kaybettik)
Veli Devecioglu
(09 Haziran 2015 tarihinde kaybettik)

Kurucular Kurulu Tarafından Seçilen Kurucular

Şahika Yüksel	(12 Şubat 1991)	İoanna Kuçuradi	(30 Mart 2002)
Sabri Dokuzoğuz	(17 Mart 1996)	Sabih Ataç	(30 Mart 2002)
Ümit Erkol	(29 Mart 1998)	Önder Özkalıpçı	(30 Mart 2002)
Türkcan Baykal	(29 Mart 1998)	Metin Aksoy	(30 Mart 2002)
Şebnem Korur Fincancı	(29 Mart 1998)	Muhsin Bilal	(30 Mart 2002)
Necdet İpekyüz	(29 Mart 1998)	Hürriyet Şener	(04 Nisan 2004)
Mustafa Çinkılıç	(29 Mart 1998)	Turgut Tarhanlı	(04 Nisan 2004)
Yusuf Alataş	(29 Mart 1998)	Necmi Erdoğan	(04 Nisan 2004)
Günseli Kaya	(17 Ekim 1999)	Emirali Türkmen	(04 Nisan 2004)
Tanıl Bora	(17 Ekim 1999)	Levent Kutlu	(04 Nisan 2004)
Sezai Berber	(17 Ekim 1999)	Coşkun Üsterci	(26 Mart 2005)
M. Sezgin Tanrıkulu	(17 Ekim 1999)	Mehmet Antmen	(26 Mart 2005)
Cem Kaptanoğlu	(17 Ekim 1999)	Nejat Taştan	(26 Mart 2005)
Sedat Aslantaş	(17 Ekim 1999)	Selahattin Demirtaş	(26 Mart 2005)
Yücel Sayman	(26 Mart 2000)	Ülkü Özen	(26 Mart 2005)
Lütfi Demirkapı	(26 Mart 2000)	Barış Yavuz	(15 Mart 2014)
Nadire Mater	(26 Mart 2000)	Öztürk Tükdoğan	(15 Mart 2014)
Mithat Sancar	(26 Mart 2000)	Ümit Biçer	(15 Mart 2014)
Gül Erdost	(26 Mart 2000)	Özge Yenier Duman	(15 Mart 2014)
Osman Baydemir	(25 Mart 2001)	Zeki Gül	(15 Mart 2014)
Metin Bakkalcı	(25 Mart 2001)	Eren Keskin	(28 Mart 2015)
Berna Arda	(25 Mart 2001)	Feray Salman	(28 Mart 2015)
Tahir Elçi	(25 Mart 2001)	Mehmet Emin Yüksel	(28 Mart 2015)
(28 Kasım 2015 tarihinde kaybettik)		Müge Yetener	(28 Mart 2015)
Nihat Bulut	(25 Mart 2001)	Nilgün Toker	(28 Mart 2015)

ARAMIZDAN AYRILAN KURUCULARIMIZ

Dr. Nusret FİŞEK
1914 - 1990

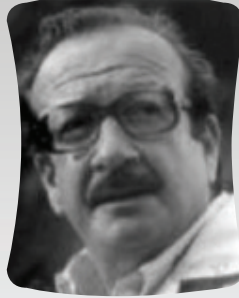
Emil Galip SANDALCI
1922 - 1993

Mustafa EKMEÇİ
1924 - 1997

Ergin ATASÜ
1940 - 1998

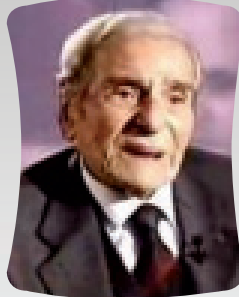
Mahmut Tali ÖNGÖREN
1931 - 1999

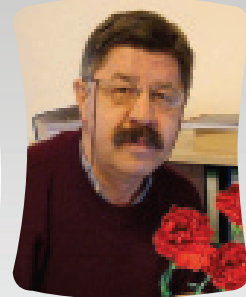
Haldun ÖZEN
1933 - 2002

İhsan ATAR
1929 - 2010

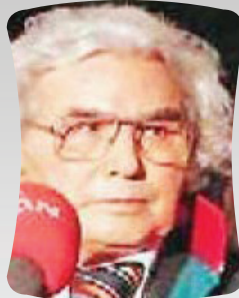
Halit ÇELENK
1924 - 2011

Ata SOYER
1955 - 2013

Leman FIRTINA
1926 - 2015

Veli DEVECİOĞLU
1928 - 2015

Tahir ELÇİ
1966 - 2015

BU DÖNEM ARAMIZDAN AYRILAN ARKADAŞIMIZ

Helmut OBERDIEK
1949 - 2016

Uzun yıllara dayalı özel dostluklarımızın yanısıra TİHV kuruluş sürecinde, özel olarak Dokümantasyon merkezimizin kuruluşundaki en kritik isim olan ve aslında yaşamının son anına kadar vakıfla ilgili telaşını sürdüren sevgili Helmut'u (Helmut Oberdiek) 27 Nisan 2016 tarihinde kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşamaktayız.

Yaşı denk düşüp de 12 Eylül 1980 askeri darbe sürecini çeşitli ortamlarda yaşama şansına sahip olanlar önce belki cezaevinde, belki dışarıda onun ismini duydular, onu tanıdılar, çok kıymetli çabaları nedeniyle belli dönem üstlendiği Uluslararası Af örgütü Türkiye sorumlusu iken "istenmeyen adam" ilan edilmesine tanık oldular, ama O her zaman hemen yanımızda idi.

Doğal olarak bir kısım arkadaşın tanıma şansına sahip olduğu, bir kısım arkadaşın ise tanıma şansına sahip olamadığı sevgili Helmut, TİHV kuruluş aşaması ve ilk döneminde Dokümantasyon merkezimizin oluşturulmasında kritik rol üstlendi. Olağanüstü titizliği ve birikimi ile müthiş bir geleneğin oluşmasına katkı sağladı.

Yaşamının Türkiye'de ya da Almanya'da geçirdiği her aşamasında vakıfla ilgili olarak olağanüstü değerli telaş gösterdi.

O muhteşem ve bir o kadar da mütevazî güzel insan Hiç unutulamaz ki... dahası O'nunla yaşanır, bizler de sevgili Helmut ile birlikte yaşamaya devam edeceğiz...

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

VAKIF ÇALIŞMA ORTAMI

Mart 2015-Mart 2018 Dönemi Asıl Yönetim Kurulu Üyeleri

Şebnem KORUR FİNCANCI (Başkan), Metin BAKKALCI (Genel Sekreter), Levent KUTLU (Sayman), Berna ARDA, Barış YAVUZ, Coşkun ÜSTERCİ, Ümit BİÇER, Sezai BERBER, Hasan ANLAR

Mart 2015-Mart 2018 Dönemi Yedek Yönetim Kurulu Üyeleri

Gamze YALÇIN, Mehmet ANTMEN, Özge YENİER DUMAN, Nihat BULUT, Tanıl BORA

Mart 2015-Mart 2018 Dönemi Asıl Vakıf Denetçileri

Mehmet VURAL, Mustafa ÇİNKILIÇ, Sabri DOKUZOĞUZ

Mart 2015-Mart 2018 Dönemi Yedek Vakıf Denetçileri

Necdet İPEKYÜZ, Haşim AYDINCAK

Genel Merkez

Metin BAKKALCI
Ayşe Rüya KARACAN EŞ
Senem DOĞANOĞLU
Evren ÖZER (19 Temmuz 2017 tarihine kadar)
Cihan Deniz ZARAKOLU (21 Kasım 2016 tarihinden itibaren)
Ayşe Cankız ÇEVİK
Melahat BÜYÜKTANIR
Hülya ARAS
Levent KUTLU
Handan TAZE
Öznur BOZTAŞ

İstanbul Temsilciliği

Elçin TÜRKDOĞAN, Ayşe ÇETİNTAŞ YÜKSEL, Cansu TURAN, Canan KORKMAZ COŞKUN, Enver Baran GÖRSEL, Ceren ASLAN, Ümit EFE, Şükriye BİDER, Deniz AKYIL SOKULLU (01 Nisan 2016 tarihinden itibaren), Bilal YILDIZ (03 Ekim 2016 tarihinden itibaren), Ümit BİÇER (17 Ekim 2016 tarihinden itibaren), Ayşe Lale ORHON (31 Mart 2016 tarihine kadar)

İzmir Temsilciliği

Aytül UÇAR, Mediha ÖZENMİŞ, Coşkun ÜSTERCİ, Zekiye Ayata

Diyarbakır Temsilciliği

Mehmet Zeki PARLAK, Murat ABA, Serkan DELIDERE, Rengin Ergül, Azize EKER, Güldar ÖNERARI (14 Ekim 2016 tarihinden itibaren), Berivan ÇİLEN ŞAHİN (02 Ocak 2017 tarihinden itibaren), Elif TURAN (13 Ocak 2017 tarihinden itibaren), Nesrin ASLANTAŞ (31 Temmuz 2016 tarihine kadar), İlham YILMAZ (01 Ocak 2017 tarihine kadar), Mehmet Basri ÇELİK (15 Ocak 2017 tarihine kadar), Semra GÜLER (15 Ocak 2017 tarihine kadar), Mehmet Veysi ÜLGEN (03 Kasım 2016 ile 13 Ocak 2017 tarihleri arası),

Cizre Referans Merkezi

İdris ÜZEN

İÇİNDEKİLER

1	Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Temel Projesi - 2016 Yılı Değerlendirilmesi.....	1
2	2015 Yaz Döneminde Yeniden Başlayan Çatışma Ortamı ve Bu Süreçle İlgili TİHV Çalışmalarının Kimi Başlıkları.....	23
3	Özel Gündem Başlıklarındaki Çalışmalar ve Kimi Diğer Çalışmalar.....	31
4	İstanbul Protokolünün Hukuki Değerinin Artırılması Projesi.....	41
5	'Êzidilerle Yürütülen Psiko Sosyal Destek Programı' Projesi.....	43
6	Dokümantasyon Merkezi Çalışmaları.....	45
7	Önümüzdeki Dönem için Hazırlanmış ya da Hazırlanmakta Olan Çalışma ve Projeler.....	47
8	Uluslararası İlişkiler.....	51
9	Temsilciliklerimizin Diğer Çalışmaları.....	55
10	Basın Açıklamaları.....	67
11	Mali Tablolar.....	73

1

TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ PROJESİ 2016 DEĞERLENDİRİLMESİ

Bir yandan ülkemizdeki tahayyül etmekte bile zorlandığımız yaşananlar karşısındaki geç kalmışlık ve derin yetmezlik duygusunu yaşarken, diğer yandan pek çok ortam gibi tüm vakıf ortamının da olağanüstü bir çaba içinde olduğunun, tüm eksikleri ile birlikte nitelikli çalışmalar yürütmeye çalıştığının hissedilmesinde yarar olsa gerektir. Her düzeyde yaşadığımız bu “özel bir dönemin” çalışma raporunu, hele de tüm ruhu ile yazabilmenin sınırlarını göz önünde tutarak ilgili bölümleri yazan arkadaşınız olarak, gerek yapılması gerekenler konusundaki, gerekse de rapordaki tüm eksiklikler nedeniyle geçen sene olduğu gibi bir kez daha özürlerimi sunmak isterim.

1. Son Çalışma Dönemi Kapsamında (1 Ocak 2016 –Mayıs 2017) İşkence ve Diğer Kötü Muamele Başlığının Genel Değerlendirilmesi

1.1. Giriş

Son yıllarda, bir çığlık anlamına da gelecek bir şekilde, “özel bir dönem” yaşadığımızı, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları ortamındaki tahribatın son derece kaygı verici olduğunu hep paylaşageldik. Bir önceki Kurucular Kuruluna sunulan çalışma raporunda ise 2015’in Temmuz ayından itibaren yeniden başlayan ve yakın dostlarımızı da yitirdiğimiz çatışma ortamı, özellikle de tahayyül etmekte bile zorlandığımız “aralıksız sokağa çıkma yasağı” uygulamaları ile yaşanan sürecin tüm yıkıcı etkilerini hissettiğimizi ve yaşadığımızı paylaşmış idik. Yine aynı zaman dilimi itibarıyla yakın dostlarımız dâhil çok sayıda insanın yaşamını yitirmesine yol açan, pek çok yerde sivilleri hedef alan canlı bomba ya da saldırıların toplumsal yaşamın temel dokusunda ve temel güven duygusunda ne denli derin hasarlara yol açtığını da hep birlikte yaşamaktayız. İnsan hakları açısından zaten ağır ve ciddi ihlallerin yaşandığı böylesi bir ortamda 15 Temmuz 2016 tarihindeki askeri darbe girişimi ardından ilan edilen OHAL sürecinde ise her boyutta yaşanan yeni hak ihlalleri ve değer yitimi ile bütünüyle açığa çıkan büyük kötülüğün ne denli yıkıcı olduğunu her birimiz derinden görmekteyiz. Yakın bölgemizde uzun yıllardır yaşanmakta olan savaşın etkilerini de her geçen gün daha yıkıcı biçimde hissetmekteyiz.

Kimi açıklamalarımızda da yer verildiği gibi, “önceki dönemlerde hakların orantısız sınırlandırılması, devlet adına görev yapanların yetkilerini aşırı kullanması ya da hak ihlallerine süreklilik kazandıran cezasızlık gibi sorunlar söz konusuysen, 2015’in Temmuzundan sonra fiilen, 2016’nın Temmuzundan

sonra ise hukuken ilan edilen olağanüstü hal ve art arda çıkarılan KHK’lar sonucunda çok daha temel ve varoluşsal bir sorunla; ‘hak öznesi olmayan insanlar sorunu’ ile karşı karşıya kalınmıştır.”

94 yıllık Cumhuriyet tarihinin 42 yılı “resmi” olağanüstü rejim uygulamaları ile geçen ülkemizdeki bu mevcut durum herkesin tanık olduğu gibi sadece ülkemiz ile sınırlı değil. Dünya ölçeğinde bir olağanüstü hal ortamında yaşamaktayız. Dahası “Bir Daha Asla” temel sloganı ile yola çıkılarak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde vücut bulan evrensel insan hakları değerlerini yaşamsal bir tehlike ile karşı karşıya bırakan bir insanlık kriziyle yüz yüzeyiz.

Ne yazık ki insan hakları mücadelesinin kazanımlarını onlarca yıl geriye götüren bu süreci önleyemedik. Bununla birlikte, bu kötücül sürecin önlenmesine ve insan hakları ortamının güçlendirilmesine yönelik çok farklı kesimden insan hakları aktivistlerinin olağanüstü çabaları herhalde göz önünde tutulmalıdır. Hele de bu süreçte pek çok dostumuzun, ne yazık ki, yaşamını yitirdiği, gözaltına alındığı, tutuklandığı, hüküm giydiği, ülkeyi terk etmek zorunda kaldığı, kamu görevlerinden ihraç edildiği, pek çok soruşturmayla maruz kaldığı, kurumlarının kapatıldığı ya da baskı altına alınmaya çalışıldığı gerçeği göz önüne alındığında bu olağanüstü çabalarının kıymeti hem dün, hem bugün, hem de yarın için açık olsa gerektir.

Kuşkusuz bunca çabaya karşın derin tahribat yaratan bu sürecin önlenememesi bugün ya da bundan sonra önlenemeyeceği anlamına gelmez. Tarihsel boyut içindeki kısa bir zaman diliminde yaşıyor olduğumuz

gerçeğinin ötesinde, tüm bu kötücül süreç sağlık alanında sıkça dillendirdiğimiz gibi insan eliyle gerçekleşiyor olduğu, dolayısı ile “kader” olmadığı için kısa bir süre içinde önlenebilir de...

1980’lerdeki doğrudan “resmi” OHAL ortamında kendini var eden ve ortaya çıkışından itibaren “olağanüstü koşullarda insan haklarını savunma ve geliştirme” çabasında olan insan hakları hareketinin biriktirdikleri önemli bir imkân olsa gerektir. Her biri son derece değerli çabaya karşın yaşanan tahribat önlemedi ise, insan hakları hareketinin uzun tarihini ve bizzat kavramlarını eleştirel bir gözle, taze deneyimler ışığında ele alarak bu hareketi acilen güçlendirmek ve etki zeminini olabildiğince geliştirmek, yaşanan derin acıların son bulması ve elimizden, dahası ufkumuzdan çıkarılmak istenen insan haklarına dayalı bir ortak yaşam idealini geliştirmek için çok daha fazla çaba göstermemiz gerekmektedir.

1.2. Çalışma Raporuna Konu Olan Dönemde İşkence ve Diğer Kötü Muamele

Bu bölümde, doğrudan pek çok kesimin maruz kaldığı, ülke içi ve uluslararası birçok kurumun raporlarında yer verilen her düzeydeki insan hakları ihlalleri ile ilgili tüm gelişmelere burada değinmemiz mümkün olamayacağı için özellikle işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarına ilişkin öne çıkan gelişmeleri değerlendirmeye çalışacağız.

Çalışma raporuna konu olan dönemde daha da yaygınlaşan işkence yasağı ihlallerini ve bu ihlallerin neden ve amaçlarını anlayabilmek için, her yıl yapmaya çalıştığımız gibi, işkence ve diğer kötü muamelenin değerlendirilmesini üç ana başlıkta ele almanın yararlı olacağını düşünüyoruz. Bu ana başlıkları mevzuatta işkence ve diğer kötü muameleyle ilişkin gerçekleşenler, hem mevzuatın uygulanması hem de işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarında pratikte karşılaşılanlar ve son olarak da savcı ve hâkimlerden, milletvekillerine kadar devlet/kamu ve hükümet yetkililerinin işkence ve diğer kötü muamele yasağına yönelik tutum ve yaklaşımlarında önemli bir rol oynayan cezasızlık olarak sıralayabiliriz. Söz konusu ana başlıklar altında çalışma raporuna konu olan dönemde, işkence ve diğer kötü muamele yasağı ihlallerine bakmak bize işkencenin amaçları ve işkence kullanımının eğilimlerini de göstermek açısından faydalı olacaktır.

1.2.1. Mevzuatta İşkence ve Diğer Kötü Muamele Yasağı

Giriş bölümünde değindiğimiz gibi içerisinde bulunduğumuz bu son dönem, işkence ve diğer kötü muamele yasağı dâhil olmak üzere insan hak ve özgürlüklerine ilişkin mevzuatta sonuçları bakımından son derece yıkıcı ve geri dönülemez etkileri olabilecek gelişmelerin yaşandığı bir dönem oldu.

1.2.1.1. 16 Ağustos 2015 tarihi itibari ile hiçbir yasal dayanağı olmadan süresiz ve gün boyu olarak uygulanmaya başlanan sokağa çıkma yasaklarının yaşandığı yerlerde yaşamını yitiren insanlar, günlerce sokaklarda kaldı ve yaralılar için ambulans ve tedavi amaçlı taleplere hiçbir şekilde yanıt verilmedi. Tüm ülkenin tanıklığında bunlar yaşanır iken 2016 yılının hemen başlarında (7 Ocak ve 16 Ocak 2016) Adli Tıp Kurumu Kanunu Uygulama Yönetmeliği ile Cenaze Nakil ve Defin İşlemleri Yönetmeliği değişiklikleri gerçekleştirildi.

Adli Tıp Kurumu Kanunu Uygulama Yönetmeliği’ne göre ailesi ve yakınları tarafından alınmayan veya kimsesiz cenazeler daha önce 15 gün içerisinde belediyeye teslim edilirken, yapılan değişiklik bu süre 3 güne indirildi. Danıştay’ın bu 3 günlük uygulamanın yürürlüğünü durdurması üzerine ise 20 Nisan 2016 tarihinde yine Adli Tıp Kurumu Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nde yapılan yeni bir düzenleme ile bu süre 5 güne çıkarıldı. Ne var ki, 16 Ocak 2016 tarihindeki Cenaze Nakil ve Defin İşlemleri Yönetmeliği’nde yapılan değişiklik bu süreyi ‘24 saat içinde defnedilir’ şeklinde düzenlemiş idi. Bu düzenlemeler ile belediye dışında mülki idare amirliğine de cenazeyi teslim alma hakkı tanındı. Ayrıca cenazenin teslim ve gömülme işlemleri sırasında kamu düzeninin bozulabileceği veya toplumsal olayların meydana gelebileceği ya da suç işlenebileceği mülki idarece değerlendirildiği takdirde cenazelerin doğrudan mülki idare amirliğine teslim edilmesi de hüküm altına alındı.

Yakınlarını kaybetmiş kişilerin temel hakları olan cenazelerini gömmeye ve yas tutma haklarının dahi ellerinden alınmasını hayal edebilecek bir zihniyete dayalı bu düzenlemeler aynı zamanda hukuk, insan hakları ve özgürlüklere aykırı bir şekilde yasal düzenlemelerin istenildiğinde nasıl basit bir araç haline getirilebildiğinin de göstergesi olsa gerektir.

1.2.1.2. 14 Temmuz 2016 tarihli Resmi Gazete bu ülkenin hafızasında özel bir yere sahip olacaktır. 15 Temmuz 2016 tarihindeki askeri darbe girişiminin sadece bir gün öncesindeki resmi gazetede yer alan tek

kanun olan “Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile operasyonlara katılan (özel olarak Güneydoğu’dakiler olduğu anlaşılıyor) TSK mensuplarının ve tüm güvenlik görevlilerinin soruşturulmasını ve yargılanmasını Başbakan, Savunma Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı’nın izni şartına bağlayarak “terörle mücadele” iddiası ile tüm personelin suçlarına bağışıklık kazandırarak, soruşturma süreçlerinin zorlaştırılması ve cezasızlığın geriye de dönük olarak yasal zırhının pekiştirilmesi hedeflenmiştir.

1.2.1.3. Askeri darbe girişiminin sonrasında ilan edilen OHAL ve sayısı toplamda 24’ü bulan KHK’lar dönemi, tıpkı askeri darbe dönemlerindeki gibi tüm yaşamı düzenlemeye dönük hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, kuvvetler ayrılığı ve insan haklarına saygı gibi demokrasi ilkelerinin maruz kaldığı tahribatı bütünüyle derinleştiren, insan hakları hukukuna aykırı bir mevzuat ve uygulamalar dönemidir.

Bu kapsamda işkencenin önlenmesi açısından son derece önemli zaafı oluşturulan, dahası işkencenin teşviki anlamına gelen pek çok düzenleme KHK’lar aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Örneğin 23 Temmuz 2016 tarihli ilk KHK ile gözaltı süresi 30 güne kadar arttırılmış, gözaltının ilk 5 günü avukatla görüş yasağı getirilmiştir. (23 Ocak 2017 tarihli bir başka KHK ile gözaltı süresi, yine hiç bir şekilde kabul edilemez bir süre olan 14 güne düşürülmüş, gözaltının ilk 5 günü avukatla görüş yasağı ise kaldırılmıştır). Çeşitli KHK’lar aracılığı ile gözaltında ve tutukluluk sürecinde avukata erişim hakkına çeşitli sınırlılıklar getirilmiş, gizli olması gereken avukat-müvekkil görüşmelerinin kayıt altına alınması şeklinde çok ciddi savunma hakkı ihlallerine yol açan düzenlemeler yapılmıştır. Öte yandan, 12 Eylül 1980 askeri darbe döneminde getirildiği gibi tutuklu ve hükümlülerin yeniden ifade almak için cezaevlerinden alınmalarını sağlayan düzenlemeler de yapılmıştır. Yanı sıra işkence ile ilgili görüntülerin dağıtımına sokulduğu, işkence iddialarının olağanüstü ölçüde arttığı bir dönemde son derece işlevsiz olsa da Cezaevleri İzleme Kurulları’nın tüm üyelerinin üyeliklerine son veren, adil yargılanma hakkına aykırı kimi düzenlemeler ile hukukun üstünlüğü ilkesi açısından hâkim teminatını ortadan kaldıran düzenlemeler yapılmıştır.

Ayrıca, daha ilk KHK ile tıpkı 12 Eylül Anayasasının geçici 15. maddesi gibi KHK kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeni ile hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun doğmayacağını belirterek mutlak bir dokunulmazlık

maddesi getirilmiştir. Cezasızlık, bugünkü OHAL rejiminde de hukuki bir kılıfa sokularak yeni kurumsal mekanizmalar aracılığıyla sürdürülmektedir. Hiç kuşkusuz böyle düzenlemeler olsa bile bu süreçte insan hakları ihlallerine yol açanların sorumlulukları hiçbir şekilde ortadan kalkmayacaktır.

1.2.1.4. İlk kez 6 Ocak 2000 tarihinde Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları arasında imzalanan, hasta ve tutuklu/hükümlü hakları kadar tıbbi etiği de yok sayarak keyfi bir şekilde düzenlenen ve hukuk ile insan haklarına aykırılığı herkes tarafından bilinen “Üçlü Protokol” 30 Ekim 2003 ve 19 Ağustos 2011 tarihlerinde yenilenmiş idi. Bu protokol 21 Ocak 2017 tarihinde bir kez daha yenilendi. Çıkışından itibaren insan hakları ve sağlık ortamında zaten kabul edilemez olan bu protokolün altı yıl sonra yenilenen biçimi protokolün ne denli gayri-ciddi, gayri-insani ve gayri-hukuki olduğunu da bir kez daha ortaya koymuş oldu. 2011 yılındaki “üç ay içerisinde .... Sağlık Bakanlığına bağlı bütün yataklı hastanelerdeki mevcut hükümlü koşullarının ve muhafazalı muayene odalarının .... uygunluğu tespit edilir.” şeklindeki geçici madde aynen korunarak geçen altı yılda yürütülen tartışmalara karşı ne denli hürmetsiz bir tutum sergilendiğinin de açık itirafında bulunulmuş oldu. Kuşkusuz işkencenin önlenmesi açısından bu protokolün ortadan kaldırılması için çabalarımızı sürdürmemizin gereği ortadadır.

1.2.1.5. İnsan hakları ihlallerinin son bulması ve insan haklarına saygının güçlenmesi konusunda en önemli araçlardan birisi olan özerk yapılar son dönemde bütünüyle ortadan kaldırılmıştır. İşkencenin önlenmesine yönelik bu özerk yapıların başında ise Ulusal Önleme Mekanizması gelmektedir. Bilindiği gibi Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) gereği oluşturulması gereken Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) görevini 28 Ocak 2014 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile Türkiye İnsan Hakları Kurumu’na (TİHK) verilmiş idi. Birleşmiş Milletler Paris Prensiplerinde belirtilen kriterleri dahi taşımayan TİHK’in UÖM olarak görevlendirilmesi, işkencenin önlenmesi açısından önemli bir olanak sunabilecek olan bu mekanizmanın içinin boşaltılarak değersiz hale getirilmesi anlamına geldiği, Paris Prensipleriyle tam uyumlu olarak bunun yapısal, mali bağımsızlığını garanti altına alacak kanun değişikliğinin yapılması gerektiği defalarca dile getirildi. Pek çok ulusal ve uluslararası kurum gibi, BM İşkencenin Önlenmesi Alt Komitesi’nin heyet başkanı Mari Amos tarafından da, 7-9 Ekim 2015 tarihindeki

Türkiye ziyaretinin sonunda “bağımsızlığı güvence altına alınmış UÖM için özel bir kanunun çıkarılması” gerektiği bir kez daha belirtildi. Fakat tüm bu eleştiriler, kaygılar ve öneriler dikkate alınmaksızın ve hiçbir sivil kurumun bilgisi olmadan “vize muafiyeti koşulu” olarak tasarlanan Ulusal Önleme Mekanizması’nı da içeren ve yine BM Paris Prensipleri ve OPCAT ile hiçbir uyumu olmayan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu 20 Nisan 2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. İşkencenin olağanüstü biçimde yoğunlaştığı son dönemde hiçbir işlev yerine getir(e)meden kapatılmış olan TİHK gibi, ne yazık ki, özel olarak işkencenin önlenmesi konusunda bütünüyle işlevsiz bir başka yapı da kayıtlara geçmiş oldu.

1.2.2. İşkence ve Diğer Kötü Muamele Uygulamaları

Son yıllarda işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının daha ziyade korkutmak, yıldırma, cezalandırmak veya otorite sağlamak amacıyla kullanılan bir yöntem haline geldiğini hep söyleyegeldik. Son dönemde ise işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının bu amaç unsurları ile birlikte ceza muhakemesinin de (itiraf almak veya bilgi edinmek/“delil toplamak” amaçlı) bir aracı olarak yaygın şekilde kullanıldığına tanık olundu. Ayrıca yukarıda da değinildiği gibi işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları, iktidarın toplumun çok farklı kesimleri üzerindeki kontrol ve baskısını arttırmak, topluma dehşet ve korku yaymak amacı ile alenileştirilerek pervasız bir şekilde yaygınlık gösterdi.

2015’in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da, askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren ise OHAL sürecinde, cezaevlerinde, her türlü toplumsal gösteriler sırasında ya da gündelik olaylarda, resmi ya da resmi olmayan gözaltı ortamlarında işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları yakın zamandaki uygulamalarla karşılaştırılmayacak boyutlara ulaştı.

1.2.2.1. Resmi gözaltı merkezlerinde işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları:

Özellikle 2015’in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da ve askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren OHAL sürecinde resmi gözaltı merkezlerinde işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları belirgin olarak arttı. Böyle bir iklimde adli sebeplerle işkence uygulamalarında da artış gözlenmektedir.

2016 yılında TİHV’e başvuran 487 kişiden 49 başvuru yakını dışındaki doğrudan işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kalan 438 başvurunun 228’i (% 52) resmi gözaltı merkezlerinde işkenceye maruz kaldığı gerekçesi ile başvurmuştur. Bunun yanı sıra 178 (41%) kişinin aynı zamanda güvenlik güçlerinin araçlarında işkenceye maruz kalmış olduğu da göz önünde tutulmalıdır.

1.2.2.2. Resmi olmayan gözaltı yerlerinde işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları:

- i. Toplumsal gösteriler sırasında gösteri ve yürüyüş hakkını kullanan kişilere güvenlik görevlileri tarafından uygulanan şiddet yöntemleri işkence ve diğer kötü muamele boyutlarına varmaktadır. Ülke sathında, çok farklı kesimlerin katıldığı her türlü toplantı ve gösterilerde güvenlik güçlerinin “işkence” düzeyine ulaşan “aşırı ve orantısız güç kullanarak müdahalesi” 2016 yılında daha da yoğunlaşmıştır. 2016 yılında TİHV’e işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kaldığı gerekçesi ile başvuran 487 kişiden 243’ü (%55) resmi olmayan gözaltı yerlerine dönüştürülebilir sokak, açık alan ve toplumsal gösteri alanlarında işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kaldığını belirtmiştir.
- ii. 2015’in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da ve askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren OHAL sürecinde polis araçları, ev, işyeri, spor salonları ve kimi farklı mekânlar vb. resmi olmayan gözaltı yerleri olarak tanımlanan yerlerde meydana gelen işkence ve diğer kötü muamele vakalarında olağanüstü bir artış yaşanmıştır.

1.2.2.3. Bunların yanı sıra “özgürlüğünden alıkonulmuş” olan geniş bir nüfusun en temel haklarının olağanüstü bir biçimde kısıtlanması anlamına gelen aralıksız günler/aylar süren sokağa çıkma yasağı uygulamaları, insanlara yaşattığı ağır acı ve duygusal ıstırap nedeniyle işkence ve diğer kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmelidir.

Nitekim bu konu, 2 Haziran 2016 tarihli BM İşkenceye Karşı Komite’nin son Sonuç Gözlemlerinde “... sokağa çıkma yasaklarının .... **ağır ıstırap** neden olduğu yolundaki iddiaların gecikmeksizin, tarafsız ve etkili bir şekilde soruşturulması; bu türden **kötü muameleden** sorumlu kişilerin disiplin cezasına tabi tutulması veya yargılanması..” şeklinde yer almıştır. Yanı sıra Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri’nin Güneydoğu’daki operasyonlar ve sokağa çıkma yasağı uygulamaları sırasında yaşanan ağır insan hakları

ihlalleri ile ilgili AİHM'in gündeminde olan 34 dava dosyasına müdahil olduğunu belirten 25 Nisan 2017 tarihli yazısında ise Komiser'in bu konudaki görüşü "Bu, tüm niyet ve amaçları için **ev hapsine eşdeğer özgürlüğünden kısıtlama** anlamına gelmektedir" ve "**ruhsal acı**" şeklinde ifade edilmiştir.

1.2.2.4. Cezaevlerinde işkence ve diğer muamele uygulamaları:

Adalet Bakanlığı verilerine göre 2005 yılında 55.870 olan tutuklu ve hükümlü sayısı, 17 Ağustos 2016 tarihli 671 sayılı KHK ile Denetimli serbestlikle ilgili düzenlemelerdeki değişiklikler sonucu yapılan "örtülü OHAL affı"na rağmen, 17 Şubat 2017 itibari ile 209.941'e yükselmiştir (TIHV tarafından BİMER'e yapmış olduğumuz başvuruya Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün yanıtıdır). Ülkemiz tarihinde örneği olmayan bir şekilde sadece on bir yıl içinde tutuklu ve hükümlü sayısının yaklaşık dört misli artması son yıllarda ülkemizde yaşanan gelişmelerin de bir düzeyde özeti olsa gerektir. Son yıllarda cezaevleri nüfusunun giderek artması hem fiziksel koşulların kötüleşmesine hem de hak mahrumiyetlerinin atmasına neden olmuştur.

Öte yandan yine özellikle 2015'in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında ve askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren OHAL sürecinde tutuklu ve hükümlülere yönelik cezaevlerindeki işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları da, ne yazık ki, olağanüstü artmıştır.

- i. Cezaevine girişte ve sonrasında devam eden kaba dayak, siyasi suçlardan tutuklananların "terörist" olarak suçlanması ve bu gerekçeyle dövülmeleri, her türden keyfi muamele ve keyfi disiplin cezaları, hücre cezaları sürgün ve sevk uygulamaları yakın tarihte görülmedik boyutlara ulaşmıştır.
- ii. 2000 yılından bu yana uygulanmakta olan ve tutuklu ve hükümlülerin fiziksel ve psikolojik bütünlüklerinin ciddi şekilde zarar görmesine neden olan tek kişi ya da küçük grup izolasyon/tecrit uygulamaları (özellikle F tipi cezaevlerinde) ağırlaşarak yaygınlaşan bir sorundur. Bir kez daha Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) "Tutuklevlerindeki mahkumların günün makul bir kısmını (sekiz saat veya daha fazla) hücreleri dışında, belirli amacı olan ve değişen faaliyetler yaparak geçirmeleri hedeflenmelidir. Doğal olarak, hüküm giymiş mahkumların bulunduğu kurumlardaki programlar daha da

uygun olmalıdır." şeklinde ifade edilen standart ilkesine yer vermekte yarar olacaktır. Buna karşın Adalet Bakanlığı'nın 10 tutuklu ve hükümlünün haftada 10 saat bir araya gelerek sosyalleşmesini öngören 22 Ocak 2007 tarihli genelgesi (45/1) bile yürürlükte olmakla birlikte uygulanmamaktadır.

- iii. Sağlık hizmetine erişimin kısıtlanması, cezaevi reviri ziyaret hakkının reddedilmesi, adli tıp kurumuna, adliyeye ve hastaneye götürülürken kelepçe takılması dâhil kötü muamele uygulamaları, mahpusların sağlık sorunlarının zamanında ve etkili bir şekilde çözülmemesi, uzun bir süredir devam eden bir başka sorun alanıdır. Özel olarak da 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra tutuklandığı belirtilen yaklaşık binlerce kişiye yer açılması için Ankara, İstanbul, İzmir gibi belirli merkezlerdeki cezaevlerinde bulunan ve tedavilerini zorlukla sürdürenlerin büyük bir çoğunluğunun başka cezaevlerine sürgün edilmesi sağlık hizmetine erişim hakkına önemli ölçüde zarar vermiştir.
- iv. Cezaevleri ile ilgili bir diğer önemli konu da hasta mahpuslardır. 26 Ekim 2016 tarihli son İHD verilerine göre toplam 323'ü ağır olmak üzere 905 hasta mahpus bulunmaktadır. Bu kişilerin sağlık hizmetine erişiminde önemli sorunları olmasının yanı sıra bağımsız ve nitelikli değerlendirmelere dayalı tıbbi değerlendirme raporu almaları önünde de Adli Tıp Kurumu'nun bağımsız olmaması dâhil, ciddi sorunlar bulunmaktadır. Kaldı ki, Adalet Bakanlığı'nın verdiği yanıtı göre, 2017 yılı Şubat ayı itibarıyla, Adli Tıp Kurumu raporuyla ağır ve sürekli hastalığı belgelenen tutuklu ve hükümlü sayısı 841'e ulaşmış durumdadır. Öte yandan Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı hakkında kanunda "toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen" şeklindeki 18 Haziran 2014 tarihli değişiklikteki "toplum güvenliği" ibaresi hasta mahpusların hayatı için kesin bir tehlike teşkil ettiğini ortaya koyan raporlar olsa bile mahpusların salınmalarını bütünüyle keyfiyete bağlamıştır. Yine Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre son beş yılda ağır hastalığı Adli Tıp Kurumu tarafından belirlenen 451 tutuklu ve hükümlü cezaevinde hayatını kaybetmiştir ki bu verilerin güvenilirliği de ayrı bir tartışma konusudur.
- v. Cezaevlerinde bulunan çocuklara yönelik işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları da bir başka önemli sorundur.

1.2.2.5. Kadınlara yönelik işkence olarak Cinsel Şiddet Muhalif gruplara yönelik ayrımcı ve nefret yüklü tutumların beslenmesinin de bir sonucu biçiminde kadınlara yönelik işkence olarak cinsel şiddet uygulamaları yaygınlaşmıştır. 2015'in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da yaşananlar ve son derece ciddi iddialar aynı zamanda derin bir "ahlaki çöküntü"ye işaret etmektedir. Bunun yanı sıra, özgürlüğünden mahrum bırakılan kadınların zorla çıplak aramaya maruz bırakılması da bir başka önemli sorundur.

Öte yandan, siyasi iktidarca politik şiddetin bu denli sıradanlaştırılmaya çalışılması başta LGBTI birey ve kadınlara yönelik şiddetin artmasına yol açan sosyo-kültürel atmosferi de beslemektedir.

1.2.2.6. Özgürlüğün sınırlandırılması sürecinde işkenceye karşı temel/usuli güvenceler

- i. Özgürlüğü sınırlanan kişilerin zaten fiiliyatta önemli ölçüde hürmet edilmeyen usuli güvenceleri, OHAL sürecindeki KHK'lar ile yapılan yasal düzenlemeler sonucu önemli ölçüde tahrip edilmiştir. Bu yasal düzenlemelere de dayalı olarak, kişiye gözaltı hakkında bilgilendirme, üçüncü taraflara bilgilendirme, avukata erişim, hekime erişim, uygun ortamlarda uygun muayenelerinin gerçekleştirilmesi ve usulüne uygun raporların düzenlenmesi, hukukilik denetimi için süratle yargısal makama başvurulabilme, gözaltı kayıtlarının düzgün tutulması, bağımsız izlemelerin mümkün olması başlıklarında toplanabilecek usuli güvencelerin son dönemde büyük ölçüde ortadan kaldırıldığını ve bu konuda bütünüyle keyfi bir ortam yaratıldığını ifade etmek mümkündür.
- ii. Yine özellikle 2015'in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da ve askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren OHAL sürecinde tüm uluslararası belgelerde belirtildiği gibi gözaltına alınma işlemi sonrası, gözaltında birim değiştirmelerde, periyodik olarak ve gözaltı süresinin bitiminde adli muayeneler asıl yapılması gereken yerler olan sağlık kurumları yerine olağanüstü durum gerekçe gösterilerek emniyet ya da başka yerlerde yaptırılmaya çalışılmış, hekimler bu raporlandırmayı yapmak üzere sağlık kurumu dışında yerlere gitmeye zorlanmışlardır.

Dahası bu çaba "güvenlik mensuplarınca gözaltına alınan kişilerin adli muayenelerinin yapılabilmesi

için, güvenlik mensuplarınca talep edilmesi durumunda talep edilecek yerde muayenelerinin yapılması amacıyla bir doktor, bir sağlık memuru veya hemşire ve bir kayıt personelinden müteşekkil bir ekip oluşturması" şeklinde kimi resmi yazılara dönüştürülmüştür. Bu durumun bir yandan hasta doktor mahremiyetini ve işkenceye maruz kalmış bir kişinin kendisini ifade etmesi için gerekli uygun ortamı, diğer yandan da hekimlerin bağımsız ve tarafsız adli muayene raporlarını hazırlama koşullarını olumsuz etkilediği açıktır. Böyle bir ortam aynı zamanda olası işkence bulgularının tespiti için gerekli olabilecek konsültasyon ve tetkik süreçlerini engelleyici bir duruma yol açmaktadır.

İstanbul Protokolü dâhil hekim tutumu açısından kabul edilemeyecek bu duruma doğal olarak karşı tutum geliştiren ve aralarında yakın dostlarımızın da olduğu hekimlere yönelik baskılar da (soruşturma, kamudaki görevinden ihraç etmek gibi) yoğunlaşmıştır.

Öte yandan, ne yazık ki, bu dönemde usulüne hiçbir şekilde uymayan adli muayene formları adı altında çok sayıda hatalı rapor örnekleri yaşanabilmektedir.

1.2.2.7. İşkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının önlenmesi açısından önemli araçlardan birisi olan ve Türkiye'nin üyesi olmakla yükümlülükler üstlendiği başta BM ve Avrupa Konseyi bünyesindeki uluslararası izleme mekanizmalarının etkin çalışmalarının engellenmesi ve bu mekanizmaların önerilerine esas olarak hürmet edilmemesi bir başka sorun alanıdır.

- i. BM İşkenceye Karşı Sözleşme'yi imzalayarak otoritesini ve denetleme yetkisini Türkiye'nin de tanıdığı BM İşkenceye Karşı Komite Nisan 2016'da Türkiye'nin dördüncü dönemsel raporunu hazırlamış ve 47 paragrafta çeşitli uyarı, tavsiye ve öneriler içeren Sonuç Gözlemlerini kabul ederek 2 Haziran 2017 tarihinde bunu yayınlamıştır. Ne var ki, Komite'nin talep ettiği izleme süreci ile ilgili Türkiye devlet organlarınca verilen yanıtlar, Komite'nin uyarı ve önerilerine ilişkin devlet organlarının olumsuz yaklaşımını ortaya koymaktadır.
- ii. 2015'in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da ve askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren OHAL sürecinde yaşanan ağır/ciddi insan hakları ihlalleri ile ilgili olarak BM ve Avrupa Konseyi organlarınca hazırlanan raporlara karşı geliştirilen ve birbirinin benzeri ve tekrarı olan olumsuz tutumlar bir başka örnektir.

- iii. Özellikle 2015'in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da yaşanan ağır/ciddi insan hakları ile ilgili olarak varlık sebebi gereği Türkiye'ye bu amaca uygun bir ziyaret gerçekleştirmek isteyen BM İnsan Hakları Komiserliği'nin ziyaret talebine sonuç olarak izin verilmemiştir.
- iv. Yine benzer amaçla BM'nin İşkence Raportörü'nün 10-14 Ekim 2016 tarihlerinde Türkiye'ye yapacağı ziyaret Türkiye tarafından ertelenmiştir. Ertelenen ziyaretyeni raportörün göreve başlamasından sonra 27 Kasım-2 Aralık 2016 tarihinde gerçekleşmiştir. Ancak bir buçuk aylık bu ertelenmenin herkes tarafından bilinen sonucu, Ekim'de gerçekleşen bir ziyaret raporunun BM İnsan Hakları Komitesinin Mart 2017 tarihindeki oturumunda, Kasım'da gerçekleşen bir ziyaret raporunun ise BM İnsan Hakları Komitesinin ancak Mart 2018 oturumunda ele alınması olmuştur.
- v. Yine benzer amaçla Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) 29 Ağustos-6 Eylül 2016 tarihlerindeki "özel amaçlı/ad hoc" Türkiye ziyareti raporunun yayımlanmasına hükümetçe izin verilmediği/hükümetçe yayımlanması talebinde bulunulmadığı bilgisi kamuoyuna yansımıştır. Daha sonra her ne kadar Adalet Bakanlığınca "henüz nihai nitelikte olmadığını, dolayısıyla raporun yayımına yasak konulması gibi bir durumun bu aşamada söz konusu olmadığını" ifade edilmiş ise de CPT raporlarının ilgili devletlere tasarı halindeyken değil, kabul edildikten sonra iletilmesi ve ilgili hükümet yayımlama talebinde bulunmadıkça gizliliğin sürdüğü kuralı hatırlanmalıdır.

Bu kapsamda ziyaret raporlarının otomatik olarak yayımlanması konusunda ilgili devletlerin (bugün için sekiz devletin yetki verdiği gibi) yetki verme prosedürünün gerçekleştirilmesi işkencenin önlenmesi konusunda devletlerin içtenliğine yönelik önemli bir gösterge olsa gerektir.

vi. AİHM kararlarının uygulanması

Uzun süredir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) tazminatları ve diğer onarımları içeren kararlarını uygulamakta çeşitli engeller oluşturulması bir başka önemli sorundur.

vii. 25 Nisan 2017 tarihinde Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türkiye'yi yeniden izleme sürecine alma kararına dayalı olarak önümüzdeki süreçte bir başka izleme süreci yaşanmış olacaktır.

Bilindiği gibi Türkiye Haziran 2004'te izleme sürecinden çıkarılmış idi.

1.2.3. Cezasızlık Kültürü

Uzun yıllardır yine söyleyegeldiğimiz gibi işkencenin varlığında en önemli unsurlardan birisi olan ve aynı zamanda işkence ile mücadelede en önemli engellerden birisi olan cezasızlık konusu son dönemde tüm topluma aleni olarak göstermek kastı ile de pek çok düzeyde pekiştirilmektedir.

Siyasi iktidarlarca "teröre karşı mücadele", olağanüstü hal", milli güvenlik", "kamu düzeninin sağlanması" gibi gerekçelere dayandırılmaya çalışılarak ve uluslararası sözleşmelerin özel bazı kriterlere ve hassas bir denetime tabi olmak kaydı ile kimi geçici ve istisnai tedbirlerin alınabileceği, yani devletin yükümlüklerinde bazı azalmaların/sınırlamaların (derogation) söz konusu olabileceği bilgisinin toplumda farklı algılar yaratmaya da çalışılarak amacı dışında kullanılmasıyla işkencenin meşrulaştırılması girişimlerine karşı mutlak işkence yasağının her şart altında mutlaka korunması gereken ve kesinlikle sınırlandırılmayacak haklardan birisi olduğuna bir kez daha yer vermekte yarar olacaktır.

1.2.3.1. Devlet ve kamu görevlilerinin söylem, tutum ve yaklaşımları işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının önlenmesinde önemli bir unsurdur. Ne var ki son dönemde işkence ve diğer kötü muamele yasağına yönelik devlet ve kamu görevlilerinin tutum ve yaklaşımlarındaki olumsuzluklar daha da artmıştır. İdam cezası söylemi de dâhil olmak üzere şiddet dilinin yoğunlaştığı, devlet şiddetinin meşrulaştırılmaya çalışıldığı bu süreç içinde yaşanan örnekler konunun ne denli vahim boyutlara ulaştığını ortaya koymaktadır. TBMM Cezaevi Alt Komisyonu Başkanı sıfatı da taşıyan bir milletvekilinin "Yakalanma esnasındaki yediği tekme tokatlarla ben ilgili değilim. Ben olsaydım ben de aynısını yapardım. Fazlasıyla yapardım." şeklindeki ifadeleri bu konuda özel bir örnektir.

1.2.3.2. Faillere hiç soruşturma açılmaması, açılan soruşturmanın kovuşturmayla dönüşmemesi, dava açılan vakalarda işkence yerine daha az cezayı gerektiren suçlardan iddianame düzenlenmesi, sanıklara hiç ceza verilmemesi ya da işkence dışında cezalar verilmesi ve cezaların ertelenmesi gibi nedenlerle cezasızlık olgusu işkence yapılmasını mümkün kılan en temel unsurlardan birisi olarak hâlâ karşımızda durmaktadır. Re'sen soruşturma ilkesi gereği muhtemel failer hakkında soruşturma açılması için işkence görenin şikâyetine gerek olmadığı açık

olsa bile, re'sen soruşturma başlatılması örneği hemen hemen hiç bulunmadığı gibi kolluk görevlilerinin yetkileri genişletildikçe, açılan soruşturma sayısında düşüş olmuştur.

Özellikle 2015'in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da ve askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren OHAL sürecinde medyaya servis edilen görüntüler ve ulusal ve uluslararası insan hakları kurumları tarafından yayımlanan raporlarda işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarının ne denli ciddi boyutlara ulaştığı aşikâr olmasına karşın bu dönemde işkence uygulamaları ya da iddialarına yönelik re'sen bir soruşturma örneği bilinmemektedir. İşkence yapan failerin tespiti ve cezalandırılmasına yönelik çok sayıdaki başvurularla ilgili olarak bilinen kimi soruşturma örnekleri de esas olarak işkence nedeniyle değil, yaşamını yitiren insanların görüntülerini yaymak dâhil olmak üzere farklı gerekçelere dayalı örneklerdir.

Herkesin tanıklığında Cizre ilçesinde "sokağa çıkma yasağı" sırasında mahsur kaldıkları bodrumlarda öldürülen çok sayıda (130 ila 189 arasında) kişi ile ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan ilk suç duyurusunun "Olayda hukuka uygun sebeplerin mevcut olduğu anlaşıldığı" ve "kişilerin öldürülmesinde meşru müdafaa sınırının aşıldığına dair herhangi bir delil tespit edilmediği" gerekçesi ile kovuşturmaya yer olmadığı için takipsizlikle sonuçlanması özel bir örnek olsa gerektir.

Etkili soruşturmalar yapılması ihtiyacı ve cezasızlık riski konusu BM İşkenceye Karşı Komite'nin 2 Haziran 2016 tarihinde yayınladığı "Türkiye'nin Dördüncü Dönemsel Raporu"nda, Avrupa Konseyi'nin İnsan Hakları Komiseri tarafından hem 2 Aralık 2016 tarihinde yayınlanan "Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesindeki Terörle Mücadele Operasyonlarının İnsan Haklarına Etkilerine İlişkin Memorandum"unda ve hem de Güneydoğu'daki operasyonlar ve sokağa çıkma yasağı uygulamaları sırasında yaşanan ağır insan hakları ihlalleri ile ilgili AİHM'in gündeminde olan 34 dava dosyasına müdahil olduğunu belirten 25 Nisan 2017 tarihli yazısında da temellendirilmiş bir şekilde yer almıştır.

1.2.3.3. Yukarıda yer verilen yasal düzenlemeler ile işkence iddialarında olası failer hakkında soruşturmaların açılması sürecinde izin müessesinin resmen de kuvvetlendirilmesinin, yanı sıra KHK'lar ile OHAL döneminde görev yapanların görevleri

nedeni ile hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun doğmayacağı belirtilerek mutlak bir dokunulmazlık maddesinin getirilmesinin işkence ve diğer kötü muamele iddialarının soruşturulmasını ve kamu görevlilerinin yargı önüne çıkartılmasını ne denli engelleyici sonuçlar doğuracağını, ne yazık ki, trajikomik örnekleri de yaşanmıştır.

Örneğin; 5 Ocak 2017 tarihinde Trabzon Cumhuriyet Başsavcılığı, gözaltında olduğu sırada polisler tarafından tehdit ve darp edildiğini ileri sürüp polisler hakkında "görevi kötüye kullanma" iddiasıyla başlatılan bir soruşturma sonucunda "667 sayılı KHK'nın 9. maddesi kapsamında, bu kanun hükmünde kararname kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun bulunmadığının belirtildiği, bu nedenle iddia konusu eylem nedeniyle şikayetçi olunanlar hakkında kovuşturma yasağı bulunduğu anlaşılacakla, kamu adına kovuşturmayaya yer olmadığına karar" verebilmiştir.

1.2.3.4. Zamanaşımı uygulaması da geçmişte yaşanan işkence ve diğer kötü muamele dâhil ağır/ciddi insan hakları ihlallerinde cezasızlığın devam ettirilmesi için önemli bir araç olarak yaygınlaşarak uygulanmaktadır. Bilindiği gibi Türk Ceza Kanunu'nun 94. maddesinde yapılan değişiklik ile işkence suçunda zamanaşımı kaldırılmasına karşın, maddenin geriye dönük uygulaması konusunda yasal boşluklar bırakılması önemli bir sorundur. Örneğin, Yargıtay'ın 4 Aralık 2013 tarihli 12 Eylül 1980 darbe süreci ile ilgili zamanaşımı kararından sonra bu iddialar ile ilgili yargı süreçleri önemli ölçüde kapanmıştır. 4 Mayıs 2017 tarihli mahkeme kararı da 12 Eylül dönemi ile ilgili yargı süreçlerinin tamamen kapatıldığının ilanı anlamına gelmektedir.

Devletin, birey üzerinde uyguladığı şiddetin onaylanması ve meşrulaştırılması ve adaletin yok olduğu an anlamına gelen zamanaşımının en temel nedeni "etkin soruşturmanın" yokluğudur. Doğrudan devletin sorumlu olduğu zamanaşımı aynı zamanda ihlale maruz kalanlar ve yakınları için onarıcı sürecin önündeki büyük bir engeldir. Bu bakımdan ülkemiz ne yazık ki aynı zamanda "tamamlanmayan yas"lar ülkesidir de. Doğal olarak da her ne kadar yargı süreçleri zamanaşımına dayansa da hakikatin her halükarda ortaya çıkmasının engellenmesi olanaksızdır.

Öte yandan işkence dışındaki ağır/ciddi insan hakları ihlallerine (yargısız infazlar ve zorla kaybetmeler gibi) yönelik zamanaşımı hâlâ devam etmektedir.

1.2.3.5. Karşıt davalar

İşkence iddialarına yönelik etkin soruşturma süreçlerindeki büyük soruna karşın, “memura hakaret etmek, görev yaptırılmamak için direnmek, bu sırada yaralamak, kamu malına zarar vermek” gibi gerekçeler ile ihlale maruz kalanlara yönelik açılan karşıt dava süreçlerinin inanılmaz boyutlara ulaşması karşıt dava açılması yönteminin kendisinin ihlale maruz kalanların işkenceciler aleyhine şikâyetinde bulunması açısından caydırma/yıldırma yöntemi olarak ne denli sistematik olarak kullanıldığının da bir göstergesidir. Gözaltına alınan kişilerin aleyhine açılan davalar kısa sürede ağır cezalar ile sonuçlanırken, işkenceciler aleyhine soruşturma başlatılması, dava açılması ve cezalandırılmaları ise son derece güçtür.

9 Haziran 2016 tarihinde Kerem Altıparmak ve Feray Salman tarafından yayınlanan çalışmada toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde zor kullanma yetkisinin aşılması suçu ile görev yaptırılmamak için direnme suçu arasındaki ilişkinin hangi boyutlara ulaştığı ortaya konmaktadır. Söz konusu çalışma hapis cezası alan gösterici ile hapis cezası alan kolluk görevlisi arasındaki oranın 2006’da 1/100 iken 2013’te 1/2500’e dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Bu rakamlar, bir yandan cezasızlığın nasıl kökleşmiş bir devlet sorununa yol açtığını gösterirken, diğer yandan tüm adalet teşkilatının ne kadar yanlı ve adaletsiz işlediğini göstermek açısından da önemli olsa gerektir.

1.2.3.6. Giderim (telafi yolu ve tazminat ihtiyacı) hakkı yaşam hakkının ve işkence yasağının önemli bir unsuru olmasına karşın “meydana gelen fiziksel zararın kişinin kusuru olduğu, kamunun sorumluluğu olamayacağı için müdahaleyi gerçekleştiren kolluğun suçsuz olduğu” şeklindeki karar ve yaklaşımlar ile sıradan bir içtihata dönme eğilimi göstermektedir.

Tüm bu kaygı verici tablonun işaret ettiği şey, suçu ve faili ortadan kaldıran ya da görünmez kılan cezasızlık halidir. Türkiye’de insan hakları ihlallerine süreklilik ve yaygınlık kazandıran en temel etken bir devlet geleneği olan cezasızlıktır.

Bu arada Mayıs 2017 tarihinde Anayasa Mahkemesi’nin, Gezi Direnişi sırasında gaz fişeği ile yaralanan Selçuk Yıldız’ı haklı, elinde gaz fişeği teçhizatı ve görüntü kaydı bulunmadığını iddia eden İstanbul Valiliği’ni ve valilik kararını inceleyen mahkemeyi haksız bulduğu karar ve sonraki sürecin yakından izlenmesinde yarar olacaktır. Söz konusu başvuruda Anayasa Mahkemesi, valiliğin polisler hakkında soruşturmaya

izin verilmemesi kararına yapılan itiraz sonucu olarak “Ön inceleme sürecinin makul bir özenle yürütüldüğü konusunda yeterli kanaate sahip olunmadığı gibi, soruşturulan olayın aydınlatılması ve gerektiğinde sorumluların cezalandırılmasının sağlanmasını da zorlaştırdığı anlaşılmıştır” ifadelerini kullanarak ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararı İstanbul Bölge İdare Mahkemesi ve İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı’na gönderilmesine karar verdi.

1.3. Sonuç Olarak:

Şiddetin her türünün sistematikleştiği ve sıradanlaştığı, uzun yıllardır sorgulanan hukukun üstünlüğü kavramının, 15 Temmuz askeri darbe girişimi ve sonrasındaki gelişmelerle tamamen işlemez hale geldiği, kağıt üstündeki kadarı ile bile mevcut olan anayasal ilkeler, yasal kural ve güvencelerin tüm işlevlerini yitirdiği, sorumlu kamu görevlilerin her türlü cezasızlık güvencesinden yararlanır hale geldiği bir ortamda işkence gündelik hayatın içinde herkes tarafından hissedilir yaygın bir pratik hale getirilmiştir. Ayrımcılığın, baskının ve nefretin arttığı böyle bir dönemde yaygın ve sistematik bir şekilde işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları, yöntemlerinin de ağırlaştığı bir biçimde, ne yazık ki giderek artmaktadır.

Çalışma raporuna konu olan dönemde demokratik hayatın ağır tahribatının bir sonucu aynı zamanda bir nedeni olarak işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları iktidarın toplumun çok farklı kesimleri üzerindeki kontrol ve baskısını arttırmak için alenileştirilerek pervasız bir şekilde yaygınlık göstermiştir.

Dahası özellikle 2015’in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında ve askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren OHAL sürecinde KHK’lar dâhil olmak üzere yapılan son derece olumsuz yasal düzenlemeler ile bu süreçte işkencenin kolluğa her düzeyde öğretilmiş olma hali, işkenceyi sıradanlaştıran zihniyetin ve buna dayalı uygulamaların ve yasal düzenlemelerin OHAL sonrası da ne denli kalıcı ve yıkıcı olabileceğine ilişkin büyük bir risk oluşturmaktadır.

Giriş bölümünde de yer verildiği gibi insan eliyle gerçekleştirildiği için önlenebilir olan Türkiye ve dünyadaki bu kötücül sürecin son bulması ve insan haklarına dayalı bir ortak yaşam idealini geliştirmek için çok daha fazla çaba göstereceğimiz aşîkârdır.

2. İşkence görenlere yönelik Tedavi ve Rehabilitasyon Çalışmaları

2.1. Başvuru Sayıları ve Dağılımı:

2.1.1. TIHV 2015-2019 Stratejik planında da yer verildiği gibi 2016 yılı içinde öngörülen yeni başvuru sayısı 450 iken, 2016 yılında toplam yeni başvuru sayımız 487 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1. 1999-2016 Yılları Arasında TIHV Tedavi Merkezlerine Başvuru Sayıları

Yıllar	Adana	Ankara	Cizre	Diyarbakır	İstanbul	İzmir	Toplam
1999	163	71		73	207	172	686
2000	207	126		122	430	138	1023
2001	215	131		174	483	226	1229
2002	166	84		188	346	181	965
2003	193	64		195	312	160	924
2004	203	47		155	364	153	922
2005	126	26		125	300	115	692
2006	111	10		61	117	38	337
2007	117	35		36	185	79	452
2008	145	12		40	133	95	425
2009	118	26		51	183	81	459
2010	87	31		101	102	42	363
2011	130	56		116	163	54	519
2012	132	28		114	220	59	553
2013	99	97		171	403	99	869
2014	40	33		321	301	92	787
2015	14	66		130	324	63	597
2016	-	35	16	149	212	75	487

İşkence ve diğer kötü muameleye maruz kalan 487 başvurunun yanı sıra "sivilleri hedef alan katliamlar" nedeniyle oluşturulan Psikososyal Dayanışma Ağı kapsamında da 85 başvuru olmuştur.

Her ne kadar 2016 yılında öngörülenin biraz üstünde başvuru olmuş ise de, özellikle son dönemde belirgin olarak artmış olan işkence uygulamaları göz önüne alındığında daha fazla başvurumuz olması beklenmektedir. Daha fazla sayıda başvurumuz olmamasında doğrudan bizimle ilgili düşünmemiz gereken olası sebeplerin yanı sıra kuşkusuz bizim dışımızdaki kimi unsurların da önemli bir rolü olmaktadır. Özellikle bu dönemde işkence gören kişilerin önemli bir kısmının kısa süre içinde salınmayıp cezaevlerinde tutulması veya cezaevlerinden salınanların çatışma ortamında yaşamını sürdürmekte olanlarının önemli bir bölümünün can güvenliği başta olmak üzere diğer yaşamsal ihtiyaçlarını, haklı olarak, öncelemeleri bu kapsamda önemli unsurlardır.

Tedavi ve rehabilitasyon programlarının etkinliği işkence görenlerin güvenli bir ortamda yaşamlarını sürdürmeleri ve adaletin sağlanacağı inancı ile doğrudan ilgilidir. Bu nedenle son dönemde devlete ve adalete olan güven duygusunun belirgin şekilde zayıflaması da TIHV'e olan başvuru arzusunu olumsuz etkileyebilmektedir. Öte yandan özellikle askeri darbe girişimi gerekçesi ile geniş bir kesime yönelik tüm yakınlarını da içerecek şekilde bir tür "sivil ölüm" anlamına gelen uygulamalar korku ve kaygının baskın olduğu bir atmosfer yaratmıştır. Böyle bir atmosferde, bir kısmını ailelerinin bile sahiplenmediği işkenceye maruz kalanların gözaltı/cezaevlerinden çıktıktan sonra da rehabilitasyon ya da hukuki süreçlere başvurmadan çekindikleri gözlenmektedir. Kaldı ki askeri darbe girişimi öncesi doğrudan devlet organlarında görevli olan ya da yakın ilişki içinde bulunan bu kesimdeki şaşkınlık, insan haklarına dayalı örgütler konusundaki deneyimsizlik ya da bilgisizlik

de bu kişilerin merkezlerimize başvurması konusunda engel oluşturmaktadır. Bu nedenle kendilerinin uygun görmesi kaydı ile çok daha fazla işkence görene ulaşmaya dönük çaba gösterilmesi ihtiyacı açıktır.

2.1.2. Toplam 487 yeni başvurunun 212'si İstanbul merkezimize, 165'i ise Diyarbakır merkezimize (Cizre referans merkezi dahil) olmak üzere başvurularımızın % 77'sinin (2015 yılı ile benzer şekilde-%76) tedavi ve rehabilitasyon süreçleri bu iki ana merkezimiz tarafından gerçekleştirilmiştir.

2.1.3. Toplam 487 yeni başvuru içinde aynı yıl içinde işkence gören başvuru sayısı 311 (%64) olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında bu oran benzer şekilde %62 iken, önceki yıllar için; 2014 yılında %36, 2013 yılında %58, 2012 yılında %43, 2011 yılında %43, 2010 yılında %45 ve 2009 yılında ise %59 idi.

2.1.4. Toplam 487 yeni başvurunun psikososyal programa alınan 49 (%10) başvuru yakını olup, 438'i doğrudan işkence ve kötü muameleyle maruz kalan kişilerdir (2015 yılında %6 (38) idi).

2.2. Başvurularımıza İlişkin Sosyal Ve Demografik Özellikler:

Tablo 2. 2016 yılı için Demografik özellikler

	Doğum yeri			Yaş ve Cinsiyet					
	Erkek	Kadın	Toplam	2015	2014		Erkek	Kadın	Toplam
Güneydoğu Anadolu	120	82	202 (%41)	183 (%31)	312 (%40)	0-18	20	34	54
Doğu Anadolu	44	24	68 (%14)	104 (%17)	162 (%20)	19-25	73	48	121
Akdeniz	20	13	33 (%7)	42 (%7)	52 (%7)	26-35	110	71	181
Marmara	33	29	62 (%13)	95 (%16)	99 (%11)	36-45	49	17	66
İç Anadolu	26	20	46 (%9)	63 (%11)	70 (%9)	46-60	37	17	54
Ege	19	13	32 (%7)	43 (%7)	33 (%4)	60+	5	6	11
Karadeniz	16	9	25 (%5)	49 (%8)	38 (%5)		294	193*	487
Türkiye dışı	16	3	19 (%4)	18 (%3)	36 (%4)		(60%)	(40%)	

* Bir transseksüel birey de içinde

2.2.1. 2015 yılı ile karşılaştırıldığında¹ Güneydoğu ve Doğu Anadolu doğumlu başvuru oranlarında belli bir oranda artış olmuş ise de özellikle 2015'in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında özel olarak Güneydoğu Anadolu'da olağanüstü yoğunlaşan işkence ve diğer ağır/ciddi insan hakları ihlallerine karşın, beklenebilecek düzeyde başvuru olmaması pek çok yönden araştırılmaktadır. Tam da bunca ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin yaşandığı bir ortamda, varlık sebebimize dayalı olarak, çalışma yöntemlerimiz dâhil olmak üzere bizim ile ilgili faktörlerin gözden geçirilerek, özellikle Diyarbakır tedavi merkezi ve Cizre referans merkezimizdeki bütünlüklü programların daha da geliştirilmesine yönelik çabalarımızın kuvvetlendirilmesi gereği açıktır.

2.2.2. Sayısal ve oransal olarak kadın başvuru oranı 2016 yılında bir önceki yıla göre² belirgin olarak yükselmiştir. Kuşkusuz en azından bunun sürekliliğini sağlamaya yönelik çabalar sürdürülmelidir.

2014 yılında vakfımıza LGBTİ birey başvurusu olmamasına karşın 2015 yılında 10'u İstanbul merkezimize olmak üzere toplam 11, 2016 yılında ise tamamı İstanbul merkezimize olmak üzere 7 LGBTİ birey başvurusu olmuştur. Bu konuda İstanbul merkezimiz bünyesinde özel bir çalışma başlatılma çabasının özel bir rolü olmuştur. Kuşkusuz işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kalan LGBTİ bireylere ulaşılmasına yönelik çalışmalarımızın daha da kuvvetlendirilmesi gerekmektedir.

¹Güneydoğu ve Doğu Anadolu doğumlu başvurularımız tüm başvurularımıza oranı 2015 yılında %48, 2014 yılında %60, 2013 yılında %42'sini oluşturmuştur.

²2015 yılında 176 (%30), 2014 yılında, 222 (%28), 2013 yılında 277, 2012 yılında 166, 2011 yılında ise 136 kadın başvurumuz olmuştur

2.2.3. 2016 yılında 18 yaş altı çocuk başvuru sayısı 54 olup, toplam başvurularımız içindeki oran %11'e yükselmiştir. 2014 yılında başvurularımızın sadece %3'ünün (23) 18 yaş altı çocuk başvuru olduğu göz önüne alındığında, 2015 yılı ile (%8; 48) 2016 yılındaki bu artışta yeniden kuvvetlendirilmeye çalışılan sosyal çalışmaların katkısı olduğu görülmektedir.

Öte yandan 2016 yılından itibaren özel olarak çocuklara yönelik çalışan psikolog bir arkadaşın ilk kez aramıza katılması çocuklara yönelik çalışmalarımızın daha da kuvvetlendirilmesine katkı sağlamaktadır, bundan sonra daha da sağlayacaktır.

2.2.4. İşkence ve diğer kötü muameleyle maruz kalan 438 başvurumuzun sadece 16'sı (%3) adli sebeplerle

işkence gördüğünü ifade etmiştir. Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında (2015 yılında 144 (%26)) belirgin bir azalış söz konusu olmakla birlikte daha önceki yıllarla (2014 yılında 23 (%3)) benzerlik söz konusudur. Bu durum uzun yıllardır adli sebeplerle işkenceye maruz kalanlara ulaşma çabamızın sürdürülmesi gereğini ortaya koymaktadır.

2.3. Başvurularımıza İlişkin İşkence Süreci:

Tablo 3'te yer verilen veriler 2016 yılında işkence gören yakını olduğu için merkezlerimize başvuran 49 başvurunun dışındaki doğrudan işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kalan 438 başvuru ile ilgilidir.

Tablo 3. 2016 yılı için işkence süreci

İşkence ve diğer kötü muamele yapılan merkezler		İşkence ve diğer kötü muamele yöntemi	
Açık alan ve gösteri sırasında	243 (%55)	Hakaret	332 (%76)
Emniyet Müdürlükleri	159 (%36)	Aşağılama	320 (%73)
Polis aracı	178 (%41)	Dayak	372 (%62)
Ev ve işyeri	82 (%19)	Diğer tehditler	188 (%42)
Polis Karakolu	69 (%16)	pozisyonel işkenceler	139 (%31)
		Öldürme tehdidi	114 (%26)
		İşkenceye tanıklık ettirme	101 (%23)

2014 yılı ile karşılaştırıldığında 2015 ve 2016 yıllarındaki açık alan ve araç içi dâhil nakil sırasında işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kalan başvurularımızın yüksekliği (2014 yılında %24,5 idi; bu konuda 2015 yılından itibaren veri tabanı sistemimizdeki değişiklik göz önüne alınmalıdır) özellikle 27 Mart 2015 tarihinde yasalaşan "iç güvenlik paketinin" de etkisi ile toplantı ve gösteriler dâhil "resmi gözaltı yerleri"nin dışındaki yerlerde güvenlik

güçlerinin işkence ve diğer kötü muamele düzeyine ulaşan uygulamalarının ne denli sistematik hale geldiğinin bir göstergesi olsa gerektir.

2016 yılında TIHV'e başvuran 487 kişiden 49 başvuru yakını dışındaki doğrudan işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kalan 438 başvurunun 228'i (% 52) resmi gözaltı merkezlerinde işkenceye maruz kalması dikkat çekicidir.

2.4. Başvurularımıza İlişkin Tıbbi Değerlendirme:

Tablo 4. 2016 yılı için tıbbi değerlendirme

Tanılar		Tedavi süreçlerinin sonuçları	
Yüzeysel yaralanma	173 (%39)	tam/kısmen iyileşme	297 (%61)
Ezici yaralanma	63 (%14)	2017 yılında tedavisi sürenler	113 (%23)
TSSB	82 (%19)	tedavi süreci yarım kalanlar	77 (%15)
Majör Depresif Bozukluk	52 (%12)		
Kemik kırığı	25 (%6)		
Yumuşak doku yaralanmaları	23 (%5)		

2016 yılında tedavi süreci yarım kalan başvuruların oranı 2015 yılında da olduğu gibi özellikle 2014 (%22) ve önceki döneme göre nispi olarak azalmıştır. Özellikle son dönem insan hakları ihlallerinin ağırlaştığı ortam göz önüne alındığında tedavi süreci yarım kalan başvuru oranının azalma eğiliminin kıymeti açık olsa gerektir.

Yanı sıra tedavi sürecini tam/kısmen iyileşme ile tamamlayan başvuru oranı ve sayısı çalışmalarımızın etkinliği konusunda önemli bir göstergedir.

2.5. Potansiyel Başvurulara Erişim

Tedavi ve rehabilitasyon hizmetine ihtiyaç duyan işkence ve diğer kötü muameleye maruz kalmış kişilere erişim konusunda 2016 yılında da çabalar sürdürülmüştür. Bu kapsamda;

2.5.1. Cizre “Referans Merkezi” Çalışmaları:

Bilindiği gibi 2014 yılında hazırlanan 2015-2019 TİHV Stratejik Planı kapsamında 2015 yılından itibaren işkence ve diğer insan hakları ihlallerinin yoğun yaşandığı bölgelerde her yıl en az bir “Referans Merkezi”nin oluşturulması planmış idi. Bu kapsamda yapılan ön değerlendirmeler sonucunda 2015 yılı sonuna kadar Cizre’de bir “Referans Merkezi”nin açılması hazırlıkları başlatılmış idi.

Cizre ve yakın çevresinde gönüllü arkadaşların katkısı ile “işkenceye maruz kalanların onarım” süreçleri konusunda “ilk değerlendirmenin” yapılması, gerektiği ölçüde başvuruların başta Diyarbakır olmak üzere diğer tedavi merkezlerimize sevklerinin sağlanması, işkenceye maruz kalanların tıbbi belgelenmesi süreçlerinin organizasyonu, ağır insan hakları ihlallerine maruz kalanlara yönelik bir tür “psikososyal programlar”ın geliştirilmesi ve tüm bu çalışmaların sağlanabilmesi için eğitim ve süpervizyon programları, gezici sağlık ekibi ziyaretleri dahil olmak üzere, gerekli ekip çalışmasının kuvvetlendirilmesi amacı ile, özellikle çatışma ortamının yeniden başlaması nedeniyle açılışı hızlandırılan, Cizre Referans Merkezi 17 Ekim 2015 tarihinde Şırnak Tabip Odası ile aynı mekanda çalışmalarına başlamış idi.

Ne var ki, tahayyül etmekte bile zorlandığımızı ifade ettiğimiz, özellikle 14 Aralık 2015 - 2 Mart 2016 tarihleri arasındaki 79 günlük “aralıksız sokağa çıkma yasağı” uygulaması sürecinde doğal olarak Cizre’deki çalışmaları sürdürme olanağı bulunulamamıştır. 79 gün süren “aralıksız sokağa çıkma yasağı” uygulamasından sonra başta Cizre’deki arkadaşlarımızla dayanışma ortamlarının kuvvetlendirilmesi olmak üzere,

tüm vakıf birikimini de seferber ederek Cizre’deki çalışmalarımızın sürdürülmesine yönelik özel bir program geliştirilmeye çalışılmıştır.

Cizre’de bu süreçte, ne yazık ki gönüllü sağlıkçı arkadaşımız sevgili Aziz öldürülmüş, kimi gönüllü arkadaşlarımız hakkında soruşturmalar başlatılmış, Cizre temsilcimiz sevgili Serdar altı ay tutuklu kalmış, TİHV referans merkezi dairesi, içindeki kimi eşyalar ile tahrip edilmiştir. Bu nedenle 15 Mart 2016 tarihinde yeni bir mekâna taşınmıştır. Yanı sıra Cizre’deki ihlalleri raporlaştırdığımız için de özel olarak çeşitli baskılarla karşılanmaktadır.

Böyle bir ortamda Cizre’de TİHV referans merkezinin açık tutulması kendi başına bir değerdir kanısındayız. Kaldı ki, 2016 yılı içinde;

- i. İşkence ve diğer ağır insan hakları ihlaline maruz kalan toplam 16 kişi rehabilitasyon programına alınmış. Bunlardan 8’i ise ruhsal değerlendirme yapılmasını talep etmiş ya da uygun görmüştür. Diğerlerine ise çeşitli tıbbi tedavi programları uygulanmıştır.
- ii. Aile ziyaretleri: Cizre’deki sağlıkçıların katılımları ile ağır insan hakları ihlallerine maruz kalan toplam 36 aileye, 9’una birden fazla olmak üzere ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- iii. Eğitim/Deneyim paylaşımı/süpervizyon programları:

3 Mart 2016: 79 günlük sokağa çıkma yasağından sonra Cizre’ye hızlı değerlendirme ziyareti

6-7 Mart 2016: Cizre’ye “Gezici Sağlık Ekibi” ve değerlendirme heyeti ziyareti

26-27 Mart 2016: Ankara’daki iki günlük tedavi merkezleri toplantısına Cizre’den dokuz arkadaş da katılmıştır

16-17 Nisan 2016: Çocuklarla çalışmalara yönelik Ankara’da iki günlük eğitime Cizre’den beş arkadaş da katılmıştır

30 Nisan-1 Mayıs 2016: Diyarbakır’da iki günlük Cizre’ye yönelik çalışma programı hazırlığı toplantısına Cizre’den sekiz arkadaş da katılmıştır

16-17 Temmuz 2016: Eğitim bölümünde de yer verildiği gibi Cizre’de iki günlük Travma eğitimine İstanbul’dan dört eğitici ve Cizre’den 14 sağlıkçı katılmıştır

30-31 Ekim 2016: Cizre’ye “Gezici Sağlık Ekibi” ve değerlendirme heyeti ziyareti

24-25 Aralık 2016: İstanbul'da iki günlük İstanbul Protokolü eğitimine Cizre'den altı arkadaş da katılmıştır

iv. Ayrıca Cizre'de özellikle sokağa çıkma yasakları döneminde sağlığa erişim engeli nedeniyle gerçekleşen ölümlerle ilgili AİHM'e geçici tedbir (interim measures) talebi içeren dört ayrı dosya, yanı sıra işkence uygulamaları ile ilgili iki dosya ile 'bodrum' diye nitelenen üç ayrı mekanla ilgili olay yeri incelemesi için başvuru olmak üzere hukuksal süreçlere yönelik de çalışmalar yapılmaktadır.

2.5.2. Merkezlerimizin bulunmadığı ve ağır/ciddi işkence ve diğer insan hakları ihlallerinin yaşandığı bölgelere yönelik olarak 2009 yılında başlatılan "Gezici Sağlık Ekibi" programı 2016 yılında da sürdürülmüştür. 2016 yılında üç program gerçekleştirilmiştir.

i. 6-7 Mart 2016, Cizre ziyareti:

79 günlük sokağa çıkma yasağından sonra, gerek hızlı bir değerlendirme yapmak gerekse de yeni başvurulara ulaşmak amacı ile 6-7 Mart 2016 tarihlerinde biri adli tıp uzmanı olan dört hekim, bir psikolog, bir sosyal çalışmacı, iki hukukçu ve temsilcilik sekreterinden oluşan 10 kişilik "Gezici Sağlık Ekibi" Şırnak'ın Cizre ilçesine bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

Çalışma boyunca 6 başvurunun tıbbi değerlendirilmesi yapılarak tedavi programına alınmıştır. Ayrıca işkence ve diğer ağır insan hakları ihlallerine maruz kalan 38 kişi/aile ile görüşme yapılmıştır. Yanı sıra pek çok kurum ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kapsamında ayrıca Diyarbakır Barosu, Gündem Çocuk Derneği, İnsan Hakları Derneği, Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası ile birlikte insan hakları ihlallerine yönelik hızlı bir değerlendirme yapıp özel bir rapor hazırlanmış ve tüm kamuoyu ile paylaşılmıştır.

ii. 30-31 Ekim 2016, Cizre ziyareti:

30-31 Ekim 2016 tarihinde biri adli tıp uzmanı olan dört hekim, bir psikolog, bir sosyal çalışmacı ve bir hukukçudan oluşan "Gezici Sağlık Ekibi" Şırnak'ın Cizre ilçesine bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

Çalışma boyunca 3 başvurunun tıbbi değerlendirilmesi yapılarak tedavi programına alınmış, önceki başvuruların değerlendirilmeleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca işkence ve diğer ağır insan hakları ihlallerine maruz kalan beş kişi/aile ile görüşme yapılmıştır. Yanı sıra pek çok kurum ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

iii. Yukarıda yer verilen çalışmaların yanı sıra 2016 yılı içinde özellikle "aralıksız sokağa çıkma yasağı" uygulamalarından sonra on bir yerleşim birimine ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretler esas olarak insan hakları ihlallerine yönelik hızlı değerlendirme yapma kapsamında olmakla birlikte yeni başvurulara ulaşmak açısından da değerlendirilmiştir.

Özellikle son dönem gelişmelerde göz önüne alındığında Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgesine yönelik "Cizre referans merkezinin" kuvvetlendirilmesi, bölgede yeni "referans merkezlerinin" oluşturulması ve "Gezici Sağlık Ekibi" çalışmalarının kuvvetlendirilmesi dâhil olmak üzere, genel olarak "sürmekte olan toplumsal travma ile baş etme" başlığındaki programların daha da etkinleştirilmesi gerekmektedir.

2.5.3. 1993 yılından beri tedavi ve rehabilitasyon merkezlerimizin olmadığı illerden başvuru kabulüne yönelik sürdürdüğümüz özel çalışma kapsamında 2010 yılında 57, 2011 yılında 118, 2012 yılında 143, 2013 yılında 150, 2014 yılında 147, 2015 yılında 91, 2016 yılında ise 31 işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kalmış kişiye tedavi hizmeti sunulmuştur. Bu özel uygulama kapsamında her yıl 50 başvuru öngörülmesine karşın 2016 yılında daha az sayıdaki başvuru konusunda doğrudan Cizre referans merkezi çalışmaları kapsamındaki 16 başvuru da göz önünde tutulmalıdır. Bununla birlikte özellikle Kürt meselesi ile de yakından ilişkili olarak hele de son dönemde ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin yoğun yaşandığı Diyarbakır ve çevresine yönelik kapsamlı ve bütünlüklü özel programların geliştirilmesi gerekmektedir.

2.5.4. Dünya ölçeğinde "zorla yerinden edilmiş" insanların en az % 5-35'inin işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarına maruz kaldığı bilinmektedir. Ülkemizde 22 Aralık 2016 tarihi itibarıyla sadece 285,000'i kamplarda olmak üzere toplam 2,814,631 Suriyeli "zorla yerinden edilmiş" insan yaşadığı göz önüne alındığında bu konu uzun bir süredir özel bir gündemiz olmuştur. Bu kapsamda 2016 yılı başında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Türkiye Temsilciliği ile TIHV arasında özel ortaklık anlaşması da imzalanmıştır. Buna karşın, esas olarak Türkiye'deki son dönem gelişmeler nedeniyle bu konuda tarafımızdan özel bir program geliştirme imkânı yaratılamamıştır. Böyle bir programın geliştirilememesinin bir nedeninin de BMMYK çalışma tarzı ile ilişkili olduğunun not edilmesinde yarar olacaktır.

Ağır insan hakkı ihlallerine uğradıkları için ülkelerini terk eden bu insanlar, özellikle Avrupa ülkelerine yolculukları sırasında insan kaçakçılarının aldatma ve istismarına maruz kalmakta, hatta yaşamlarından olabilmektedirler. Suriye'den gelen mülteci/sığınmacıların yaklaşık onda biri kamplarda yaşama imkânı bulabilmektedir. Geri kalan mülteciler/sığınmacılar ise kendilerini korumak ve yaşamlarını idame ettirebilmek için kaderleri ile başa baş bırakılmış durumdadırlar. Başta yiyecek ve barınma olmak üzere temel yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için asgari ücretin de altında kölelik koşullarında çalışmak, çocuklarını çalıştırmak ve hatta dilenmek gibi gayri insani yollara başvurmaktalardır.

Milyonlarca insanın ülkemize geldiği ve ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin yaşandığı Suriye meselesine ilişkin, çaba gösterilmesine karşın, yapılandırılmış bir program hala geliştirememenin üzüntüsünü yaşamakla birlikte, 2016 yılı içinde sınırlı sayıda, 12 “mülteci” başvurumuz olmuştur. Başvuruların ülkeleri şöyledir; 8'i İranlı, 1'i Suriyeli, 1'i Iraklı, 1'i Afgan ve 1'i Kamerunlu. Başvuruların 7'si İstanbul, 4'ü Ankara ve 1'i ise İzmir merkezimize başvurmuştur.

Son yıllarla karşılaştırıldığında Türkiye vatandaşı olmayan başvuru sayısında belirgin bir azalma söz konusudur (2015 yılında 13, 2014 yılında 28, 2013 yılında 37, 2012 yılında 48, 2011 yılında 32). Bu azalmada iki unsur önemli rol oynamaktadır: Merkezlerimize esas olarak BMMYK ile ilişkili kurumlardan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Türkiye Temsilciliğine kayıtlı insanlar yönlendirildiği, BMMYK'ya kayıtlı insanların ise artık esas olarak merkezlerimizin bulunmadığı “uydu kentlerde” yaşıyor olması bu kapsamdaki başvuru sayısının azlığı konusunda özel bir neden oluşturmaktadır. Diğer önemli unsur ise son dönemde salt mültecilere yönelik özel kurumların çalışmaya başlamış olmasıdır.

Yanı sıra çalışma raporunun “Ezidilere yönelik proje” bölümünde yer verildiği gibi, IŞİD saldırıları nedeniyle Türkiye'ye gelen yaklaşık 30.000 Êzidiye yönelik 2014 yılında başlattığımız çalışmalar 2016 yılında BMMYK Türkiye Temsilciliği ile TİHV arasında özel ortaklık anlaşmasının katkısı ile Diyarbakır Fidanlık kampında sürdürülmüştür.

2.6. “Sosyal Destek” Çalışmaları:

Tedavi ve rehabilitasyon çalışmalarındaki multidisipliner ve bütüncül yaklaşımımız gereği 2009 yılından itibaren “sosyal ve hukuksal destek” faaliyetlerimizi kesintisiz olarak sürdürmekteyiz.

2016 yılı için 10 yetişkin ve 10 çocuğun sosyal destek programına alınmasını öngörmemize karşın, tedavi ve rehabilitasyon süreçlerine özel katkı sağlayacağı öngörülen 25 çocuk ve iki yetişkin toplam 27 başvurunun programdan yararlanması sağlanmıştır.

Program kapsamına alınan Diyarbakır'da sokağa çıkma yasağından etkilenmiş 19 çocuğun Antalya'daki Düşler Akademisi kampında özel bir programa katılmaları, 2 çocuk başvurumuzun okul masraflarının karşılanması, 2 başvurumuzun üniversite hazırlık kursuna devamı, 1 başvurunun ise üniversite eğitimini sürdürmesi sağlanmıştır.

İstanbul ve Diyarbakır merkezlerimizdeki iki sosyal çalışmacı arkadaşımızın kolaylaştırıcılığında yürütülen bu sosyal çalışmaları önümüzdeki dönemde vakıf genelinde daha etkinleştirecek programların geliştirileceği öngörülmektedir.

2.7. Hukuksal Destek Çalışmaları:

2016 yılında, çatışmanın devam etmesi ve sokağa çıkma yasağı uygulamaları ile OHAL sürecinin damgasını vurduğu bir hukuksal destek mekanizmasının işlevli olmasına çalışılmıştır. Yasak uygulanan yerlerdeki akut destekler bağlamında, Cizre'de özellikle sokağa çıkma yasakları döneminde sağlığa erişim engeli nedeniyle gerçekleşen ölümlerle ilgili AİHM'e geçici tedbir (interim measures) talebi içeren dört ayrı dosya, yanı sıra 'bodrum' diye nitelenen üç ayrı mekanla ilgili olay yeri incelemesi için başvuru olmak üzere hukuksal süreçlere yönelik çalışmalar yapılmış ve sürdürülmektedir. Söz konusu bu akut destekler dışında kişilerin onarım süreçlerinin bir parçası içinde görülen ve dolayısıyla tedavi süreçlerine katkısı ile birlikte planlanan bazı dosyaların takibine başlanmıştır. 15 Temmuz sonrası yaşanan gözaltında işkence iddiaları yönünden de cezaevlerinde olup işkenceye maruz kalmış kişilerin dosyaları kapsamda tutulmaya devam edilmiştir.

Cizre'de özel harekât polislerinin işkencesine maruz kalan kadın başvuruçunun soruşturması, yine Cizre'de özel alanı itibarıyla cinsel tehdit altında olan kadın başvuruçunun dosyası, Nusaybin'de sivillerin tahliyesi esnasında maruz kaldığı işkence nedeniyle destek sunulan çocuk başvuruçunun dosyası, 15 Temmuz sonrası gözaltında işkence gören ve hâlâ cezaevinde olan yetişkin erkek başvuruçunun dosyası ile 15 Temmuz sürecinde maruz kaldığı işkenceye bağlı olarak cezaevinde intihar eden işkence gören yakını adına yürütülen başvurular henüz ilk aşamalarda.

Geçen yıllardan takibine devam edilen dosyalar yönünden ise cezaevinde, açık alanda, polis aracı ve karakolda işkence ile köy boşaltmaları sırasında

maruz kalınan işkence yönünden üç bireysel başvuru ile ilgili Anayasa Mahkemesi ihlal kararı vermiştir. Yeniden yargılama süreçleri devam etmektedir.

3. 2016 Yılında Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Temel Projesi Kapsamında Tedavi ve Rehabilitasyon Çalışmaları Dışındaki Çalışmalar

3.1. Eğitim Çalışmaları

3.1.1. İstanbul Protokolü Eğitim Programları:

İşkencenin etkin soruşturulması ve tıbbi raporlanmasına katkı sağlamak amacıyla özellikle sağlık ve hukuk çalışanlarına yönelik çeşitli düzeylerde “İstanbul Protokolü” eğitim programları uygulanmaktadır.

3.1.1.1. Çalışma raporunun “İstanbul Protokolünün Hukuki Değerinin Artırılması Projesi” bölümünde kapsamlı olarak yer verildiği gibi 1 Ocak 2016 tarihinde başlayan iki yıllık proje kapsamında bugüne kadar sağlık ve hukuk çalışanlarına yönelik dört ayrı İstanbul Protokolü eğitimi gerçekleştirilmiştir. (Diyarbakır’da 27-28 Şubat 2016 ve 29-30 Nisan 2017 tarihlerinde, İstanbul’da 24-25 Aralık 2016 tarihinde ve Van’da ise 27-28 Mayıs 2017 tarihinde)

3.1.1.2. Hukukçulara yönelik cezaevlerinde işkencenin belgelenmesi çalışması:

28-29 Mayıs 2016 tarihinde Ankara’da Hukukçulara yönelik Özgürlükçü Hukukçular Derneği ve Kadın Dayanışma Vakfı ile birlikte iki günlük “Cezaevinde İşkence ve Kötü Muamelenin Belgelenmesine İlişkin Çalıştay” düzenlenmiştir. Beş kolaylaştırıcı ve 10 avukatın katıldığı bu çalıştayın bir günlük izleme toplantısı Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Tek günlük izleme toplantısında çalıştay sonrası gerçekleştirilen cezaevi ziyaretlerinde yaşanan zorluklar, eğitimin katkısı ve katılımcıların raporlandırma örnekleri değerlendirilmiştir ve ÖHD Cezaevi takip programı oluşturulmuştur. Ayrıca OHAL ilanı sonrası KHK’lar gereği cezaevlerinde avukatların belgeleme faaliyetleri önündeki kısıtlılıklar ile bunlarla mücadele stratejileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

3.1.1.3. Bu alandaki birikimimizin de katkısı ile 2016 yılında da İstanbul Protokolü ve işkence başlıklarında çeşitli eğitim programları/konferanslar kapsamında aşağıdaki tarih ve yerlerdeki etkinliklerde yer alınmıştır;

a. 16-17 Ocak 2016 tarihinde Çağdaş Hukukçular Derneği’nin İstanbul’da düzenlediği İstanbul Protokolü Eğitimine eğiticilerimiz katılmıştır.

b. 20-21 Ekim 2016 tarihinde Viyana Üniversitesi’nde düzenlenen İstanbul Protokolü eğitimine Şebnem Korur Fincancı eğitici olarak katılmıştır.

c. 6-8 Ocak 2017 tarihinde Yunanistan’daki sağlıkçı ve hukukçulara yönelik gerçekleştirilen İstanbul Protokolü eğitimi üç eğiticimizin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

d. Ülke içi ve ülke dışında çeşitli üniversite, ilgili kurumlar ya da vakfımızda çeşitli tarihlerde işkence başlığında çok sayıda konferans verilmiştir.

Ayrıca;

26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü ve 10 Aralık İnsan Hakları Haftası programlarında işkence başlığında pek çok etkinlik düzenlenmiş ya da çeşitli etkinliklerde yer alınmıştır.

3.1.2. “Süddeutsche Akademie für Psychotherapie” ile üç yıllık birlikte psikoterapi eğitimi:

TIHV, işkence görenlere ve yakınlarına verdiği tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin kalitesini ve etkinliğini artırmak için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaların önemli bir bölümünü tedavi merkezi çalışanları ve vakıf çalışmalarına katkı sunan gönüllüler için düzenlenen eğitimler oluşturmaktadır.

TIHV çalışanı ve vakıf çalışmalarına katkı sunan psikiyatrist ve psikologlar için Almanya’daki “Süddeutsche Akademie für Psychotherapie” ile birlikte 2006 yılından beri oryantasyon semineri ve eğitim programlarını içeren “Psikoterapi Eğitim Programı” sürdürülmektedir. Bu eğitim programı “Gelişimsel Psikoloji, Kişilik Öğretisi, Nevrozlar, Psikodinamik Psikolojisi ve Psikoterapisi, Psikopatoloji, Psikosomatik, Bağımlılıklar, ilk görüşme tekniği; Genel ve Özel Psikodinamik, Aile ve Grup Teorisi; diğer bilimsel yöntemler (Davranışsal Terapi, Sistemik Hipnoz Terapisi); çeşitli psikoterapi yöntemleri açısından endikasyon ve uygulama; Travma Terapisi” başlıklarını içermektedir. Üç yıl içinde yedişer günlük altı ayrı eğitim modülünü içeren ve Alman Tabip Odası’nın Ek Eğitim Örnek Yönergesi doğrultusunda psikoterapist sertifikası alınmasını sağlayan bu

eğitimler ile özellikle travma tedavisinde önemli bir model olan dinamik yönelimli terapiler konusunda uygulamaya dönük birikim sağlanmaktadır. 2006 yılında ilki başlatılan “Psikoterapi Eğitim Programı” 2009 yılında, 2011 yılında başlatılan ikincisi ise 2014 yılında tamamlanmış idi. Çok talep olması nedeniyle 14 psikiyatrist ve psikoloğun katılımı ile üç yıllık gözden geçirilmiş ve üç buçuk günlük altı eğitim bölümünden oluşan toplam 21 günlük yeni program 28-30 Mayıs 2016 tarihinde başlamıştır. 15-18 Eylül 2016 tarihinde ikincisi gerçekleştirilen eğitimin üçüncü bölümü 1-4 Haziran 2017, dördüncü bölümü ise 22-25 Eylül 2017 tarihinde gerçekleştirilecektir.

3.1.3. Bireysel ve Toplumsal Travma eğitimi:

15 Ekim 2016 tarihinde İstanbul’da İsrail Psikanaliz Derneği Başkanı Klinik Psikolog ve Süpervizör Joseph Triest’in de katılımı ile bireysel ve toplumsal travma arasındaki bağları ve etkileşimleri çok odaklı bir bakış açısıyla ele alan bir etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliğe 33 TIHV çalışanı ve çeşitli düzeylerde TIHV çalışmalarına katkı sunan TIHV gönüllüsü katılmıştır.

Etkinlik içerisinde, art arda gelen acı verici yaşantıların, artık süregelen şiddetin, dehşet uyandırıcı tanıklıkların içinden geçildiği bir dönemde önce kuramsal sunum yapılmış ardından birey ve topluluk düzeyinde travmatik zamanlarda neler yaşandığının, işleyen ruhsal süreç, çatışma ve dinamiklerin çalışılacağı iki vaka sunumu gerçekleştirilmiştir.

3.1.4. Cizre referans merkezine yönelik eğitim:

16-17 Temmuz 2016 tarihinde Cizre’de iki günlük “Ruhsal Travma Temel Eğitimi” düzenlenmiştir. Cizre’den 16 sağlıkçının katılımı ile gerçekleşen eğitim programında İstanbul’dan bir psikiyatrist, bir psikolog, bir sosyal hizmet uzmanı ve bir hekim eğitici olarak yer almıştır.

3.1.5. 2016 yılında özellikle aramıza yeni katılan arkadaşlarımıza yönelik uyum/değişim programları uygulanmıştır. Bu kapsamda Cizre referans merkezi sekreteri, Diyarbakır tedavi merkezi tıbbi sekreteri ve Diyarbakır tedavi merkezi psikoloğu arkadaşlarımıza yönelik programlar gerçekleştirilmiştir.

3.1.6. İsveç Kızılhaç Tedavi Merkezi Tedavi Ekibi ile Deneyim Paylaşımı Programı:

1992 yılından itibaren ortak çalışmalar yürüttüğümüz İsveç Kızılhaç Merkezi ile yıllar içerisinde deneyim paylaşımı programları geliştirilmiştir. Son yıllarda özel olarak ruh sağlığılarına yönelik programlar

gerçekleştirilmektedir. Bu deneyim paylaşım programına 2015-2019 TIHV Strateji Planında da yer verilmiştir.

Bu kapsamda sürekliliği hedeflenerek 2015 yılında başlatılan yeni program 2016 yılında da sürdürülmüştür. Bu kapsamda 2016 yılı içinde ilki 16-17 Haziran 2016 tarihinde iki arkadaşımızın (bir psikolog ve bir sosyal çalışmacı) Stockholm’de, ikincisi ise 20-21 Ekim 2016 tarihinde İstanbul’da olmak üzere iki kez deneyim paylaşımı programı gerçekleştirilmiştir. İlk ziyarette İsveç Kızılhaç Merkezi ekibinin neurofeedback, non-verbal grup terapisi, sosyal projeler ve bireysel konsültasyonlar başlıklarındaki deneyim paylaşımları ile TIHV ekibinin bakımverenlerin bakımı, mültecilere yönelik sosyal destek programları, çocuk başvurulara yönelik rehabilitasyon süreçleri ve Psikososyal Dayanışma Ağı başlıklarındaki deneyim paylaşımları yer almıştır. İstanbul’daki ikinci programda ise başvuruların aileleri, arkadaşları ve sosyal çevreleriyle çalışma, travmatize çocuklarla psikoterapide bilişsel davranışçı perspektif, travma tedavisi ve sosyal destek, LGBTİ bireylere yönelik rehabilitasyon programlarında tedavi tartışması başlıklarında deneyim paylaşımları ile özel olarak mültecilerle çalışan kurumları ziyaret yer almıştır.

2017 yılında da yine ilki 15-16 Haziran 2017 tarihinde Stockholm’de diğeri ise sonbaharda İstanbul’da olmak üzere iki programın gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

3.1.7. Uluslararası Ruhsal Travma Sempozyumu:

Düzenleme kurulunu Kocaeli Üniversitesi SBE Ruhsal Travma ve Afet Çalışmaları Birimi; Türkiye Psikiyatri Derneği Ruhsal Travma ve Afet Psikiyatrisi Çalışma Birimi; Türk Psikologlar Derneği Travma Birimi; Türk Tabipleri Birliği; Norveç Tabipleri Birliği; İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp AD; Adli Tıp Uzmanları Derneği ile birlikte oluşturduğumuz 8. Uluslararası Ruhsal Travma Sempozyumu 5-7 Aralık 2014 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilmiş idi.

Özellikle son sempozyum katılımcılarının arzu ve istekleri, öte yandan son dönemde yaşamakta olduğumuz ağır süreç göz önüne alındığında, kuşkusuz gözden geçirilmiş bir düzenleme kurulu ile 9. Uluslararası Ruhsal Travma Sempozyumu’nun en kısa sürede gerçekleştirilmesi ihtiyacı olmasına karşın, ne yazık ki bu sempozyum gerek gündemin yoğunluğu gerekse de ek finansman olanağının henüz yaratılamaması nedeniyle 2016 yılında

gerçekleştirilememiştir. Sempozyumun 2018 yılında gerçekleştirilmesine yönelik ise çeşitli hazırlıklar başlatılmıştır.

3.2. Bilimsel Araştırmalar

2016 yılında üçü 27-30 Nisan 2016 tarihlerinde Bodrum'da gerçekleştirilen 13. Adli Bilimler Kongresinde sunulan, dördü ise 5-7 Aralık 2016 tarihlerinde Meksika'da gerçekleştirilen 'IRCT Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan yedi çalışma tamamlanmıştır.

3.2.1. Non-invaziv digital infrared thermal görüntüleme (DITG) yönteminin işkence tanısında etkinliği: olgu sunumu:

Bu olgu sunumu ile ilk kez bir travma olgusunda DITG yöntemi kullanılarak travmanın tanısı konabilmiştir. Bu çalışma ile olgunun verileri üzerinden DITG'nin işkence tanısında kullanılabilirliğini göstermek amaçlanmaktadır. Bu çalışma da 5-7 Aralık 2016 tarihlerinde Meksika'da gerçekleştirilen 'IRCT Uluslararası Sempozyumu'nda sözel bildiri olarak sunulmuştur.

3.2.2. İşkence Araştırmasında Bir Tanılama Yöntemi: Kemik Sintigrafisi çalışması:

2013 yılında uluslararası tıp yayın organlarında yayınlanan TİHV İstanbul Tedavi Merkezi'ne 1992 ve 2010 yılları arasında başvurmuş toplam 4450 kişinin kemik sintigrafi taraması ile tespit edilen 97 olgunun değerlendirildiği çalışma 2011 yılında tamamlanmıştır.

2013 yılında işkence iddialarının belgelenmesinde kemik sintigrafisinin yararlı bir araç olduğunu bir kez daha ortaya koyan bu çalışmanın ardından tüm tedavi merkezlerindeki bütün başvurularımıza dayalı ve geriye dönük olarak başlatılan çalışma 2015 yılında tamamlanmıştır. Bu çalışma da 5-7 Aralık 2016 tarihlerinde Meksika'da gerçekleştirilen 'IRCT Uluslararası Sempozyumu'nda sözel bildiri olarak sunulmuştur.

3.2.3. Yeni bir işkence metodu olarak ters kelepçe:

Bu çalışmada TİHV İstanbul Temsilciliği 2015 yılı başvurularından 8 olguda ters ve sıkı kelepçe uygulaması nedeniyle gelişen 'kelepçe nöropatisi' literatür eşliğinde tartışılmıştır. Ters ve sıkı kelepçenin yeni bir işkence yöntemi olarak kullanıldığını göstermek amaçlanmıştır. Bu çalışma da 5-7 Aralık 2016 tarihlerinde Meksika'da gerçekleştirilen 'IRCT Uluslararası Sempozyumu'nda poster olarak sunulmuştur.

3.2.4. Zor kullanım araçlarının ve göz yaşartıcı kimyasal ajanların yol açtığı travmatik yaralanma ve ruhsal sonuçlar (Gezi Parkı süreci kapsamında Türkiye İnsan Hakları Vakfı olgularının değerlendirilmesi) ve bu süreçte işkenceye maruz kalanların rehabilitasyon süreçlerine yargı süreçlerinin etkisi çalışması: Bu çalışma da 5-7 Aralık 2016 tarihlerinde Meksika'da gerçekleştirilen 'IRCT Uluslararası Sempozyumu'nda poster olarak sunulmuştur.

3.2.5. "İşkence görenin yakını olmak" çalışması:

TİHV İstanbul Temsilciliği'nin 2010-2015 yılları arasındaki başvuruları arasında; 'işkence görenin yakını-başvuru yakını- olan olguların dosyaları geriye dönük taranarak gerçekleştirilen bu çalışmada işkence görenin yakını olan başvuruların verileri üzerinden işkencenin yarattığı toplumsal travmayı tartışmak amaçlanmıştır. Bu çalışma 27-30 Nisan 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen 13. Adli Bilimler Kongresinde sözel/poster bildiri olarak sunulmuştur.

3.2.6. "İşkenceye maruz kalmış çocuklar" çalışması:

Bu çalışmada; TİHV İstanbul Temsilciliği'ne işkenceye maruz kaldığını/tanık olduğunu bildirerek başvurmuş 18 yaş altı olguların verilerini paylaşmak ve işkencenin yarattığı toplumsal travmayı tartışmak amaçlanmıştır. Bu çalışma da 27-30 Nisan 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen 13. Adli Bilimler Kongresinde sözel/poster bildiri olarak sunulmuştur.

3.2.7. "İşkenceye maruz kalmış sığınmacılar" çalışması:

TİHV İstanbul Temsilciliği'nin 2010-2015 yılları arasında tedavi ve rehabilitasyon hizmeti almak için başvurmuş 'sığınmacı' başvuruları çalışmaya dahil edilecek olan bu çalışmada, işkencenin dönemsel ve ülkesel bazda değişimini göstermek; sığınmacı olmanın işkence maruziyetine etkisini göstermek; işkencenin belgelenmesinin 'sığınmacı statüsündeki' etkisini ve önemini vurgulamak amaçlanmıştır. Bu çalışma da 27-30 Nisan 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen 13. Adli Bilimler Kongresinde sözel/poster bildiri olarak sunulmuştur.

Ayrıca;

3.2.8. Çalışma raporunun "Özel gündem başlıklarındaki çalışmalar ve kimi DİĞER ÇALIŞMALAR" bölümünde yer verilen "Cezasızlığa karşı mücadelede verilerin kullanımı" başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilen "İşkenceye maruz kalmış çocuklar" konusunda daha geniş kapsamlı bir çalışma da 2016 yılında başlayıp 2017 yılında sonlandırılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, TİHV'in kuruluşundan bu yana (2015 yılına kadar) işkence gören ya da işkence görenin yakını olan çocuk başvurularının profilini ortaya çıkararak çocuklara yönelik işkence yöntemleri ile bunların fiziksel ve ruhsal sonuçlarını görebilmek ve rehabilitasyon süreçlerini ve sonuçlarını ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmanın işkenceye maruz kalan çocuklarla görüşme ve rehabilitasyon yöntemlerinin tartışılarak eksikliklerinin görülebilmesine ve işkenceye maruz kalan çocuklarla çalışmaya yönelik önerilerin geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

3.2.9. Başvurular için Değerlendirme Çalışması:

- a. Birinci çalışma uzun erimli hedeflere yönelik olarak özellikle ruhsal tedavi süreçlerinin seyrini takip eden bir çalışma olarak planlanmıştır. Bu çalışma sayesinde 2019 yılı sonunda tedavi sonuçlarını etkin ve nitelikli bir şekilde değerlendirebileceğimiz veriler elde edilmesi amaçlanmaktadır. Özellikle başvurularımıza karşı esas sorumluluğumuzun tedavi olduğu ve onlara fiziksel ve ruhsal açıdan ek bir yük getirmeden çalışmanın planlanmış ve çalışmanın yöntemi başvurularımıza karşı olan etik sorumluluklarımız dikkate alınarak detaylandırılmıştır.
- b. Vakıf tarafından tedavisine başlanan ancak tedavisi yarım kalan başvurulara yönelik olarak ikinci bir çalışma da sürdürülmektedir. Başvurularımızın hangi sebeplerle tedavilerinin yarım kaldığını anlamak vakıf tarafından sunulan tedavinin niteliğine ve etkinliğine ilişkin bilgi sağlayacaktır. Bu çalışmada yarım kalan tedavilerin nedenlerinin saptanması ve eğer mümkünse bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çözümlerin üretilmesi hedeflenmektedir. Bu çalışma ileriye dönük tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin daha da iyileştirilmesi için yol gösterici olacaktır. Bu çalışmanın yöntemi de başvurularımıza karşı olan etik sorumluluklarımız dikkate alınarak planlanmıştır. Çalışmanın ilk basamağının 2017 yılı sonunda tamamlanması öngörülmektedir.

3.3. Alternatif Tıbbi Değerlendirme Raporlama Çalışmaları

Rapor ve alternatif tıbbi değerlendirme rapor çalışmaları 2016 yılında da sürdürülmüştür.

2015 yılında Tedavi ve Rehabilitasyon merkezlerimizce toplam 42 başvuru için alternatif tıbbi değerlendirme/epikriz hazırlanmıştır (26'sı İstanbul, 8'i İzmir, 8'i Ankara).

Bunlardan 26'sı Türkiye'de sürmekte olan davalarını desteklemek ya da yeni dava açmak istedikleri için (tamamının hukuki süreçleri sürüyor), 14'ü BMMYK başvuruları için (6'sı mülteci statüsünü aldı, 8'ininki ise sürmekte), biri başka ülkede mülteci başvurusu için, diğer biri ise hastanede sürmekte olan tedavi sürecinde sağlık sorunlarının maruz kaldığı işkence ile olan ilişkisinin araştırılması için kendi taleplerine dayalı olarak alternatif tıbbi değerlendirme/epikriz hazırlanmıştır.

3.4. Bakımverenlerin Bakımı:

Özellikle İzmir tedavi merkezimizin uzun yıllardır sürdürmeye çalıştığı programın yanı sıra;

3.4.1. İstanbul tedavi merkezimizdeki özellikle süpervizyon programlarına dayalı bakımverenlerin bakımı programı daha da yapılandırılmış bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Ekibin çalışma ilkelerini belirginleştirmek, geliştirmek ve ortaklaştırmak; birlikte çalışma uyumunu ve birliktelik ruhunu desteklemek; çeşitli teorik, pratik ve duygulanımsal zorlukları paylaşmak amacıyla çeşitli değerlendirme ve süpervizyon buluşmaları düzenlenmektedir. Bu çalışmaların olabildiğince sistemli, yapılandırılmış, sürdürülür olmasına gayret gösterilmektedir. Buluşmalar her ayın belli bir haftasının belli bir gününe sabitlenmiştir ve düzenli katılım beklenmektedir.

- i. Bu buluşmalardan biri ayda bir yapılan sadece ruhsal ekip üyelerinin katıldığı süpervizyon toplantıdır.
- ii. Diğer bir buluşma yine ayda bir yapılan ruhsal ekip yanında tüm vakıf çalışanlarının katıldığı toplantıdır.
- iii. Psikoterapi alanında yetkin/deneyimli kurum dışı üç uzmanın yürütücülüğünde, TİHV ruhsal ekip çalışanlarının ve gönüllülerinin katıldığı, her biri ayda bir düzenli yapılan üç ayrı grup süpervizyonu çalışması sürdürülmektedir.

3.4.2. Diyarbakır için "İkincil Travmadan Korunmak için Bakımverenlerin Bakımı Projesi"

İşkence, kayıp, faili meçhul cinayet gibi ağır/ciddi hak ihlallerinin önlenmesi çalışmalarını yürüten ve bu ihlallere maruz kalanlar ile destek ve dayanışma içinde olan ya da bu ihlallere maruz kalanların sağaltım ve onarım süreçlerine katkı sağlayan ve bu kişilere eşlik edenler, tanık oldukları acılar ve bizzat yaşadıkları zorluklar nedeniyle ikincil travmaya maruz kala-

bilmektedirler. Bu nedenle özel olarak ağır/ciddi hak ihlallerinin yoğun yaşandığı Diyarbakır ve çevresinde gerek TIHV ortamında, gerekse de diğer kurumlarda faaliyet yürütenlerin ikincil travmadan korunmalarına yönelik hazırlanan “Bakımverenlerin Bakımı” projesi 2013- 2016 döneminde sürdürülmüştür. Proje kapsamında öncelikli olarak Diyarbakır’da 16 psikiyatrist ve psikologdan oluşan bir grup oluşturulmuştur. 2016 yılında da söz konusu gruba ve TIHV çalışanlarına yönelik esas olarak üç süpervizyon, üç eğitim programı ve ilgili diğer kurumlarda faaliyet yürütenlere yönelik ise dört eğitim programı ile üç süpervizyon programı düzenlenmiştir.

Bakımverenlerin Bakımı çalışması görece çatışmasızlık döneminde başlamış idi, ne var ki 2014’ün Ağustos ayından sonra Şengal katliamı ve daha sonra ise 2015’in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında daha da önem kazanarak sürdürülmüş oldu.

Önceki raporlarımızda da paylaştığımız gibi bir yandan travma ve ikincil travmaya ilişkin eğitim ve süpervizyonlar alınırken bir yandan da 2014’ün Ağustos ayından sonra Ezidilerle, 2015’in Temmuz ayından sonra ise “aralıksız sokağa çıkma yasağı” uygulamaları başta olmak üzere çatışma ortamından etkilenenlerle çalışılmaya başlanmış ve bu konuda bölgedeki STK’larla önemli ölçüde işbirliği sağlanmıştır.

Bölgede hızlı değişen politik atmosfer proje katılımcılarını da etkilemiş ve işbirliği yapılan STK’ların ihtiyaçları da gözetilerek 2015 yılında bakımverenlerin bakımı programlarında bazı değişikliklere gidilmiştir. 2015 yılının ortasından itibaren bölgede başlayan çatışma süreci ve sokağa çıkma yasakları milyonlarca kişiyi etkilediği gibi doğal olarak bölgede çalışan sivil kurumları da etkilemiştir. Bu süreçte sokağa çıkma yasakları nedeniyle yerinden edilen çocuklara ilişkin özel bazı programlar geliştirilmiştir. Raporun “Ezidilere yönelik proje” bölümünde yer verildiği gibi sürdürülmekte olan Diyarbakır Ezidi kampı çalışmalarına ek olarak, özellikle Diyarbakır’ın Sur, Şırnak’ın Cizre ve Mardin’in Nusaybin ilçelerinde çatışmalardan etkilenen çocuklarla özel birtakım psikososyal programlar geliştirilmiştir. Bakımverenlerin bakımı programlarına katılan ruh sağlığı çalışanları hem alanda doğrudan bu programların uygulayıcısı rolünü üstlenmiş hem de bilgi ve deneyimlerini diğer sivil kurumların gönüllüleriyle paylaşma fırsatı bulmuştur.

Diğer yandan OHAL sürecinde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnamelerle bakımverenlerin bakımı

programlarına katılan gönüllüler de dahil olmak üzere kamuda çalışan binlerce kişi işinden edilmiştir. Yine 2016’nın ikinci yarısından itibaren, Diyarbakır’da birlikte çalıştığımız kurumlar dâhil olmak üzere, çok sayıda sivil kurum kapatılmıştır. Bu durum bakımverenlerin bakımı programı katılımcı ekibinde bazı değişikliklerin oluşmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan devasa ihlal tablosu ve çatışmalardan etkilenen insan sayısının fazlalığı nedeniyle gönüllü ruh sağlığı ekibinin genişletilmesine çaba gösterilmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen deneyimler ve bilgi birikimi sayesinde bölgedeki akut travmatik süreçlerle baş etmek biraz daha kolaylaşmış, proje ekibinin oluşan yeni durumlara göre hareket etme kabiliyeti artmıştır. Görece çatışmasız bir ortamda başlayan ve ikincil travmadan korunmayı hedefleyen çalışmanın, çatışma/savaş kaynaklı yeni travmalar gerçekleştikçe önemi daha da artmıştır. Böyle bir zamanda birbirileri ile çalışan ve güvenen bir ekibin varlığı başlı başına bir güven oluşturmuş, ruh sağlığını ilgilendiren durumlar karşısında doğal olarak ne yapacağını bilemeyen sivil toplum örgütleri için bir başvuru kaynağı olmuştur.

Bu süreçte grubun dayanıklılığını artıran şey kuşkusuz çalışmanın kapalı olması ve uzun süreli olmasıdır. Düzenli eğitim ve süpervizyonlar gruptakilerin birbirini tanımalarını ve travmadan korunmanın en önemli aracı olan güvene dayanan bir ilişkinin oluşmasını sağlamıştır. Birbirinin dinamiğini tanıyan grup üyeleri bir süre sonra bu konuda esnek davranabilmiş ve gruba yeni birilerini dâhil edebilmiştir. Travma konusunda ortak bir dil ve bilgi birikiminin ve ikincil travmaya ilişkin bir farkındalığın oluşması hem ruh sağlığı ekibini bu süreçte belli ölçüde de olsa korumuş hem de işbirliği yapılan sivil toplum örgütlerinin bu konudaki ihtiyaçlarının farkına varmasını sağlamıştır.

Kuşkusuz bu program bakımverenlerin bakımı anlamında Diyarbakır ekibimize katkı sağlar iken, aynı zamanda başta ruh sağlığı ekibimizin kuvvetlenmesine, buna dayalı olarak Diyarbakır başvurularımıza yönelik tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinde ruhsal değerlendirme oranlarında dramatik artışa ve bütünlüklü yaklaşımımızın kuvvetlenmesine de katkı sağlamıştır.

“Türkiye’de Sürmekte olan Toplumsal Travmalar ile Baş etmeye yönelik bütünlüklü program” kapsamında birlikte çalıştığımız Finlandiya’daki “Sosyal Sorumluluk için Psikologlar Derneği” ile birlikte gerçekleştirilen bu özel projenin 2018 yılından itibaren yenilenerek sürdürülmesine yönelik hazırlıklar sürdürülmektedir.

3.4.3. Bakımverenlerin bakımı kapsamında 2016 yılından itibaren her merkez bünyesinde, her bir çalışana özgü somut programlara izin veren bir uygulama başlatılmıştır. Yıllık öngörülen bütçe büyüklüğünün %1'ine denk gelen bir fon programın amacına uygun şekilde kullanılmak üzere bakımverenlerin bakımı için tahsis edilmektedir. Bu tutarın çalışan sayısına bölünmesi sureti ile de her bir çalışan için bireysel bütçe, bireysel bütçenin temsilciliklerde çalışan sayısı ile çarpılması sureti ile temsilcilik bütçesi hesap edilmektedir. Gerek bireysel gerekse toplu (temsilcilik olarak) yapılacak çalışmalara her temsilciliğin kendi arasında tartışarak karar vermesi uygun görülmüştür.

Program kapsamında çalışanlar, terapi desteği, süpervizyon, hobi ve sanat kursları, eğitim programları, spor ve kültürel etkinlikler gibi vakıf dışında yapabilecekleri programlara, kişilere ayrılan bütçeyi gözeterek katılım gerçekleştirebilmektedirler. Bireysel programların yanı sıra temsilcilik veya tüm vakıf çalışanları olarak içeriği tamamen vakıf çalışanlarınca belirlenecek dinlenme/eğlence programları da yine hazırlanabilmektedir.

3.5. Yayın Faaliyeti:

2.5.1. 2015 yılı Tedavi Merkezleri Türkçe Raporu ve İngilizce Raporu 2016 yılı içinde basılmıştır. 2016 Tedavi Merkezleri raporlarının ise basım hazırlıkları son aşamasına gelmiştir.

2.5.2. Bir alt bölümde de yer verildiği gibi 2016 yılında "Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komite'ye Türkiye'nin Dördüncü Dönemsel Raporu için sunulan Alternatif Rapor ve Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komitenin Türkiye'nin Dördüncü Dönemsel Raporu ile ilgili Sonuç Gözlemleri (02 Haziran 2016-CAT/C/TUR/CO/4)" raporu basılarak yayınlanmıştır.

3.6. İşkencenin Önlenmesine yönelik diğer çalışmalar:

3.6.1. Uluslararası İzleme Mekanizmaları için alternatif raporların hazırlanması:

3.6.1.1. Birleşmiş Milletler İşkence Karşıtı Komite (CAT) Türkiye'nin üçüncü periyodik raporunu 3-4 Kasım 2010 tarihlerinde değerlendirmiş ve 19 Kasım 2010 tarihinde Türkiye hakkındaki gözlem raporunu yayınlamıştı. İlk dönemde, Kasım 2014'te, daha sonra ise 2015 yaz ya da sonbaharında CAT'in Türkiye'nin dördüncü dönemsel raporunu değerlendirmesi öngörülmekte idi. Bu nedenle dördüncü dönemsel rapor için de alternatif rapor hazırlıklarına başlanılmış

idi. Ne var ki, çeşitli gerekçeler ile CAT'in Türkiye'nin dördüncü dönemsel raporunu değerlendirmesi 25-27 Nisan 2016 tarihine ertelendiği için TIHV hazırlıkları da bu yeni takvime göre revize edildi. Bu kapsamda, 59 sayfalık Alternatif Raporumuz hazırlanıp Komiteye iletilmiş ayrıca 25-27 Nisan 2016 tarihinde Cenevre'deki oturuma TIHV adına katılmıştır. TIHV temsilcisinin yanı sıra oturumlara katılan başta İHD olmak üzere ilgili kurum temsilcilerinin de katkısı ile Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'nin Dördüncü Dönemsel Raporu ile ilgili Sonuç Gözlemleri'nde işkence ve diğer ağır insan hakları ihlalleri bağlamında cezasızlık sorunu, resmi olan ve resmi olmayan alıkonulma yerlerindeki işkence uygulamalarındaki artış, aralıksız sokağa çıkma yasağı uygulamasının kendisi dâhil yaşanan ağır insan hakları ihlalleri, insan hakları savunucularına yönelik baskılar, en genel haliyle işkencenin önlenmesi açısından kurumsal yapılanmanın gerçekleştirilmemesi, işkence eylemlerinin etkili bir şekilde soruşturulmaması, alıkonma koşulları yönünden ihlalleri önlemek ve ortadan kaldırmak konusunda sistemik bir politikanın olmaması, işkence görenlere sağlanması gereken hakların sağlanmaması gibi bir hayli kıymetli durum tespitleri ve toplam 47 öneri yer almıştır. Komite'nin, Türkiye'ye yönelik son gözden geçirmesini yaptığı 2010 yılından bu yana insan hakları alanındaki ihlallerin yoğun artışına uluslararası düzeyde de tanıklık edilmiştir. Sonuç Gözlemleri'nde Türkiye'nin İşkenceye Karşı Sözleşme'nin uygulanması yönünden açık ihlallerde bulunduğu işaret edilmesi ve bu anlamda kimi taleplerin acil olarak sıralanması önümüzdeki dönem açısından da özel bir anlama sahiptir.

Tarafımızdan hazırlanan alternatif rapor Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'nin Dördüncü Dönemsel Raporu ile ilgili Sonuç Gözlemleri ile birlikte basılarak yayınlanmıştır.

Ayrıca, Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komite'nin Türkiye'nin Dördüncü Dönemsel Raporu ile ilgili Sonuç Gözlemleri'nde yer verildiği gibi Takip Prosedürleri kapsamında da TIHV tarafında "Alternatif takip (follow up) raporu" hazırlanıp 2 Şubat 2017 tarihinde Komite'ye iletilmiştir.

3.6.1.2. Gerek 2019 Ekim ayında öngörülen Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi üçüncü Evrensel Periyodik Gözden Geçirme Rapor sürecine, gerekse de 2020 yılında öngörülen Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komitenin Türkiye'nin Dördüncü Dönemsel Rapor sürecine ilişkin hazırlıklar planlanmaktadır.

3.6.2. Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) ile ilgili çalışmalar:

TİHV'in temel misyonu gereği UÖM'nin etkin bir şekilde kurulması ve çalışmasına yönelik bilgi ve doküman üretimi, ilgili tüm sivil kurumların katılımının sağlanması, kamu kurumları ile bilgi paylaşımı, uluslararası kurumlarla bilgi paylaşımı vb. çalışmalar sürdürülmektedir.

3.6.2.1. Bilindiği gibi uluslararası insan hakları hukukunun gereği olarak anayasa/yasayla kurulmak zorunda olan ulusal önleme mekanizmasının yetkilendirilmesinin 9 Aralık 2013 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile Türkiye İnsan Hakları Kurumu'na (TİHK) verilmesine yönelik idari işlemin iptali için Danıştay'a başvuruda bulunulmuş idi. Yürütme talebimiz reddedilmiş olmakla birlikte başvuru sürecimiz sürmektedir.

3.6.2.2. İşkence ve bir bütün olarak insan hakları ihlalleri açısından Türkiye'nin yakın tarihindeki en sorunlu dönemi yaşanır iken işkencenin önlenmesine yönelik esaslı hiçbir çalışması olmayan TİHK bilindiği gibi 20 Nisan 2016 tarihinde yürürlüğe giren "Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu" (TİHEK) kanunu ile ortadan kalkmış oldu. Bir önceki raporumuzda da paylaştığımız gibi hiçbir sivil kurumun bilgisinin olmadığı ve "vize muafiyeti koşulu" olarak tasarlanan ulusal önleme mekanizmasını da içeren yeni bir "Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun kurulması" ile ilgili bir yasa tasarısının 11 Ocak 2016 tarihinde hükümet sözcüsü tarafından açıklanmasından sonra bu tasarının

yürürlüğe girmemesine yönelik ilgili insan hakları kurumları ile birlikte her düzeyde çalışmalar yapılmış idi.

3.6.2.3. Paris Prensipleriyle tam uyumlu olarak yapısal, mali bağımsızlığı garanti altına alınmayan TİHEK'in, OPCAT'e dayalı UÖM işlevini yerine getiremeyeceğinin açık olduğu, meşruiyeti olamayacağı göz önüne alındığında etkin bir ulusal önleme mekanizmasının kurulmasına yönelik ülke içinde ve uluslararası düzeydeki çalışmalarımız sürdürülecektir.

3.6.2.4. Her yıl hazırlamayı öngördüğümüz UÖM ile ilgili gelişmeleri özetleyen 2016 yıllık raporu da UÖM'nin her hangi bir çalışması en azından kamuoyuna yansımadağı için kısa bir rapor olarak hazırlanmıştır. Raporumuzda genel olarak UÖM hakkında teorik çerçeve, dünya deneyimleri ve Türkiye'deki süreçle ilgili bilgiler paylaşılmıştır.

3.6.3. Özellikle 2015'in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamında Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da ve askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren OHAL sürecinde işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarında, yasal düzenlemelerde ve "yetkili" sıfatı taşıyanların söylemlerindeki olağanüstü olumsuzluklar nedeniyle TİHV olarak ya da ilgili kurumlarla birlikte tutum belgeleri açıklanmış, her düzeyde girişimlerde bulunulmuş ve özellikle uluslararası izleme mekanizmalarının etkinleştirilmesine yönelik özel çalışmalar yapılmıştır.

4. 2016 yılında kimi gönüllü ve çalışan arkadaşlarımızı derinden üzen iç ortamımızdaki üzüntülü süreç:

İzninizle son derece insani boyutları da olan, aynı zamanda vakıf iç ortamı işleyişi ile de ilgisi olan bu sürecin bu boyutta çalışma raporunda da yer alması uygun olsa gerektir. Kuşkusuz bu üzüntülü süreci aşılmasına yönelik yeterli olmasa da büyük çaba gösterilmiş ve gösterilecektir. Aşılması konusunda

önemli adımlar atılmakla birlikte başta kırgınlıkları olan yanısıra bu derin üzüntülü süreci yaşayan tüm arkadaşlarımız olmak üzere tüm vakıf ortamına izninizle raporun bu bölümünü yazan arkadaşınız olarak bu süreci önlemekte yeterli olamamanın üzüntüsünü ve özrünü sunmak isterim.

2

2015 YAZ DÖNEMİNDE YENİDEN BAŞLAYAN ÇATIŞMA ORTAMI VE BU SÜREÇLE İLGİLİ TİHV ÇALIŞMALARININ KİMİ BAŞLIKLARI

Bu bölümde, 2015 yaz döneminde yeniden başlayan çatışma ortamının başından bu yana ne yazık ki kesintisiz sürmekte olan süreç göz önüne alınarak gerçekleştirilmeye çalışılan çalışmalara (bir bölümü tekrar olsa da) yer verilmiştir.

Bu nedenle de bir önceki çalışma raporunun bu bölümünde yer verdiğimiz ilk paragraflara bu yıl da yer vermemize izin vermenizi dileriz:

“Her bir insan kıymetli, her bir canlı kıymetli, içinde yaşadığımız doğa kıymetli, tüm bunları hissetmek kaydı ile aynı zamanda TİHV kurucusu da olan sevgili Tahir arkadaşımız da, Cizre referans merkezi gönüllüsü sevgili Aziz arkadaşımız da çok kıymetli.

Planlanan bir yönetim kurulu toplantımızı 29 Kasım 2015 tarihinde Diyarbakır’da yapacak idik. Ne var ki, bir önceki gün Diyarbakır’da sevgili Tahir arkadaşımız ile birlikte olduk. “Nerede kalmış idik?” diyerek devam edilebilir mi ki “gündelik hayatımıza” sevgili Tahir’i yaşadıkdan sonra...

Peki, 30 Aralık 2015 tarihinde sevgili Aziz’in haberi geldikten sonra “Ne kadar da geç kaldık” dememiş mi idik? Oysa ne çok istemiştik bir an önce bunca yaşanan acıların son bulması için o güzel insanlarla birlikte çaba göstermeyi, yaşanan bunca acıları paylaşarak biraz da olsa azaltmayı.

Şimdi ONLARSIZ nasıl olacak? Bunca acı ile nasıl sürdüreceğiz “gündelik hayatlarımızı”?

Her halde birbirimize daha çok, daha çok sarılacağız ve de başta sevgili Tahir ve Aziz başta olmak üzere bölgedeki o güzel insanlarla birlikte olmanın, her halükarda butahammüledilemez acıların son bulmasına katkı sağlayacak yolları bulacağız, ne kadarsa o kadar yaralarımızı saracağız, her halde de bütün bunların sorumlularının bir gün hesap vermelerini sağlayacağız.

Altta kimilerine yer verilen çabaların/çalışmaların yukarıda kısaca yer verilen duygular hissedilerek okunması ricası ile....(her türlü eksik ve de yetersizlikler için bir kez daha özürlerimizle...)”

Kürt meselesinin barışçıl ve demokratik çözümüne yönelik esas olarak iktidar tarafından içtenlikli, bütünlüklü adımların atılmaması, yanı sıra

Ortadoğu’daki gelişmelerin de etkisi ile 7 Haziran Genel Seçimlerinin hemen ardından çatışmalı ortam yeniden başlamıştır. Yakın zamanın bu en yoğun çatışmalı ortamı başta yaşam hakkı olmak üzere ağır ve ciddi insan hakları ihlallerinin yaşanmasına yol açmış ve açmaktadır. 2015’in Temmuz ayında yeniden başlayan çatışma ortamının sonucu olarak 2015 yılında 198 güvenlik gücü, 414 militan ve 222 sivil, toplam 834 kişi yaşamını yitirmiştir. (TİHV verilerine göre 2012 yılında çatışmalarda 796 insan yaşamını yitirmişken 2013 yılında 18, 2014 yılında ise 16 insan yaşamını yitirmiş idi). 2016 yılında ise İHD verilerine göre, 1632 güvenlik gücü ve militan yaşamını yitirmiştir (629 güvenlik gücü, 1003 militan) Sivil ölümler konusu ise ayrıca ele alınmalıdır.

Çatışma ortamının insan yaşamının yanı sıra hayvanlar, tüm canlılar ve doğada yarattığı yıkımı gözetererek bu verilerin sadece birkaç düzeyde ele alınması bile sürecin vahametini ortaya koymaktadır.

1. “İstendiğinde” 2013’ün Ocak ayından 2015’in Temmuz ayına kadar, her biri çok önemli olmakla birlikte, çatışma ortamı nedeniyle ölümlerin çok kısa bir sürede belirgin olarak azalabildiği, yine “istenilmediğinde” çatışma ortamı nedeniyle ölümlerin yine çok kısa bir sürede hayal edilemeyecek boyutlara ulaştığı görülmektedir. O halde bu “istenci” oluşturmak mümkündür ve bu nedenledir ki DERHAL çatışmasızlık ortamını oluşturmak aslında mümkündür.

2. Savaşlarla ilgili çalışmalar konusunda dünyanın en önemli merkezlerinden birisi Uppsala Üniversitesi bünyesindeki Uppsala Çatışma Veri Programıdır (UCDP). UCDP silahlı çatışmayı, silahlı güçlerin kullanıldığı, bir yılda savaşa bağlı en az 25 ölümün gerçekleştiği, hükümet veya teritoryal (hükümranlık alanı) veya her ikisi arasındaki anlaşmaya varılamayan bir geçimsizlik olarak tanımlamaktadır. UCDP tarafından askeri çatışmalar şiddetlerine göre minör askeri çatışma (bir yılda 25’ten fazla binden az muharebeye bağlı ölümün olması) ve savaş (bir muharebeye bağlı bir yılda binden fazla ölümün olması) olarak iki grupta ele almaktadır. Savaşa bağlı ölümler olarak da geleneksel savaş, gerilla aktiviteleri

ve askeri birliklerin her çeşit bombardımanlarına bağlı ölümler kabul edilmektedir. Bu programda savaşan taraf ve taraf çifti (devletler, alt devletler, isyancı gruplar) sayısı verileri de paylaşılmaktadır.

Bu kapsamda UCDP programına göre, 2016 yılına ait yaşamını yitiren sadece güvenlik gücü ve militan sayısı bile ülkemizde ne yazık ki bir savaş durumu yaşandığını göstermektedir.

3. Çatışma ortamındaki sivil ölümlere ilişkin TIHV verileri 2000'li yıllarda en fazla 22 olarak gözükmektedir. 2015 yılında ise çatışma ortamında 222 sivil yaşamını yitirmiştir. 22 ve 222 sivil ölüm karşılaştırılması son dönem yaşanan çatışma ortamının ne denli yıkıcı olduğunun bir göstergesi olsa gerektir.

4. Yakın tarihimizde tanık olunmayan bir şekilde sivil ölümlerdeki bu on misli artış sebeplerinin başında, ilk kez 16 Ağustos 2015 tarihinde “resmi açıklama” ile başlatılan günler, haftalar hatta aylar süren, her bakımdan ağır ve ciddi insan hakları ihlallerine yol açan “aralıksız sokağa çıkma yasağı” uygulaması gelmektedir. Bu biçimi ile “aralıksız sokağa çıkma yasağı” uygulamaları Türkiye’de ilk kez yaşanmaktadır. Dahası böylesi bir uygulamaya Türkiye’nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi’nin (AK) İnsan Hakları Komiseri Nils Muižnieks tarafından 2 Aralık 2016 tarihinde İngilizce ve Türkçe olarak yayınlanan “Türkiye’nin Güneydoğu Bölgesindeki Terörle Mücadele Operasyonlarının İnsan Haklarına Etkilerine İlişkin Memorandum”da belirtildiği gibi AİHM içtihadında da rastlanmamaktadır.

Hâlâ devam eden bu süreçte TIHV Dokümantasyon Merkezi verilerine göre; sokağa çıkma yasaklarının uygulanmaya başlandığı ilk tarih olan 16 Ağustos 2015 ile 1 Haziran 2017 tarihleri arasında, başta DİYARBAKIR (127 kez), MARDİN (32 kez), HAKKÂRİ (20 kez) ve ŞIRNAK (13 kez) olmak üzere BİTLİS (8 kez), BATMAN (3 kez), MUŞ (4 kez), BİNGÖL (5 kez), TUNCELİ (5 kez) ve ELAZIĞ (1 kez) toplam 10 il ve en az 43 ilçede, resmi olarak tespit edilebilen en az 218 süresiz ve gün boyu sokağa çıkma yasağı ilanı gerçekleşmiştir.

a. Yasaklar başlamadan önce 2014 senesinde yayınlanan Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre en az 1 milyon 809 bin insanın yaşadığı yerleşim yerlerinde günler, haftalar hatta aylar süren “aralıksız sokağa çıkma yasağı” uygulamalarının yol açtığı temel yaşam ve sağlık hakkı ihlallerini bir bütün olarak göz önünde bulundurursak, yasağın **bizatîhi kendisi insan hakları ihlali**

anlamına gelmektedir. Venedik Komisyonu, 10-11 Haziran 2016 tarihlerinde gerçekleştirdiği 107. Genel Kurul toplantısında kabul ettiği “Sokağa Çıkma Yasaklarının Yasal Çerçevesi Hakkında Görüş Raporu”nda “Sokağa çıkma yasağından etkilenebilecek haklar ve özgürlükler, bu yasağın uygulandığı duruma ve alınan spesifik tedbirlere bağlı olarak büyük değişiklikler gösterebilir, bu hak ve özgürlükler şöyle sıralanabilir; kişinin özgürlük ve güvenlik hakkı; özel ve aile hayatına saygı hakkı; toplanma özgürlüğü; örgütlenme özgürlüğü; din özgürlüğü; bilgi alma ve verme özgürlüğü, mülkiyetin korunması hakkı, eğitim hakkı, işkence ve insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı, yaşam hakkı ve vücut bütünlüğü hakkı” diyerek sokağa çıkma yasaklarının bizzat kendisinin yol açabileceği hak ihlallerine vurgu yapmıştır.

Yanı sıra, çalışma raporunun tedavi ve rehabilitasyon merkezleri temel projesi bölümünde de yer verildiği gibi “özgürlüğünden alıkonulmuş” olan geniş bir nüfusun en temel haklarının olağanüstü bir biçimde kısıtlanması anlamına gelen aralıksız günler/aylar süren sokağa çıkma yasağı uygulamaları insanlara yaşattığı ağır acı ve duygusal ıstırap nedeniyle işkence ve diğer kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmelidir.

b. Yasaklar boyunca gerçekleştirilen operasyonlar sırasında güvenlik güçlerinin tutumundan kaynaklanan ağır/ciddi insan hakları ihlalleri iddiaları da ayrı bir önem arz etmektedir.

TIHV Dokümantasyon Merkezi verilerine göre, böylesi bir ortamda ölümlerine ilişkin kısmi bilgiye erişilebilen en az 321 sivilin 16 Ağustos 2015 ile 16 Ağustos 2016 tarihleri arasında sadece resmi sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş zaman dilimleri içerisinde, bu kapsamdaki bölgelerde yaşamlarını yitirdikleri tespit edilebilmiştir. Bu kişilerden; 79’u çocuk, 71’i kadın ve 30’u 60 yaşın üzerindedir.

İdari bir uygulama olan sokağa çıkma yasakları sürecinde yaşam hakkı ve işkence yasağı başta olmak üzere güvenlik hakkı, özel hayata ve aile hayatına saygı, seyahat özgürlüğü, mahkemeye erişim hakkı, sağlık ve eğitim hakları sürekli ihlal edilmiştir. Tutuklamalar ve gözaltı olaylarında hiçbir hukuki kriter kalmamıştır. Olağanüstü bir artış yaşanan işkence ve diğer kötü muamele uygulama alanları ise resmi gözaltı yerlerinin yanı sıra işgal altındaki kentin tüm sokakları, yaşam alanları, okul ve hastane binaları, hemen hemen her yer olmuştur. Bunlara ek olarak gömülme ile ilgili yeni yasal düzenlemeler yapılarak cezazeler apar

topar gömülmüştür. Sokağa çıkma yasağı boyunca bu bölgede ağır savaş silahlarının sivil yerleşim alanlarında kullanımı, bina ve sokaklara cinsiyetçi, etnik ayrımcı bir dille yapılan yazılımlar ve cinsel şiddet ifadeleri toplumda yaratılan terörün boyutuna ve “ahlaki çöküntü”ye işaret etmektedir.

Özellikle 2015’in Aralık ayından itibaren 11 binin üzerinde polis ve askerinin katılımı ile ağır silahların da kullanılması sonucu yerleşim yerlerinde gerçekleşen yıkımların da etkisi ile sokağa çıkma yasakları ilan edilen ve ilan edilmesi endişesi bulunan il ve ilçelerde yüzlerce bin insan zorla yerlerinden edilmiştir. Net bir bilgi edinilememekle beraber Sağlık Bakanının 27 Şubat 2016 tarihli açıklamasına göre en az 355 bin, 6 Aralık 2016 tarihli Uluslararası Af Örgütü açıklamasına göre ise yaklaşık 500 bin kişi yaşadıkları il ve ilçeleri terk ederek zorla yerlerinden edilmiştir.

Tüm bunların yanı sıra, yaralılara meslekleri gereği müdahale etmek isteyen sağlık çalışanları da mesleklerini yaptıkları için “terörist” ilan edilmiş, tutuklanmış ve öldürülmüşlerdir.

Özellikle 2015’in Aralık ayından itibaren ağır silahların da kullanıldığı ve insan aklının tanımlayamayacağı her düzeyde derin yıkımlara yol açan bu uygulamaların, normal hayatta doğal olarak yeri olmaması gereken barikat hendek, silahlı militanların varlığı dâhil, hiçbir gerekçesi olamaz.

Başbakan Ahmet Davutoğlu’nun 17 Aralık 2015 tarihindeki “Daha 2013 yılı Kasım ayında yaptığımız değerlendirmede 12 kritik ilçeyi öngörmüştük.... Şimdi mücadelenin yoğun olarak seyrettiği 4-5 yer kaldı...”) şeklindeki açıklamaları sokağa çıkma yasağı uygulamalarına yönelik uzun süre önce başlayan hazırlıklara açıklık getirmektedir.

c. Kuşkusuz sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı yerleşim yerlerinde gerçekleştiği iddia edilen, başta yaşam hakkı ihlali olmak üzere tüm ihlalleri hızla, etkin, bağımsız ve tarafsız soruşturmalar ile aydınlatmak ve faillerini cezalandırmak Devlet’in yükümlülüğüdür. Ne var ki önemli bir bölümü son derece aşıkâr olan ağır/ciddi insan hakları ihlalleri iddialarına açıklık kazandıracak nitelikte etkin soruşturma yürütülmemektedir. Nitekim AK İnsan Hakları Komiseri, anılan Memorandumunda ve Güneydoğu’daki operasyonlar ve sokağa çıkma yasağı uygulamaları sırasında yaşanan ağır insan hakları ihlalleri ile ilgili AİHM’in gündeminde olan 34 dava dosyasına müdahil olduğunu belirten 25 Nisan 2017 tarihli yazısında bu duruma dikkat çekerek,

“etkili soruşturma yürütülmemesi daha başka insan hakkı ihlallerine yol açacaktır.” demektedir.

Herkesin tanıklığında Cizre ilçesinde “sokağa çıkma yasağı” sırasında mahsur kaldıkları bodrumlarda öldürülen çok sayıda (130 ila 189 arasında) kişi ile ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan ilk suç duyurusunun “Olayda hukuka uygun sebeplerin mevcut olduğu anlaşıldığı” ve “kişilerin öldürülmesinde meşru müdafaa sınırının aşıldığına dair herhangi bir delil tespit edilmediği” gerekçeleri ile kovuşturmayaya yer olmadığı için suç duyurusunun takipsizlikle sonuçlanması özel bir örnek olsa gerektir.

Dahası 15 Temmuz 2016 tarihindeki askeri darbe girişiminin sadece bir gün öncesindeki resmi gazetede yer alan tek kanun olan “Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile operasyonlara katılan (özel olarak Güneydoğu’dakiler olduğu anlaşılıyor) TSK mensuplarının ve tüm güvenlik görevlilerinin soruşturulması ve yargılanması Başbakan, Savunma Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığının izni şartına bağlanarak “terörle mücadele” etme iddiası ile tüm personelin suçlarına bağışıklık kazandırılarak, soruşturma süreçlerinin zorlaştırılması ve cezasızlığın geriye de dönük olarak yasal zırhının pekiştirilmesi hedeflenmiştir. Buna karşılık ilgili diğer kurumlar ile birlikte açıkladığımız Cizre Gözlem raporu üzerine Genel Kurmay Başkanlığı’nın isteği doğrultusunda hakkımızda başlatılan soruşturma süreci devam etmektedir.

Ayrıca sokağa çıkma yasakları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi’nin ihtiyati tedbir kararı vermemesi iç hukuk yollarının etkisizliğini bir kez daha göstermiştir. Bu nedenle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne çok sayıda başvuru yapılmıştır. Fakat AİHM’in aldığı ihtiyati tedbir kararlarının da büyük bir kısmı uygulanmamıştır. AİHM’in sokağa çıkma yasakları nedeni ile meydana gelen saldırılarda yaralanan beş kişi ile ilgili vermiş olduğu ihtiyati tedbir kararlarından sadece biri ile ilgili olanı uygulanmış ve bu kişi hastaneye kaldırılabilmiştir. Diğer kişiler ile ilgili kararlar ise uygulanmamış ve bu kişiler zamanında hastaneye götürülmediklerinden yaşamlarını yitirmiştir. Öte yandan, benzer konuda kimi başvuruları dilekçenin gönderildiği gün incelenmek üzere kayda alan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin de 12 Ocak ve 14 Ocak 2016 tarihlerinde “tüm makul adımların hükümet tarafından atılacağına güvendiğini” ifade ederek sokağa çıkma yasağının kaldırılması için ihtiyati

tedbir kararı verilmesi istemiyle yapılan başvuruları reddetmesi, yanı sıra sağlık hakkına erişim ile ilgili önce beş ayrı acil tedbir kararı aldıktan sonra bu tür acil tedbir taleplerini de reddetmesi uluslararası mekanizmaların etkinliği konusunda da özel bir tartışma başlığı oluşturmuştur. Bununla birlikte aynı AİHM, 15 Aralık 2016 tarihinde 2015 Ağustos ayından bu yana Türkiye’de uygulanmakta olan sokağa çıkma yasakları çerçevesinde alınan önlemlere ilişkin çeşitli konularda şikâyetlerin dile getirildiği, 34 başvurunun Türkiye Hükümeti’ne bildirilmesine ve Hükümet’in yazılı görüşlerini sunmaya davet edilmesine karar vermiştir. Ayrıca AİHM, yine aynı çerçevede alınan önlemlere ilişkin çeşitli konularda şikâyetlerin dile getirildiği, 160’dan fazla kişi (ya da kişiler adına) geçici tedbir kararı verilmesi talebiyle, beşi hakkında daha önceden tedbir kararı verilen, 40’dan fazla başvurudan 34 başvurunun birçoğu için öncelik kararı vererek Türkiye Hükümeti’ne bildirmiştir. 25 Nisan 2017 tarihinde de AK İnsan Hakları Komiseri’nin AİHM’in gündeminde olan söz konusu bu 34 dava dosyasına müdahil olması özel bir durum olsa gerektir.

16 Ağustos 2015 ile 1 Haziran 2017 tarihleri arasında, en az 218 kez uygulanan süresiz ve gün boyu sokağa çıkma yasağı uygulamalarını ilan edilmiş biçimleri, süreleri, uygulanış biçimindeki değişim, ilân edilen bölgelerin kapsamı, sivil halkın durumu, güvenlik güçlerinin nitelikleri, askerî sevkiyatın yapısı, ağır savaş silahlarının yerleşim birimleri içerisinde kullanılması, silahlı militanların durumu gibi unsurlar göz önüne alındığında kabaca beş ayrı dönemi tanımlamak mümkün gözükmektedir.

- i. 16 Ağustos-4 Eylül 2015 arasında ilçeler düzeyinde 1-2 günlük 6 uygulamada 7 sivil yaşamını yitirmiştir.
- ii. 4-12 Eylül 2015 tarihinde ilk kez sekiz günlük uygulamanın gerçekleştiği Cizre’de 16’sı önemli ölçüde uzaktan ateşli silah sonucu olmak üzere 22 sivil yaşamını yitirmiştir. TIHV kayıtlarına göre yaşamını yitiren güvenlik görevlisi bulunmamaktadır. O günler itibari ile kimsenin hayal edemeyeceği sekiz gün gibi uzun bir süre uygulanan sokağa çıkma yasağında, sivil halkın çok büyük çoğunluğu Cizre’de yaşamını sürdürmeye çalışmıştır.
- iii. 11 Aralık 2015 tarihinde Diyarbakır Sur’da, 14 Aralık 2015 ve 2 Mart 2016 arasında ise 79 gün sürecek olan Cizre’de ve 37 gün sürecek olan Silopi’deki aralıksız sokağa çıkma yasağı uygulamaları:

Aslında 2015’in Ekim ve Kasım aylarında Silvan’daki 4 ve 12 günlük uygulamalar bu dönemin öncülleri gibi gözükmektedir.

Normal bir insanın hayal edemeyeceği kadar uzun sürmesi, TSK bünyesinde askeri sevkiyatın yapılması, ağır silahların kullanılması ve ağır silahların da kullanılması sonucu yerleşim yerlerinde gerçekleşen yıkımların da etkisi ile belli süreler sonrası, sivil halkın önce mevcut yerleşim biriminde başka mahallelere daha sonra ise yerleşim birimlerinin dışına çıkmak zorunda kalmaları bu dönemin en karakteristik özellikleridir. Nitekim hâlâ devam etmekte olan sokağa çıkma yasağı uygulamaları döneminde en fazla sivil ölümün olduğu dönem bu dönem olmuştur. TIHV Dokümantasyon Merkezi verilerine göre 2015 Aralık ayında 54, 2016 Ocak ayında 59, 2016 Şubat ayında ise 106, 2016 Mart ayında ise 22 sivil ölüm ne yazık ki kayıtlarımızda bulunmaktadır. Yine bu dönemin bir başka özelliği, örneğin Cizre’deki operasyonların 11 Şubat 2016 tarihinde bittiği İçişleri Bakanı tarafından açıklanmasına karşın sokağa çıkma yasağı uygulanmasının 2 Mart 2016 tarihine kadar sürdürülmesidir. Bu durum kendi başına bile delillerin ortadan kaldırılma çabası anlamına gelmektedir. Öte yandan 6 Mart 2016 tarihinde Şırnak’ın Silopi ilçesinde 8 mahallenin riskli ilan edilmesi, 25 Mart 2016 tarihinde ise Diyarbakır’ın Sur İlçesinde ve Silopi İlçesinde acil kamulaştırma kararları ile başlayan süreç bir yandan delillerin ortadan kaldırılmasına ve hakikatlerin gizlenmesine ve telafisi mümkün olmayacak yeni ihlallere yol açan uygulamalar olarak, bu dönemde başlayan ve hâlâ derinleşerek süren bir başka önemli sorundur.

- iv. 13 Mart 2016 tarihinde Yüksekova’da başlayan 79 günlük, 14 Mart 2016 tarihinde Şırnak’ta başlayan 8 aylık ve Nusaybin’de başlayan 134 günlük aralıksız sokağa çıkma yasağı uygulamaları:

Bu dönemin en karakteristik özelliklerinin başında bir önceki dönemde yaşanan bu derin yıkımların da etkisi ile sivil halkın sokağa çıkma duyurusu ile birlikte doğal olarak önemli ölçüde yerleşim birimlerinin dışına çıkmak zorunda kalmasıdır. Bu durumun da bir sonucu olarak sivil ölümlerde, bir önceki döneme göre belirgin bir azalış olmuştur. 2016’nın Nisan ayında 10, 2016’nın Mayıs ayında 2, 2016’nın Haziran ayında 1, 2016’nın Temmuz ayında ise 2 sivil ölüm ne yazık ki kayıtlarımızda bulunmaktadır. 2016 yılı verilerine ilişkin TIHV Dokümantasyon Merkezi çalışması henüz tamamlanamamış ise de sokağa çıkma yasağı uygulanan bölgelerde yaşamını yitiren güvenlik gücü görevlisi sayılarında özellikle 2016’nın Ocak ayından sonra, yaşamını yitiren silahlı militan sayılarında

ise 2016'nın Mart ayından sonra belirgin bir artış gözükmemektedir. TİHV Dokümantasyon Merkezi verilerine göre 2016'nın Ocak ayında 36, 2016'nın Şubat ayında 46, 2016'nın Mart ayında ise 40 güvenlik gücü ve 2016'nın Mart ayında 42 silahlı militan yaşamını yitirmiştir.

v. 2016'nın Nisan ayından bugüne kadar ise büyük çoğunluğu köylerde olmak üzere ve 8'i dışındakiler birkaç gün süren 151 kez sokağa çıkma yasağı uygulaması söz konusu olmuştur. Ne yazık ki yoğun gündemin varlığı dâhil pek çok gerekçe ile gündemde pek yer alamayan, ne var ki toplam 218 aralıksız sokağa çıkma yasağının 151 gibi çok önemli bölümünü oluşturan, bu önemli süreç nokta tarzı uygulamalar şeklinde gerçekleşmektedir. TİHV dâhil ziyaretlere dayalı izleme ve müdahil olma olanağı önemli ölçüde yaratmadığımız bu tür uygulamalarda tüm yerleşim sahiplerine yönelik işkence yasağı başta olmak üzere son derece ciddi ağır insan hakları ihlal iddiaları söz konusu olmuştur. Öte yandan bu biçimi ile bu uygulamalar sıradanlaştırılmaya çalışılarak özellikle bölgede yaşayanlar ağır bir baskı ortamına hapsedilmiştir.

5. Kürt meselesi ile ilgili esas olarak "gayri-hukuki bir şekilde" gözaltına alınan insan sayısı özellikle 2015'in Temmuz ayından itibaren yoğunlaşarak artmıştır. TİHV verilerine göre 2014 yılında gözaltı sayısı 3981, tutuklanan kişi sayısı 880 iken 2015 yılında gözaltı sayısı belirgin şekilde artmış ve 7480'e ulaşmış, bunların 1421'i hakkında tutuklama kararı çıkmış, 2016 yılında ise İHD verilerine göre yaklaşık 15 bin kişi gözaltına alınmış ve 5 bin 600 kişi tutuklanmıştır.

Öte yandan bu süreçte 29 Mayıs 2017 tarihi itibari ile 2014 yerel seçimlerinde bugünkü adı ile DBP'li adayların kazandığı 102 belediyeden 89'una kayyım atanmıştır. Yanısıra 85 belediye eş başkanı tutuklanmış ve/veya görevinden alınmıştır. Yine 10 milletvekilinin tutuklu olduğu HDP'li 10 milletvekili de tutukludur. HDP'li iki milletvekilinin ise milletvekilliği düşürülmüştür.

6. Yoğun çatışmaların yaşandığı bölgelerde sivillerin çatışma bölgelerinin dışında tutulmadığı ve hatta tüm toplumun potansiyel hedef haline geliştirildiği söylenebilir. Suçlu, düşman veya "terörist" ilan etme yaklaşımı sadece bu bölgelerde yaşayan kişilerle sınırlı kalmamaktadır. Yaşanan ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin yanı sıra çatışmaları protesto ederek barış çağrısı yapmak isteyen birçok gazeteci, insan hakları savunucusu, akademisyen de "terör destekçisi" ilan edilmiş ve haklarında soruşturma başlatılmıştır.

Çatışma ortamına yönelik TİHV çalışmalarının kimi başlıkları:

TİHV çalışmaları altta yer verilen başlıklar kapsamında mümkün olduğu kadar ile geliştirilmeye çalışılmıştır:

- TİHV'in temel varlık sebebi olan işkence ve diğer ağır insan hakları ihlallerinin önlenmesine yönelik çalışmalar
- Öncelikli gündem olan çatışma ortamının sonlanmasına, özel olarak da "aralıksız sokağa çıkma yasağı" uygulamalarının sonlanmasına yönelik çalışmalar
- "Aralıksız sokağa çıkma yasağı" uygulamaları sonlandıktan sonraki süreçlere ilişkin çalışmalar
- Çatışma ortamı göz önüne alınarak Vakfın çalışma tarzındaki değişiklikler dahil olmak üzere, özel olarak Diyarbakır tedavi merkezi ile Cizre referans merkezi çalışmalarının tahkimi
- Bu ortamdaki doğrudan ya da dolaylı etkilenen Vakıf ortamındaki arkadaşlarımızın korunmasına yönelik çabalar

Hiç kuşkusuz bugüne kadar sürekli talep ettiğimiz "çatışmasızlık" ortamının sağlanması da en öncelikli gündem olsa gerektir.

Bu kapsamda:

1. İşkence ve diğer ağır insan hakları ihlallerinin yoğunlaştığı böyle bir ortamda bunun önlenmesine yönelik bütünlüklü çabalar çok daha önemlidir.

İtiraf etmeliyiz ki, Çalışma raporunun tedavi ve rehabilitasyon merkezleri temel projesi bölümünde de yer verildiği gibi pek çok sebeple işkence ve diğer kötü muameleye maruz kalanlara yeterince ulaşamamanın sıkıntısını yaşamaktayız. Bununla birlikte gerek işkence görenlerin onarımı, hukuki süreçleri için de gerekli olan tıbbi belgelenmesi, gerekse de yaşamını yitirenlerin otopsi rapor süreçlerine özgü çaba gösterilmektedir.

2. Özel olarak Sur'daki "sokağa çıkma yasağı" nedeniyle zorla yerinden edilerek Diyarbakır'ın diğer mahallelerine gitmek zorunda kalanlara, yanı sıra Sur ve Cizre'deki "sokağa çıkma yasağı" sonlandıktan sonra Sur ve Cizre'de yaşayanlara yönelik bölge dışından arkadaşların ve de kurumların da katkıları ile Psikososyal dayanışma ağı çalışmaları, ilgili diğer kurumlarla işbirliği içinde geliştirilmeye çalışılmaktadır.

3. Başta "aralıksız sokağa çıkma yasağı" uygulamalarına ilişkin olmak üzere, ilgili bölgelerde

yaşanan insan hakları ihlallerinin tespit edilmesine yönelik ziyaret programları gerçekleştirilmektedir. Yönetim Kurulu kararlarına dayalı olarak, diğer insan hakları kurumları ile birlikte “aralıksız sokağa çıkma yasağı”nın kaldırıldığı yerleşim birimlerine yönelik toplam 23 ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretlerden, çeşitli nedenlerle ancak 13’ü rapor haline getirilebilmiştir.

Bu kapsamda:

- I. 9 Ağustos 2015 tarihinde İHD ve TİHV olarak Silopi’de yaşanan insan hakları ihlallerinin tespit edilmesine yönelik bir program gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.
- II. 11-12 Ağustos 2015 tarihindeki ise özellikle sağlık kurumlarına ve sağlık çalışanlarına yönelik baskı, saldırılar, bağımsız çalışma koşullarını tahrip eden gelişmelerin tespiti ve önlenmesine yönelik TTB, Türk Psikiyatri Derneği, SES ve TİHV olarak bir heyet Nusaybin, Cizre, Silopi, diğer bir heyet ise Van, Tatvan programları gerçekleştirmiştir. Bu programların RAPORU ise 15 Ağustos 2015 tarihinde bir basın toplantısı ile paylaşılmıştır.
- III. 20 Ağustos 2015 tarihinde İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi, Türkiye İnsan Hakları Vakfı Diyarbakır Temsilciliği, Diyarbakır Barosu, Mezopotamya Hukukçular Derneği Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır Tabip Odası ile birlikte Silvan ziyareti gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.
- IV. 30 Ağustos 2015 tarihinde İHD ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı olarak Cizre ziyareti gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.
- V. 8 Eylül 2015 tarihinde İHD, Diyarbakır Tabip Odası ve TİHV olarak Diyarbakır Merkez Sur ilçesi ziyareti gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.
- VI. 9 Eylül 2015 tarihinde İnsan Hakları Derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Mazlum Der ve Mezopotamya Hukukçular Derneği olarak her ne kadar sokağa çıkma yasağı nedeniyle ilçeye girilemedi ise de 8 Eylül 2015 tarihli Cizre ziyaret girişimi ile ilgili basın açıklaması gerçekleştirilmiştir.
- VII. 10-12 Eylül 2015 tarihlerinde 15 Ağustos 2015 tarihinde Ağrı Diyadin’de öldürülen iki çocuk ile ilgili olarak Diyadin’e ziyaret gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.
- VIII. 12 Eylül 2015 tarihinde İHD, Diyarbakır Tabip Odası, Pratisyen Hekimlik Derneği Diyarbakır Şubesi ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan hemen sonra Cizre’ye ziyaret gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.
- IX. 11 Kasım 2015 tarihinde Diyarbakır İHD, Diyarbakır Tabip Odası ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağı sürmekte olan Silvan’a ziyaret gerçekleştirilmiş ancak sokağa çıkma yasağı olan mahallelere girilememiştir.
- X. 16 Kasım 2015 tarihinde Diyarbakır İHD, Diyarbakır Tabip Odası ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan hemen sonra Silvan’a ziyaret gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.
- XI. 28 Kasım 2015 tarihinde Diyarbakır İHD, Diyarbakır Tabip Odası ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra Nusaybin’e ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- XII. 31 Aralık 2015 - 1 Ocak 2016 tarihinde “TİHV İzmir insan hakları için sağlık çalışanları grubu” olarak SES ile birlikte Şırnak il merkezine bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Şırnak’ta sevgili Aziz ile ilgili basın açıklamasına katılmıştır.
- XIII. 8 Ocak 2016 tarihinde Diyarbakır İHD, Diyarbakır Tabip Odası ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra Nusaybin’e ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- XIV. 20 Şubat 2016 tarihinde İHD, Diyarbakır Tabip Odası ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra Silopi’ye ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- XV. 3 Mart 2016 tarihinde İHD ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra Cizre’ye ziyaret gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.
- XVI. 6-7 Mart 2016 tarihinde TTB, SES, İHD, İHOP, Gündem Çocuk Derneği ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra Cizre’ye ziyaret gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.
- XVII. 8-9 Mart 2016 tarihinde TİHV’den üç arkadaş Cizre’de çalışmalarını sürdürmüştür.
- XVIII. 3 Nisan 2016 tarihinde Diyarbakır Barosu, İHD ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra İdil’e ziyaret gerçekleştirilmiştir.
- XIX. 26 Mayıs 2016 tarihinde Diyarbakır Barosu, İHD ve TİHV olarak sokağa çıkma yasağının

bölüm bölüm sonlandırıldığı Sur'a ziyaret gerçekleştirilmiştir.

XX. 4 Haziran 2016 tarihinde İHD, TIHV ve Mezopotamya Hukukçular Derneği olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra Yüksekova'ya ziyaret gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.

XXI. 4 Temmuz 2016 tarihinde İHD Diyarbakır Şubesi, TIHV Diyarbakır Temsilciliği, MAZLUMDER Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır Barosu ve Diyarbakır Tabip Odası olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra Lice'ye ziyaret gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.

XXII. 13 Ağustos 2016 tarihinde İHD, TIHV, Diyarbakır Barosu ve Diyarbakır Tabip Odası olarak altı mahalle dışında sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra Nusaybin'e ziyaret gerçekleştirilmiştir.

XXIII. 5-7 Aralık 2016 tarihinde İHD ve TIHV olarak sokağa çıkma yasağı sonlandıktan sonra Şırnak'a ziyaret gerçekleştirilmiş ve RAPOR hazırlanmıştır.

4. Dokümantasyon merkezince özellikle "sokağa çıkma yasağı" süreçlerindeki sivil ölümlere ilişkin özel bir çalışma yapılmış, belli aralıklara kamuoyu ile paylaşılmıştır. Belli aralıklarla kamuoyu ile paylaşılan bu çalışma ulusal ve uluslararası düzeydeki pek çok ilgili kurum tarafından bilgi kaynağına dönüşmüştür.

5. Cizre'de özel harekât polislerinin işkencesine maruz kalan kadın başvurunun soruşturması, yine Cizre'de özel alanı itibarıyla cinsel tehdit altında olan kadın başvurunun dosyası, Nusaybin'de sivillerin tahliye esnasında maruz kaldığı işkence nedeniyle destek sunulan çocuk başvurunun dosyası başta olmak üzere hukuksal destek çalışmaları sürdürülmektedir.

6. Çok sayıda kurumsal ya da diğer kurumlarla birlikte basın açıklaması, basın toplantısı, panel gibi etkinlikler düzenlenmiş, özellikle Diyarbakır'a dayanışma ziyaretleri gerçekleştirilmiş, ülke içinden ve uluslararası ortamdan pek çok kişi ve kurumla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

7. Bu çabalar ile ilgili olarak kimi arkadaşlarımız gözaltına alınmış ya da haklarında idari/adli soruşturmalar açılmıştır.

8. Çatışma ortamı ve özel olarak "aralıksız sokağa çıkma yasağı" uygulamalarının sonlanması ve arkadaşlarımıza yönelik idari/adli soruşturmalar ile ilgili başta Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi

olmak üzere ilgili birimlere çok sayıda acil çağrı da içeren başvurularda bulunulmuş, özel mektuplar gönderilmiştir. Yine uluslararası ortamdan insan hakları ve sağlık ile ilgili pek çok kurumla kurulan ilişkiler sonucu ortakya da onlar tarafından açıklamalar yapılmış, ilgililere özel mektuplar gönderilmiştir. Uluslararası izleme mekanizmaları başta olmak üzere ilgili uluslararası kurumlar açısından TIHV'in bu süreçte önemli bir bilgi ve referans kaynağı olduğunu söylemek mümkün olsa gerektir.

9. Özellikle 2015 sonu ve 2016 yılı başında yoğunlaşan Çocuklar için Barış İniyatifi'nin çalışmalarında kurumsal olarak yer alınmıştır.

10. Doğrudan sivillere yönelik ya da sivillerin de yaşamını yitirdiği Bombalı/Silahlı Saldırıları:

2015 yazında çatışmaların yeniden başlaması ve beraberinde yaşananların yanı sıra toplumda korku, nefret, ayrışmayı körükleyen bir diğer durum da doğrudan sivillere yönelik ya da sivillerin de yaşamını yitirdiği bombalı/silahlı saldırılardır. Bu dönemde çok sayıda güvenlik gücü görevlisinin yaşamını yitirdiği güvenlik güçlerine yönelik bombalı saldırıların yanı sıra doğrudan sivillere yönelik ya da sivillerin de yaşamını yitirdiği 2015 yılında en az 4, 2016 yılında ise en az 20 bombalı/silahlı saldırı da gerçekleşmiştir. Bombalı saldırılar her şeyden önemlisi çok sayıda insanın yaşamını yitirmesine, yaralanmasına ya da yakınları ile birlikte etkilenmesine yol açmasının yanı sıra tüm toplumun üzerinde onulmaz sonuçlara neden olmaktadır. Diğer yandan da bombalı saldırılar "kamu güvenliği" kisvesi altında yukarıda ifade ettiğimiz baskı ortamının artmasına ve benimsenmesine de sebebiyet vermektedir. Bu saldırılar ve sonrasında yaşanan şiddet, hele de 2015 yazında yeniden başlayan çatışma ortamında, birçok açıdan topluma ve bireye zarar vermeyi amaçlamakta ve toplumsal yaşamın temel dokusuna, temel güven duygusuna ve toplumu birbirine bağlayan bağlara hasar vermektedir. Bu olayların birçok kişide fiziksel ve ruhsal yaralar açabileceği öngörülebilir. Bu katliamlar sonucunda, toplumsal sorunlar ile etkin bir şekilde birlikte mücadele edilmesi ve sosyal dayanışmanın artması, insanların korku karşısında güçlenmesi için bir olanak oluşturmaktadır. Bu dayanışmanın bir parçası olarak, fiziksel ve psikolojik yaralarımızı sarmanın dayanışmasını da göstermek önemlidir.

Bu nedenle 20 Temmuz 2015 tarihinde Suruç, 10 Ekim 2015 tarihinde Ankara tren garındaki bombalı katliamlardan sonra söz konusu bombalı saldırılardan etkilenenlere yönelik ilgili kurumlarla birlikte (Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Türkiye

Psikiyatri Derneği, Türk Psikologlar Derneği, Toplumsal Dayanışma için Psikologlar Derneği, Türk Tabipleri Birliği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Travma Çalışmaları Derneği ve Çift ve Aile Terapileri Derneği ve iller bazında ilgili diğer kurumlar) esas olarak iller bazında “Psikososyal Dayanışma Ağları” çalışmaları başlatılmış ve özellikle 2016 yılında da, ne yazık ki, yoğunlaşarak devam eden ve sivilleri hedef alan katliamlardan etkilenenlere yönelik çabalar sürdürülmüştür. “Psikososyal Dayanışma Ağları” (PSDA) ile ulaşacağımız kişilere ev ve kurum ziyaretleri yapma, kişileri ruhsal travma ve sonrası oluşabilecekler ile ilgili bilgilendirme, bireysel ve grup psikoterapileri hizmeti sunma hedeflenmektedir. Bu çerçevede TIHV merkezlerine 2016 yılı sonuna kadar 415 başvuru olmuştur. 415 başvurumuzun 394’ü Suruç ve Ankara tren garı katliamlarından etkilenenler, 21’i ise 2016 yılı içinde yaşanan bombalı saldırılardan etkilenenler olmuştur.

PSDA çalışmalarının etkin olarak genişleyerek sürdürülmesine yönelik çalışmalar da yapılmaktadır.

2015 yılında doğrudan sivillere yönelik en az 4 bombalı saldırı: 5 Haziran 2015 tarihinde beş sivilin yaşamını yitirdiği Diyarbakır’da HDP mitingine yönelik saldırı; 20 Temmuz 2015 tarihinde 33 sivilin yaşamını yitirdiği Suruç’taki saldırı; 10 Ekim 2015 tarihinde 101 sivilin yaşamını yitirdiği Ankara tren garındaki saldırı ve 23 Aralık 2015 tarihinde Sabiha Gökçen havalimanında 1 sivilin yaşamını yitirdiği saldırıdır.

2016 yılında ise çok sayıda güvenlik gücü görevlisinin yaşamını yitirdiği güvenlik güçlerine yönelik bombalı saldırıların yanı sıra doğrudan sivillere yönelik ya da sivillerin de yaşamını yitirdiği en az 20 bombalı/silahlı saldırı: 12 Ocak 2016 tarihinde 11 sivilin yaşamını

yitirdiği İstanbul Sultanahmet’teki saldırı; 14 Ocak 2016 tarihinde üçü çocuk beşi sivil ve biri polis altı kişinin yaşamını yitirdiği Diyarbakır Çınar’daki saldırı; 17 Şubat 2016 tarihinde 14’ü sivil 29 kişinin yaşamını yitirdiği Ankara Merasim sokaktaki saldırı; 13 Mart 2016 tarihinde 37 sivilin yaşamını yitirdiği Ankara Güvenpark’taki saldırı; 19 Mart 2016 tarihinde dört sivilin yaşamını yitirdiği İstanbul İstiklal caddesindeki saldırı; 2 Nisan 2016 tarihinde bir sivilin yaşamını yitirdiği Mardin Kızıltepe’deki saldırı; 10 Mayıs 2016 tarihinde üç sivilin yaşamını yitirdiği Diyarbakır’daki saldırı; 12 Mayıs 2016 tarihinde 16 sivilin yaşamını yitirdiği Diyarbakır Dürümlü’deki patlama; 7 Haziran 2016 tarihinde beşi sivil, yedisi polis 12 kişinin yaşamını yitirdiği İstanbul’daki saldırı; 8 Haziran 2016 tarihinde üçü sivil, ikisi polis beş kişinin yaşamını yitirdiği Mardin Midyat’taki saldırı; 28 Haziran 2016 tarihinde çoğu sivil 45 kişinin yaşamını yitirdiği İstanbul’daki saldırı; 10 Ağustos 2016 tarihinde ikisi sivil, biri polis üç kişinin yaşamını yitirdiği Mardin Kızıltepe’deki saldırı; 10 Ağustos 2016 tarihinde beş sivilin yaşamını yitirdiği Diyarbakır’daki saldırı; 15 Ağustos 2016 tarihinde biri çocuk iki sivil, beşi polis yedi kişinin yaşamını yitirdiği Diyarbakır’daki saldırı; 17 Ağustos 2016 tarihinde ikisi sivil, ikisi polis dört kişinin yaşamını yitirdiği Van’daki saldırı; 20 Ağustos 2016 tarihinde 56 sivilin yaşamını yitirdiği Gaziantep’teki saldırı; 9 Ekim 2016 tarihinde sekizi sivil, onu asker 18 kişinin yaşamını yitirdiği Hakkari’deki saldırı; 4 Kasım 2016 tarihinde yedisi sivil, ikisi polis dokuz kişinin yaşamını yitirdiği Diyarbakır’daki saldırı; 24 Kasım 2016 tarihinde iki sivilin yaşamını yitirdiği Adana’daki saldırı; 10 Aralık 2016 tarihinde sekizi sivil, 37si polis 45 kişinin yaşamını yitirdiği İstanbul’daki saldırı.

3

ÖZEL GÜNDEM BAŞLIKLARINDAKİ ÇALIŞMALAR VE KİMİ DİĞER ÇALIŞMALAR

1. 15 Temmuz “Askeri Darbe Girişimi” ve OHAL Sürecinde Yapılanlar:

246 kişinin yaşamını yitirdiği 15 Temmuz 2016 tarihindeki “askeri darbe girişimi” sonrasında ilk andan itibaren özellikle İHD ile ortaklaşa çalışmalar yürütülmüştür. “Her türlü darbe, darbe girişimleri ve antidemokratik uygulamalara karşı gerçek sivil demokratik hayattan ve insan haklarına saygıdan yanayız...” başlıklı 16 Temmuz 2016 tarihli açıklamamızda yer verdiğimiz gibi, gerek “askeri darbe girişimine” karşı, gerekse de ilk andan itibaren kaygı verici bir şekilde artan insan hakları ihlallerinin tespit ve belgelenmesi, onarım ve hukuki süreçlerine yönelik etkin programlar geliştirmeye yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

İlk günlerde art arda ölüm cezası ve işkence mutlak yasağına ilişkin tutum belgelerimiz açıklanmıştır. 20

Temmuz 2017 tarihinde OHAL ilanı ile birlikte OHAL’in sonlandırılmasına, 23 Temmuz 2016 tarihinde ilk KHK adlı belgenin yayınlanması ile birlikte ise çalışma raporunun “tedavi ve rehabilitasyon merkezleri temel projesi” bölümünün girişinde yer verilen sürecin her düzeydeki yıkıcı etkilerini önlemeye yönelik çaba bugüne kadar sürdürülmüştür.

Özel olarak vakfın temel varlık sebebi olan işkenceye maruz kalanların tedavi ve rehabilitasyonu ve işkencenin önlenmesine yönelik çalışmalarımız kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır. İnsan hakları ihlalleri ile ilgili Hekim Tutumu, TTB ve ATUD ile birlikte yaygınlaştırılarak gündelik hayatta hâkim kılınmaya çalışılmıştır.

2. 2017 Yılında Gündeme Gelen Açlık Grevleri Süreçlerinde Yapılanlar:

2.1. Cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülerin 15 Şubat 2017 tarihinde başlattıkları açlık grevleri:

Cezaevlerindeki insani koşulların iyileştirilmesi talebi başta olmak üzere kimi taleplerle başlangıçta altı cezaevindeki tutuklu ve hükümlülerin başlattıkları açlık grevinin özellikle 40’ıncı gününden sonra süreç yakından izlenmeye başlamış, gerek sorunun olumlu anlamda çözümüne yönelik insan hakları kurumları olarak, gerekse de açlık grevinde olanların nitelikli tıbbi bakımlarının sağlanması dahil tüm haklarının güvenceye alınmasına yönelik TTB başta olmak üzere sağlık ve insan hakları kurumları ile birlikte çaba gösterilmiştir.

Açlık grevlerinin 20 Nisan 2017 tarihinde sonlanması ile birlikte açlık grevini sonlandıran tutuklu ve hükümlülerin nitelikli tıbbi bakımlarının ve uygun bir şekilde tekrar beslenmelerinin sağlanmasına yönelik TTB başta olmak üzere sağlık kurumları ile birlikte çabalar sürdürülmektedir.

2.2. KHK ile ihraç edildikleri işlerine geri dönmek için açlık grevine başlayan Nuriye Gülmen ve Semih Özakça ile ilgili süreç:

Türkiye’nin yakın tarihinde görülmedik ölçüde, hiçbir etkin soruşturma ve kovuşturma süreci geçirmeksizin keyfi nedenlerle kamudan ihraç edilen on binlerce kişi (29 Mayıs 2017 tarihi itibarı ile 102.887) arasında olan Nuriye Gülmen ve Semih Özakça (daha sonra altı kamu emekçisi olmuş idiler) 9 Kasım’dan bu yana ‘İşimizi geri istiyoruz’ talebiyle Ankara Yüksel Caddesindeki İnsan Hakları Anıtı önünde oturma eylemi yapmakta idiler. 9 Mart 2017 tarihinden itibaren ise her ikisi de açlık grevine başlamıştır.

Özellikle Ankara Tabip Odası ile birlikte ilk dönemden itibaren, kendilerinin arzu ettikleri ölçüde, süreç izlenmektedir.

28 Nisan 2017 tarihinde, ne yazık ki, insan sağlığı açısından “ciddi risk” dönemine geline bu açlık grevinin 50 gününde, Ankara Tabip Odası, SES

ve Çağdaş Hukukçular ile birlikte düzenlediğimiz basın toplantısı ile insanı esas alan bir yaklaşımla açlık grevinin olumlu bir şekilde çözümüne yönelik çabaların yoğunlaştırılmasına katkı sağlamaya çalışılmıştır.

Açlık grevinin 74'üncü gününde, 22 Mayıs 2017 tarihinde her ikisinin de gözaltına alınması, ertesi gün

de “tutuklanmamaları halinde adaletin işleyişine zarar verecekleri” gerekçesi ile tutuklanmaları, çalışma raporumuzun girişinde de yer verildiği gibi değer yitimi ile bütünüyle açığa çıkan büyük kötülüğün ne denli yıkıcı hale geldiğinin bir göstergesi olsa gerektir.

Çalışma raporunun hazırlandığı günlerde (29 Mayıs) sorunun olumlu anlamda çözümüne yönelik tüm temsilciliklerimizdeki çabalar sürdürülmektedir.

3. TIHV'e ve Arkadaşlarımıza Yönelik Soruşturma ve Davalar:

Öncelikle içinde yaşadığımız bu kötücül sürecin önlenbilmesine ve insan hakları ortamının güçlendirilmesine yönelik çok farklı kesimden insan hakları aktivistlerinin olağanüstü çabalarının kıymetini bir kez daha belirtmekte yarar olsa gerektir. Dahası bu süreçte bu kıymetli çaba içindeki pek çok dostumuzun ya da isimlerini bir şekilde bilemediğimiz insan hakları aktivistlerinin, ne yazık ki, yaşamını yitirdiği, gözaltına alındığı, tutuklandığı, hüküm giydiği, ülkeyi terk etmek zorunda kaldığı, kamu görevlerinden ihraç edildiği, pek çok soruşturmaya maruz kaldığı, birçok insan hakları örgütünün kapatıldığı ya da baskı altına alınmaya çalışıldığı gerçeği göz önüne alındığında bu olağanüstü çabalarının kıymeti hem dün, hem bugün, hem de yarın için açık olsa gerektir.

3.1. TIHV'e yönelik soruşturma süreçleri:

3.1.1. Vakıflar Genel Müdürlüğü teftişi:

Vakıflar Genel Müdürlüğü Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı 21 Kasım 2016 tarihli yazıları ile bugüne kadar olduğu gibi “2013-2016 yılları hesap ve işlemlerinin teftişi”nin yapılacağını iletmişlerdir. Bu kapsamdaki teftiş 5 Aralık 2016-16 Aralık 2016 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Bu vesile ile yılların birikimi sonucu TIHV'in hesap ve işlemlerinin olağanüstü düzgün olduğu bir kez daha ortaya konmuştur.

Öte yandan, ara sohbetlerde geliş amaçlarının ikinci bir gerekçesinin “iki raporumuz” (ilgili kurumlarla birlikte 6-7 Mart 2016 tarihli Cizre ziyaretimize dayalı hazırlayıp 1 Nisan 2016 tarihinde paylaştığımız rapor ve 22 Mart 2016 tarihinde paylaştığımız sokağa çıkma yasağı ve sivil ölümler bilgilendirme notumuz) ile ilgili olduğunu da paylaşmışlardır. Ziyaretlerinin son günü olan 16 Aralık 2016 tarihinde ise “inceleme” başlıklı yazılarında Genel Kurmay Başkanlığı tarafından yazılan bir yazıda iki raporumuzun “asılsız, karalayıcı, ileride TSK personeli aleyhine

başlatılabilecek adli süreçlerde kullanılacak ve uluslararası kamuoyunda BTÖ'nün propagandasına zemin sağlayacak” iddiası ile incelenmesi ile talimatlandırılmış olduklarından bahisle Yönetim Kurulumuz tarafından konuya açıklık getirebilecek bilgi, belge ve görüş sunulması istenmiştir.

Bunun üzerine kurucularımız dâhil olmak üzere pek çok arkadaşımızın katkıları ile hazırladığımız ve sizlerle daha önce paylaştığımız “Görüş”ümüz 26 Aralık 2016 tarihinde Yönetim Kurulu adına kendilerine iletilmiştir. Söz konusu Görüş yazımızı “TIHV'in tanıtımı”; “İnsan Hakları ve İnsan Hakları Savunuculuğu”; inceleme konusu edildiği ifade edilen faaliyetinin uluslararası alandaki standartlar düzeyinde tanımı bağlamında “İşkence ve Diğer Ağır İnsan Hakları İhlallerinde Temel Yaklaşım ve Cezasızlık”; “Sokağa Çıkma Yasakları ve TIHV'in Sorumluluğu” ile “Usul Yönünden Yazışmalara Dair Değerlendirmelerimiz” ve “Sonuç” bölümlerini içermektedir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Ankara Bölge Müdürlüğü'nce tarafımıza iletilen 14 Mart 2017 tarihli denetim raporunda “Vakfın hesap ve muamele durumu” başlığında her zaman olan birkaç öneriye yer verilmiştir. Kendi ifadelerince ikinci gerekçeleri ile ilgili TIHV görüş yazısına yanıt olarak “Rehberlik ve Teftiş Başkanlığının vakıfların yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği ile ilgili olarak inceleme yapabileceği”, “müfettişliğimizin sorusu ile vakfın yayınladığı raporlardaki metodoloji sorgulanmış olup ‘hangi saik’lerle yazıldığına ilişkin bir soru sorulmamıştır. Vakfın da cevabi yazısında raporlarda yer alan bilgilerin toplanmasına ilişkin genel bilgiler verilmiş olduğu görülmüştür. Ancak, söz konusu cevabi yazısının, bahsi geçen raporların objektif ve bağımsız olarak yazıldığına dair tatmin edici bir cevap olmaktan uzak olduğu kanaatine varılmıştır.” cümleleri ile denetim raporu sonlandırılmıştır.

3.1.2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının ilettiği soruşturma süreci:

3 Ocak 2017 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Basın bürosundan “Cumhurbaşkanına Hakaret suçu iddiasına ilişkin soruşturmaya esas olmak üzere TİHV Genel Merkezi Başkanı'nın” bir hafta içinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gelmesini belirten bir sayfalık bir yazı alınmıştır. Hukukçu arkadaşımızın adliyeye gidip konuyu sorması üzerine, söz konusu dosyada dört klasör bulunduğu, öğrenilmiştir. Bir klasörün incelenebilmesi ile TİHV'in tüzel kişiliğine yönelik olan bu soruşturmada, her ne kadar tarafımıza iletilen yazıda “Cumhurbaşkanına Hakaret” iddiası bulunuyor ise de, 15.11.2016 tarihli başka bir Başsavcılık yazısında yer aldığı şekilde “TCK 301/1, 301/2 maddeleri (Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını aşağılama) iddiasının olduğu anlaşılmıştır.

Sözü edilen klasördeki savcılıklar arası yazışmaların kaynağının esas olarak Vakıflar incelemesinde de atif yapılan 25 Nisan 2015 tarihli Genelkurmay yazısı olduğu anlaşılmaktadır. İlk klasörde Genelkurmay'ın atif yaptığı 4 ayrı rapor bulunmaktadır (Diyarbakır Barosu, Gündem Çocuk Derneği, İnsan Hakları Derneği, Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası ile birlikte 6-7 Mart 2016 tarihli Cizre ziyaretimize dayalı hazırlayıp 1 Nisan 2016 tarihinde paylaştığımız rapor; 22 Mart 2016 tarihinde paylaştığımız sokağa çıkma yasağı ve sivil ölümler bilgilendirme notumuz; ayrıca Mezopotamya Hukukçular Derneği, Özgürlükçü Hukukçular Derneği, Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı, Asrın Hukuk Bürosu tarafından hazırlanan Cizre raporu ile Mazlum Der tarafından hazırlanan yine Cizre raporu). Bu nedenle bu süreç vakıf ortamındaki değerlendirmelerin yanı sıra başta Cizre raporumuzda yer alan kurumlarla birlikte paylaşılarak da değerlendirilmektedir.

Kısa bir süre sonra yazışmalara konu olan bu dosya ile ilgili TCK'nın 301. maddesinden soruşturma açılması için 'Adalet Bakanlığı izni' diye bir adım gerekli olduğu için dosyanın Ankara Savcılığı'nca Adalet Bakanlığı'na gönderildiği bilgisi edinilmiştir. Adalet Bakanlığı yanıtı ise henüz bilinmemektedir.

3.1.3. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) vakfımız hakkında idari para cezası konusu:

13 Mayıs 2014 tarihinde “Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın İşkence Görenlerin Tedavi Süreçlerine İlişkin Çalışmalarının Engellenmesine Yönelik Bilgi Notu” ile SGK'nın vakfımız hakkında idari para cezası düzenlendiği bilgisini ve bir önceki çalışma raporunda bu konu ile ilgili detaylı bir bilgi paylaşımında bulunmuş idik.

Gezi Eylemlerinde işkence görenlere yoğun olarak hizmet sunulan bir döneme denk gelen 18-21 Haziran 2013 tarihinde SGK Vakıfta bir denetim gerçekleştirmiştir. Bu denetim sonunda bir arkadaşımızın Vakıfta yarı zamanlı hizmet sunumuna ilişkin tüm ispat araçları sunulmuş olmasına rağmen, dahası SGK'nın kendi kayıtlarından arkadaşımızın başka işyerlerinde de çalıştığının tespit edilebilir olmasına rağmen mevzu bahis kişinin neden tüm ay hizmet sunuyormuş gibi gösterilmediği; bordronun neden ona göre düzenlenmediği ve neden yasal defterlere ona göre kaydedilmediği konularındaki ısrarı gereği Vakfa 2015 başı itibari ile toplam 126.524 TL idari para cezası uygulamasına gidilmiştir.

Bu gelişme ile ilgili SGK görevlileri ve temsilcileri ile çok sayıda görüşme ve resmi itirazlarımıza karşın işlem durdurulmayınca tarafımızdan dava yoluna gidilmiştir. Biri iş mahkemesine, üçü ise idare mahkemesine açmış olduğumuz davalar sürmektedir. İdare mahkemelerindeki dosyalar için iş mahkemesindeki başvurumuzun sonucu beklenmekte olup, iş mahkemesindeki davanın duruşması, bir süredir olduğu gibi bilirkişi görüşü gelmediği için, 17 Ekim 2017 tarihine ertelenmiştir.

3.2. Arkadaşlarımıza yönelik soruşturma ve dava süreçleri:

3.2.1. Başkanımız Şebnem Korur Fincancı'nın tutuklanmasına da yol açan dava süreci:

Özgür Gündem gazetesine yönelen baskılara karşı dayanışma sergilemek ve basın özgürlüğünü savunmak için Nöbetçi Eş Genel Yayın Yönetmenliği kampanyasına katıldığı gerekçesi ile savcılığa ifade vermeye giden başkanımız sevgili Şebnem Korur Fincancı yine aynı gerekçe ile Ahmet Nesin ve Erol Önderoğlu ile birlikte 20 Haziran 2016 tarihinde tutuklanmış ve haklarında dava açılmıştır.

Başkanımız Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı ve birlikte tutuklanan gazeteci-yazar Ahmet Nesin ve gazeteci Erol Önderoğlu'nun maruz bırakıldıkları bu hukuksuz uygulamayı ülke içi ve uluslararası ortamda insan hakları savunucularının ortak dayanışma ve mücadelesi ile en kısa sürede sonlandırma amacı ile “Sadece ülkemiz için değil tüm dünya için hayatını işkencenin önlenmesi ve insan haklarının son bulmasına adanmış sevgili başkanımız Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'yı tutuklama girişiminin ne anlama geldiğini biliyor musunuz?” başlığında ilk günden itibaren ülke içi ve uluslararası düzeyde bir çalışma başlatılmıştır.

Bu kapsamda ülke içinden başta TTB, ATUD ve İHD olmak üzere pek çok değerli kurum ve kişinin katılımı ile “Özgürlük nöbetleri” ve “Adalet ve özgürlük istiyoruz” nöbetleri dahil tüm temsilciliklerimizde pek çok açıklama ve etkinlik gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası düzeyde ise İşkence Görenler için Uluslararası Rehabilitasyon Konseyi (IRCT), Dünya Tabipler Birliği (WMA), Norveç Tabipleri Birliği, İnsan Hakları İçin Doktorlar (PHR), Avrupa Doktorlar Daimi Komitesi (CPME), Bağımsız Adli Tıp Uzmanları Grubu (IFEG), FIDH, OMCT, EuroMed Rights, Front Line Defenders, Uluslararası Af Örgütü, Nükleer Savaşın Önlenmesi için Uluslararası Hekimler Örgütü (IPPNW), Uluslararası Savaş Karşıtları (WRI), Sivil Dayanışma (Civic Solidarity), PCATI dâhil olmak üzere Filistin ve İsrail’den yedi kurum, ve İşkence Önleme Derneği (APT) başta olmak üzere pek çok kurum açıklama, mektup gönderme ve çeşitli etkinlikler yapmış, konu uluslararası mekanizmaların gündemine alınmıştır.

Kuşkusuz tüm süreçte hukukçu arkadaşlarımızın son derece değerli çalışmaları olmuştur.

30 Haziran 2016 tarihinde salınan arkadaşlarla ilgili açılan davanın ilk duruşması 8 Kasım 2016 tarihinde görülmüştür. Aynı gün yurtdışından ve yurtiçinden gelen katılımcılar ile birlikte “Adalet ve Özgürlük İçin Uluslararası Forum” gerçekleştirilmiştir. Her duruşma sonrası yurt dışındakiler dâhil katılımcılarla birlikte açıklamalar yapılmıştır. Article 19 tarafından ifade özgürlüğü hakkı üzerine hazırlanan “Üçüncü taraf Müdahil Görüşü (amicus curiae) 21 Mart 2017 tarihindeki duruşmada sunulmuştur. Henüz karar duruşması olmayacağı öngörülen bir sonraki duruşma 8 Haziran 2017 tarihinde görülecektir.

Söz konusu kampanyaya katılan 56 nöbetçi yayın yönetmeninden 50’sine soruşturma açılmış, bunların 11’i takipsizlikle sonuçlanmış, 38 dosya ise davaya dönüşmüştür. 38 nöbetçi yayın yönetmeni 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun (TMK) 7/2 maddesi (Terör örgütü propagandası yapmak) ve 6/2. maddesini (Terör örgütlerinin bildiri veya açıklamalarını basma veya yayınlamak) ihlalden yargılanmaktadır. 29 Mayıs 2017 tarihi itibarı ile 18 nöbetçi yayın yönetmenin davası ikisi dışında ertelenen hapis ve para cezaları ile sonuçlanmış, dördünün kararları ise bölge adliye mahkemeleri (istinaf mahkemesi) tarafından, ne yazık ki, onaylanmıştır.

Hiç kuşkusuz tüm arkadaşlarımıza yönelik bu hukuksuz uygulamanın en kısa sürede son bulmasına yönelik çalışmalarımız sürecektir.

3.2.2. Cizre referans merkezi temsilcimiz Serdar Küni’nin tutuklanmasına da yol açan dava süreci:

Hekimlik mesleğini, temel değerlerine dayalı olarak, uzun yıllardır Cizre’de sürdürme azmini gösteren Dr. Serdar Küni 19 Ekim 2016 tarihinde, doğrudan mesleki uygulamalarına dayandırılan soyut iddialara dayalı olarak, tutuklanmış ve Şırnak Cezaevine gönderilmiş idi.

Şırnak Tabip Odası önceki dönem başkanı ve aynı zamanda TİHV Cizre Merkezi Temsilcisi olan Dr. Serdar Küni’nin ülke içi ve uluslararası ortamda insan hakları savunucularının ortak dayanışma ve mücadelesi ile tutuklanması sürecinin ve hukuksuz uygulamaların derhal sonlandırılması amacı ile “İyi hekimlik değerleri, İyi hekimlik uygulamaları yargılanamaz” başlığında ilk günden itibaren ülke içi ve uluslararası düzeyde bir çalışma başlatılmıştır.

Bu kapsamda ülke içinden başta TTB olmak üzere pek çok değerli kurum ve kişinin katıldığı birçok açıklama ve etkinlik gerçekleştirilmiştir.

Dünya Tabipler Birliği (WMA), Alman Tabipler Birliği, İngiliz Tabipler Birliği, Norveç Tabipler Birliği, İnsan Hakları için Hekimler Örgütü (PHR), Fen Bilimleri, Mühendislik ve Tıp Ulusal Akademileri, REDRESS, Avrupa Hekimler Daimi Komitesi (CPME), Johns Hopkins Bloomberg Üniversitesi Halk Sağlığı Fakültesi, İsveç İşkence Gören Mülteciler İçin Kızılhaç Merkezi, Norveç Helsinki Komitesi, Uluslararası Savaş Karşıtları (WRI) ve Connection e.V., Nükleer Savaşın Önlenmesi için Uluslararası Hekimler Örgütü Almanya (IPPNW), Londra Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Merkezi, La Transicionera, İşkence Görenler için Uluslararası Rehabilitasyon Konseyi (IRCT), Bağımsız Adli Tıp Uzmanları Grubu (IFEG), Uluslararası Sağlık ve İnsan Hakları Örgütleri Federasyonu (IFHHRO), FIDH, OMCT, EuroMed Rights, Front Line Defenders, Sivil Dayanışma (Civic Solidarity), PCATI, başta olmak üzere pek çok kurum ve özel olarak Almanya’daki çok sayıdaki hekimler açıklama, mektup gönderme, çeşitli etkinlikler yapmış, konu uluslararası mekanizmaların gündemine alınmıştır.

Dünya Tabipleri Birliği 20 Nisan 2017 tarihindeki Konsey toplantısında “Dr. Serdar Küni’nin derhal serbest bırakılması ve tıbbi uygulamalarına dayandırılan suçlamaların hemen ve koşulsuz olarak düşürülmesi için harekete geçmeye” ve “hem ulusal tabip birliklerini hem de uluslararası sağlık ortamını müdafî olmaya çağırın” bir karar alınmıştır.

Sevgili Dr. Serdar Küni ile ilgili açılan davanın ilk duruşması 13 Mart 2017 tarihinde görüldü,

duruşmada bir kez daha iddiaların ne denli asılsız olduğu ve hiçbir somut delile dayanmadığı bir kez daha ortaya çıkmıştır. Duruşmadan bir gün önce yurtdışından ve yurtiçinden gelen katılımcılar ile birlikte “İnsan haklarına dayalı/İyi hekimlik Forumu” gerçekleştirilmiştir.

Nihayetinde Dr. Serdar Küni, REDRESS tarafından “İşkence yoluyla elde edilen deliller konusunda Türkiye’nin bağlı olduğu yasal çerçeve” hakkında hazırlanan “Üçüncü taraf Müdahil Görüşü (amicus curiae)” ve İnsan Hakları için Hekimler Örgütü (PHR) tarafından hazırlanan “Tıbbi Tarafsızlık ve Sağlık Hakkı” başlıklı görüşlerinin de sunulduğu 24 Nisan 2017 tarihindeki duruşmada altı ay sonra salınmış olsa da kendisine aynı zamanda 4 yıl 2 ay hapis cezası verilmiştir.

Bundan sonraki süreçte bu kararın Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi (istinaf mahkemesi) tarafından bozulması ve böylece sevgili Serdar Küni’nin beraat etmesine yönelik çabalar yoğunlaştırılmıştır. Bu kapsamda özellikle yukarıda adları verilen kurumların özel mektupları, görüşleri Gaziantep Bölge Mahkemesine gönderilmiştir. REDRESS tarafından hazırlanan “Terör suçlarının kapsamı ve kanunilik ilkesi; Ceza davalarında masumiyet karinesi ve in dubio pro reo (şüpheden sanığın faydalanması) ilkesinin uygulanması; Ceza davasında delilin kabul edilebilirliğine dair sınırlamalar; İşkence ve diğer kötü muamele yolu ile elde edilen delillerin yasaklanması” konusunda ayrı bir “Üçüncü taraf Müdahil Görüşü (amicus curiae)” de Bölge mahkemesine sunulacaktır.

Kuşkusuz tüm süreçte hukukçu arkadaşımızın/ larımızın olağanüstü değerli çalışmalarını belirtmekte yarar olsa gerektir.

3.2.3. Yönetim kurulu üyemiz Hasan Anlar ile ilgili süreç gerekli ölçüde izlenmektedir.

3.2.4. Raporun bu bölümünü yazan arkadaşımız olarak, yönetim kurulu üyemiz Coşkun Üsterci, kurucularımızdan Eren Keskin, Nadire Mater, Türkcan Baykal başta olmak üzere pek çok gönüllü arkadaşlarımızın dava süreçlerine yönelik yeterince etkin programlar geliştiremediğimiz için başta kendilerine olmak üzere tüm kurucular kuruluna içtenlikle özürlerimi sunmak isterim. Kuşkusuz tüzel kişi olarak kurucumuz olan İHD ortamındaki arkadaşlarımıza da burada yer vermek gerekir. Yanı sıra yine kurucularımızdan HDP milletvekilleri Mithat Sancar, Osman Baydemir, Selahattin Demirtaş ile CHP milletvekili Sezgin Tanrıku hakkında davaları da burada anmak gerekir.

3.2.5. Yönetim kurulu üyemiz Ümit Biçer ve Mehmet Antmen, TIHV etik kurul üyesi Nilgün Toker, kurucularımızdan Cem Kaptanoğlu ile çalışan arkadaşlarımızdan Berivan Çilen Şahin, Deniz Zarakolu, Elif Turan ve gönüllülerimizden (kısa bir süre önce aynı zamanda TIHV çalışanı da olan Veysi Ülgen dahil çok sayıda gönüllü arkadaşımız (isim anmakla gönüllülük bağı olan kimi arkadaşlarımızın isimlerini atlamamak için isimlerine burada yer verilmemiştir) son dönemde KHK adındaki kimi belgelere dayalı olarak üniversite ya da kamudaki işlerinden “ihraç edilmiş”, pasaportları iptal edilmiş, kendileri hakkında soruşturmalar açılmıştır. Özellikle üniversitelerden “ihraç edilen” arkadaşlarımızın önemli bir kısmı 11 Ocak 2016 tarihinde yayınlanan başta “aralıksız sokağa çıkma yasakları” olmak üzere yaşanan ağır insan hakları ihlallerine yönelik “Bu ülkenin akademisyen ve araştırmacıları olarak bu suça ortak olmayacağız!” başlıklı bildirinim imzacılarıdır.

En kısa sürede işlerine dönecek olan gerek gerek Barış İçin Akademisyenler, gerekse de KHK adındaki kimi belgelere dayalı olarak üniversite ya da kamudaki işlerinden “ihraç edilen” arkadaşlarımızla ilgili ülke içi ve uluslararası ortamda çeşitli düzeyde çalışmalar sürdürülmektedir.

3.3. TIHV’e ve arkadaşlarımıza yönelik soruşturma ve davalarla ilgili sonuç olarak:

Öncelikle vakıf başvuruları olmak üzere, kurucularımız, yönetim organlarında yer alanlar ve çalışanlarımız ile vakıf gönüllerinin ve tabii ki kurumsal olarak vakfımızın korunmasına yönelik programlar kuvvetlendirilmeye, dahası daha da etkinleştirilmeye çalışılmaktadır.

Çeşitli düzeylerde geliştirilen özel programların yanı sıra çalışma raporunun “hazırlanmış ya da hazırlanmakta olan çalışma ve projeler” bölümünde yer verildiği gibi gönüllülerimizin de katkıları ile çalışma alanlarımızın geliştirilmesi ve hem gönüllülerimizin hem de ortak çalışma içinde olduğumuz “kapatılmış” kimi kurumların çalışmalarının, belli ölçüde de olsa, önünü açabilmek amacı ile çalışmalar da yürütülmektedir.

Yüz binlerce insanın işkenceye maruz kaldığı 1980 askeri darbesinden sonra cezaevlerinden salınan işkence görenlere yönelik fiilen (de facto) başlatılan rehabilitasyon çalışma deneyimine dayalı olarak kurulan ve çalışmalarını geliştirerek deneyimlerini biriktiren TIHV ortamının içinde bulunduğumuz ortamda özel bir işlevi olsa gerektir.

4. Arkadaşlarımızın Aldığı Ödüller:

4.1. Başkanımız Şebnem Korur Fincancı'ya İnsan Hakları İçin Hekimler Örgütü (PHR) tarafından verilen "İnsan Hakları Ödülü":

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Başkanı Adli Tıp Uzmanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'nın başta işkence ve diğer kötü muamele uygulamaları olmak üzere insan hakları ihlallerinin önlenmesi amacıyla uzun yıllardır birlikte çalışmalar yürüttüğümüz çok değerli bir kurum olan İnsan Hakları İçin Hekimler Örgütü (PHR) tarafından her yıl verilen 'İnsan Hakları Ödülü'nü alması hepimiz için bir gurur kaynağı olmuştur.

18 Nisan 2017 akşamı New York'ta gerçekleşen ödül törenindeki konuşmasında sevgili Şebnem'in dediği gibi "Bizler birbirimize yaslanırsınız. İnsanlığın birbirine ihtiyacı vardır."

4.2. Cizre referans merkezi temsilcimiz Serdar Küni'ye Diyarbakır Tabip Odası tarafından verilen "Barış,

Dostluk ve Demokrasi Ödülü":

Diyarbakır Tabip Odası'nca 2017 yılının ödül sahipleri, "insanlık vicdanını yaralayan derin acıların yaşandığı Cizre'de hekimlik mesleğini, mesleğin temel değerlerine dayalı olarak sürdüren, hekimlik ve insan hakları değerlerine, halkın sağlık hakkına her koşulda sahip çıkmış, bu nedenle tutuklanmış ve bu ortamda bizleri bir kez daha buluşturmuş" olan Dr. Serdar KÜNİ ve tüm aydınlar, yazarlar adına zor dönemlerde insan hakları mücadelesine güç katan eylemleri ve söylemleri nedeniyle Yazar Aslı ERDOĞAN olarak açıklanmıştır.

Sevgili Serdar'ın 13 Mart 2017 tarihinde Diyarbakır'daki ödül törenine cezaevinden ilettiği mektubunda da dediği gibi "İyi hekimlik her nerede ve kimin ihtiyacı varsa yapılır."

5. 26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü ve 10 Aralık İnsan Hakları Haftası kapsamında raporun "Temsilciliklerimizin Diğer Çalışmaları" bölümünde yer verildiği gibi tüm temsilciliklerimizde başta İHD olmak üzere ilgili kurumlarla birlikte çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

6. İnsan Hakları Hareketi Konferansı:

1998 yılından beri düzenli olarak toplanmakta olan Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nın 13'üncüsü 25-27 Kasım 2016 tarihlerinde "Olağanüstü Koşullarda İnsan Haklarını Savunmak" ana teması ile Pamucak / İzmir'de gerçekleştirilmiştir.

İnsan Hakları Derneği (İHD) ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın (TIHV) düzenleyici olarak görev almasına karşın, özerk ve kalıcı bir yapıya sahip olan Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nın genel amacı, Türkiye insan hakları savunucularının, insan hakları kavramının ve hareketinin bazı sorunlarını tartışması ve bu tartışmanın temelinde de, geleceğe yönelik bazı belirlemeleri yapması için bir platform oluşturmaktır.

Türkiye'de şiddetin her türünün sistematikleştiği, yaygınlaşıp sıradanlaştığı, 2015'in Temmuz'undan sonra fiilen 2016'nın Temmuz'undan sonra ise hukuken ilan edilen olağanüstü hal ve KHK uygulamaları nedeniyle her boyutta yaşanan hak ihlalleri ve değer yitimi sonucu insan hakları mücadelesinin kazanımlarının onlarca yıl geriye gittiği, idam cezasının yeniden tartışılmasına alan

açıldığı, KHK'lar ile işinden atılan, hiçbir yerde çalışma hakkı tanınmayan, sosyal haklarına ve malına mülküne el koyulan, keyfi gerekçeler ile gözaltına alınan, işkence gören, sonu belirsiz sürelerce tutuklu kalan, her türlü hukuki koruma ve savunma haklarından yoksun bırakılan, ne anayasa yargısından ne idari yarıdan cevap alamayan, adeta "medeni ölü" olarak nitelenebilecek yüz binlerce mağdurun yaratıldığı, ülkede ve dünyada bir insanlık krizinin yaşandığı koşullarda insan hakları hareketinin bir araya gelmesi çok anlamlı ve verimli olmuştur.

Konferans, bir yandan insan hakları hareketinin fikir alışverişinde bulunmasına, yeni taktikler geliştirme ve bir yol haritası oluşturmaya imkân sağlarken diğer yandan insan hakları ortamına moral ve psikolojik açıdan ciddi katkı yapmıştır.

Türkiye'de faaliyet yürüten insan hakları kuruluşlarından temsilciler, ilgili akademisyenler, yazılı ve görsel medya mensupları ve parlamenterlerden oluşan 58 katılımcı ile gerçekleşen Konferans, yöntem olarak dört ayrı başlık altında oluşturulan çalışma

grupları ile sürdürülmüştür. Çalışma gruplarının başlıkları şöyledir:

- Hukuk İçin Mücadele
- Kürt(-Türk) Sorunu, Savaş, Yıkım ve Barış Mücadelesinin Yükseltilmesi
- Suriye Savaşı ve Mülteci Sorunu
- İnsan Hakları Örgütlenmesinde Sorunlar ve Arayışlar, Yeni Şartlarda Yeni Mücadele Yöntemleri

Ancak çalışma grupları öncesinde insan hakları bakımından (dünyada ve Türkiye’de) durum muhasebesi yapan, genel tabloyu ortaya koyan bir panel de gerçekleştirilmiştir.

13. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı’nın söz konusu panelinin özeti ve çalışma gruplarının raporlarından oluşan “Nihai Rapor ve Sonuç Bildirgesi” kamuoyu ile paylaşılmıştır.

7. Enstitü Perspektifi ile TİHV Bünyesindeki Staj, Değişim Programı ve Gönüllülere Yönelik Programı Esas Alan Çalışmalar:

Gerek dokümantasyon, gerekse de diğer çalışmalarımız bünyesinde Enstitü perspektifi ile staj, değişim programı ve gönüllülere yönelik program 2016 yılında da önceki yıllardaki yoğunluk gibi olmasa da sürdürülmüştür.

7.1. TİHV bilgi ve deneyim paylaşımı programı:

Bugüne kadarki deneyimlerin ışığında, İstanbul merkezimiz tarafından geliştirilen, 2015 yılında başlatılan ve 12 hafta süren “Türkiye İnsan Hakları Vakfı Genç Gönüllülerle Çalışma Programı” 4 Mart-13 Mayıs 2016 tarihlerinde sürdürülmüştür. Bu çalışma “TİHV Bilgi ve Deneyim Paylaşımı Programı” adı ile 3 Mart -12 Mayıs 2017 tarihleri arasında katılımcıların geri bildirimleri de gözetilerek daha da yapılandırılmış bir şekilde geliştirilerek gerçekleştirilmiştir.

Program 12 hafta süren bir temel modül ve devamında iki alt modülden oluşmaktadır. Tüm katılımcıların birlikte olabileceği ortak bir çalışma alanı sağlayan temel modülde; çeşitli (tıp, sosyal bilimler ve ruhsallık) alanlardan gelen uzmanlarla, TİHV’in kuruluşu, misyonu, ilkeleri, işkencenin tıbbi, ruhsal ve sosyal etkileri, adalet ve onarım mekanizmaları, işkencenin belgelenmesi ve İstanbul Protokolü gibi konular ele alınmaktadır. Devamında tıp ve sosyal bilimler alt dalında, tıp ve sosyal bilimler kökenli uzmanlarla; işkence yöntemleri ve yarattığı sağlık sorunları ile gözaltında kaybetmeler ve açlık grevleri gibi daha özgül bazı durum ve sonuçları değerlendirilmektedir.

Ruhsallık alt dalında ise, psikoloji/ psikiyatri/ sosyal hizmetler alanından gelen uzmanlarla işkencenin ruhsal/sosyal etkileri ve bu etkilere yönelik terapötik çalışma yaklaşımı konuşulmaktadır.

Programın amacı şöyle belirtilmektedir: “TİHV İstanbul Temsilciliği olarak önümüzdeki dönemde çeşitli alanlardan meslektaşlarımızla bir araya gelmek, karşılıklı bilgi ve deneyimlerimizi paylaşmak arzusuyla bir program hazırladık. Böylelikle işkenceye yönelik duyarlılığı arttırmak, işkencenin önlenmesine katkı sağlamak ve belki gelecekte olası ortak çalışma alanları yaratmak üzere temas kurmak isteğindedir. Amacımız programda sunulan konularda didaktik bir eğitimden öte bu alana duyarlı kişilerle ilişkilenecek, birlikte düşünmeye zemin sunmak ve bu çalışma aracılığıyla genç meslektaşlarımızın işkence görenlerin değerlendirilmesi ve tedavisinde mesleki birikimlerine olabildiğince katkı sağlamaktır.”

2017 yılındaki programa ruhsallık alanından 17, tıp ve sosyal bilimler alanından 14 olmak üzere toplam 31 kişi katılmıştır (bu yıl ayrıca Sınır Tanımayan Hekimler ortamından da 9 kişi katılmıştır). Katılımın ücretsiz olduğu programa devamlılık zorunludur ve katılım belgesi verilmektedir.

Bu uygulamanın aynı zamanda TİHV’in orta vadeli öncelikleri arasında olan “Travma ve İnsan Hakları Enstitüsünün” oluşturulmasına da katkı sunması beklenmektedir.

8. İstanbul Protokolü ile İlgili Çalışmalar:

8.1. İstanbul Protokolü’nün güncelleştirilmesi başlığındaki gelişmeler:

1999 yılında İstanbul Protokolü’nü hep birlikte hazırladıktan sonra özel olarak 2001 yılında Türkiye’de, ilgili kurumlarla birlikte 2004 yılından

İtibaren hızla artan bir şekilde pek çok ülkede gerçekleştirdiğimiz İstanbul Protokolü eğitimleri ve yine İstanbul Protokolü ışığında tıbbi belgeleme, bu belgelenmelere dayalı hukuki süreçlere müdahil olma konularında da (tıbbi-hukuki-sosyal belgelemeler dâhil) gerek Türkiye’de gerekse de dünyada önemli bir deneyime sahip olduğumuz aşikar olsa gerektir.

TİHV 2015-2019 Stratejik planında da yer verildiği gibi işkencenin belgelenmesi konusunda büyük önem taşıyan İstanbul Protokolü’nün hazırlanmasından bugüne kadar geçen on sekiz yıllık dönemde dünya sathındaki gelişmeler ve bu alandaki birikime dayalı olarak güncelleştirilmesi ihtiyacına dayalı olarak ilgili tüm kurum ve kişiler ile birlikte bir çalışma hedeflenmişti.

Bu nedenle bir süredir TİHV ortamında, daha sonra başından beri bu konuda birlikte çalıştığımız IRCT (İşkence Görenler için Uluslararası Rehabilitasyon Konseyi), PHR (İnsan hakları için Hekimler örgütü), REDRESS ve TİHV olarak on sekiz yıllık deneyimlere dayalı olarak İstanbul Protokolü’nün güncelleştirme/kuvvetlendirme ihtiyacı görüşülmekte idi.

İhtiyaçların yanı sıra hiç kuşkusuz esas muhtevası (temel prensipleri) korunmak kaydı ile tartışılan bu konunun pek çok açıdan risklerinin de değerlendirilmesini hep önceleyegeldik. Buna dayalı olarak da IRCT, PHR, REDRESS ve TİHV olarak gerek ihtiyaçların, gerekse de risklerin belirlenmesine yönelik gerek bu alanda çalışmaları olan kurumlarla, gerekse de kişilerle paylaşılacak çok benzer anketler hazırlandı. Bu çalışma BM’nin işkence ile doğrudan meşgul olan dört ana organı (CAT, işkence özel raportörü, SPT ve UNVFVT) ile de hep paylaşıldı.

Bu arada 9-10 Mart 2017 tarihinde Meksika’da ilgili kurum ve kişilerle bu anket sürecinin değerlendirmesine yönelik bir toplantıya katılmıştır.

Gerek bu toplantı, gerekse de TİHV ortamında bugüne kadar özellikle risk analizi kapsamında yaptığımız değerlendirmeler sonucu İstanbul Protokolü’nün kendisinin korunması, ama tabii ki geliştirilmesi gereken kimi konularla ilgili olarak da ekler yapılmasının uygun olacağını düşünmüştük ve TİHV ortamı olarak anket yanıtlarımızı bu görüş doğrultusunda paylaşmıştık.

20 Şubat 2017 tarihinden 7 Nisan 2017 tarihine kadar açık kalan anket tüm dünyadan katılım çağrısı yapılan 177 kişi ve 270 kurumdan 138 kişi (yanıtlama oranı %78) ve 75 kurum (yanıtlama oranı %78) tarafından yanıtlanmıştır.

Bugün itibarıyla bu çalışmada birlikte olduğumuz kurumlarla birlikte önemli kaygı ve önerileri içeren anket sonuçlarının da değerlendirilmesi dahil gelecek planlamasına yönelik görüşmeler sürdürülmektedir.

8.2. İstanbul Protokolünün uygulanmasında devletlerin yükümlülüklerini yerine getirmesi için bir eylem planı hazırlanması:

İstanbul Protokolü hazırlıklarını birlikte başlattığımız PHR-ABD’nin (İnsan Hakları için Hekimler grubu) önerisi ile İstanbul Protokolü hazırlama sürecinde etkin rol alan dört kurum (PHR-ABD, IRCT, REDRESS ve TİHV) ile İşkence Önleme Derneği (APT) olarak İstanbul Protokolünün uygulanmasında devletlerin yükümlülüklerini yerine getirmesi amacı ile bir eylem planı hazırlıklarına 2012 yılında başlanmıştır.

BM İnsan Hakları Komiserliği, BM İşkenceye Karşı Komite ve BM işkence özel raportörü tarafından da desteklenen bu çalışma kapsamında 21-22 Eylül 2016 tarihinde Kırgızistan’da gerçekleştirilen TİHV’in de katıldığı toplantıda “İstanbul Protokolü’nün uygulanmasında devletlerin yükümlülüklerini yerine getirmesi için bir eylem planı” son halini almış oldu.

9. Cezasızlıkla Mücadelede Veri kullanımı (DFI) Projesi:

IRCT tarafından 2014 yılında Cezasızlıkla Mücadelede Veri Kullanımı isimli bir proje başlatılmış idi. 2017 yılında tamamlanacak bu projenin ilk aşamasına 11 ülkeden işkence görenler için tedavi merkezi katılmış idi. İlk aşamada işkence görenlerin ihtiyaçlarını da yansıtan klinik kayıtlardan oluşan bir veri tabanı sistemi oluşturmuş idi. Bu sistemin yaygınlaştırılmasını içeren projenin ikinci aşamasında TİHV adına İstanbul tedavi merkezimiz 2015 yılından itibaren projede yer almıştır.

Üç arkadaşımızın katıldığı 31 Mayıs-2 Haziran 2017 tarihlerinde Belgrad’da gerçekleştirilen toplantıda üç yıl içinde gözden geçirilerek geliştirilen veri tabanı sistemi değerlendirilmiştir.

Bu çalışma Vakfın kuruluşundan itibaren tedavi ve rehabilitasyon çalışmaları için geliştirdiğimiz TİHV veri tabanı sistemini geliştirme imkanını verdiği gibi, bu alandaki etik ve bilimsel yaklaşımlarımıza dayalı deneyimlerimizi uluslararası ortamda paylaşma imkanı da sunmuştur.

Çalışma raporunun “tedavi ve rehabilitasyon merkezleri temel projesi” bölümünde de yer verildiği gibi bu çalışma kapsamında “İşkenceye maruz kalmış

çocuklar” konusunda bir çalışma da 2016 yılında başlayıp 2017 yılında sonlandırılmıştır.

10. Web sitemiz ve Sosyal Medya Hesaplarımıza Dair Gelişmeler:

2015 senesinde TIHV resmi web sitesi ziyaretçiler için daha kullanıcı dostu bir ön yüz tasarımı ile güncellenmiştir. Aynı zamanda veri girişini de kolaylaştıran kullanım paneli sayesinde güncel çalışmaların eşzamanlı biçimde web sitesine yüklenmesi pratikleşmiştir. Gelişen teknoloji ve programlar ışığında hem güvenliği hem de veri depolama hacmi daha yüksek

ve daha güncel bir web sitesi ise şu an hazırlık aşamasında olup 2017 senesinin ikinci yarısı itibarıyla kullanıma açılacaktır.

Vakfımızın ayrıca aktif olarak kullanılan bir facebook (11,360 beğeni sahibi) ve bir twitter (29,400 takipçi sahibi) hesabı olup, kimi temsilciliklerimizin de çeşitli aktiflik düzeylerinde kullandıkları hesapları mevcuttur.

11. Etik Kurul Çalışmaları:

TIHV Etik Kurulu dönem içinde 22 Ekim 2016 tarihinde bir kez toplanmıştır. Bu toplantıda, özellikle 15 Temmuz askeri darbe girişiminin bastırılma sürecinden itibaren OHAL ve KHK’lar sürecinde TIHV’in tutumu değerlendirilmiş ve Etik Kurul programı gözden geçirilmiştir.

Bu dönem içinde 5-7 Aralık 2016 tarihlerinde Meksika’da gerçekleştirilen ‘IRCT Uluslararası Sempozyumu’nda sözel bildiri olarak sunulacak altı çalışma ile 27-30 Nisan 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen 13. Adli Bilimler Kongresinde sözel/poster bildiri olarak sunulacak üç çalışma Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş ve uygun görülmüştür.

Bu dönemde ayrıca İstanbul Tedavi merkezimizden sosyal çalışmacı arkadaşımız tarafından 15-16 Nisan 2016 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilen 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi’nde sunulacak “İşkence yaşamış ve kronik hastalığa sahip mülteci bir kadın ile sosyal çalışma/vaka sunumu” başlıklı çalışma ile Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü’nde Yüksek Lisans yapan bir sosyal çalışmacının “Sosyal Hizmet’in İnsan Hakları Örgütleri’ndeki yerini ve önemini inceleme” başlıklı yüksek lisans tezi ile ilişkili vakıf ortamında da görüşme yapabilme konusu Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş ve her iki çalışma da uygun görülmüştür.

12. Risk Yönetimi Komitesi:

16 Ekim 2016 tarihinde Risk Yönetimi Komitesi kurulmuştur.

Yönergesinde de yer verildiği gibi, Komitenin, Vakfın varlığını, gelişmesini ve devamını tehlikeye düşüren sebeplerin erken teşhisi, bunun için gerekli önlemler ile çarelerin uygulanması ve riskin yönetilmesi amacıyla etkileyebilecek stratejik, operasyonel, finansal ve sair her türlü riskin tespiti,

değerlendirilmesi, etki ve olasılıklarının hesaplanması, bu risklerin vakfın kurumsal risk alma profiline uygun olarak yönetilmesi, karar mekanizmalarında dikkate alınması ve bu doğrultuda etkin iç kontrol sistemlerinin oluşturulması ve entegrasyonu konuları çerçevesinde tespit ettiği hususları değerlendirerek Yönetim Kurulu’na raporlaması amaçlanmaktadır.

13. “Zorunlu” Vakıf Senedi Değişikliği:

Vakıflar Genel Müdürlüğü müfettişlerinin denetimlerinde vakıf senedimizde açık ifadeler bulunmayan özellikle sosyal ve hukuk destek programlarımızın daha rahat uygulanabilmesi açısından bu konuya açıklık getirecek senet değişikliği önerileri ve toplam kurucu sayımızda yanlış anlamalara yol açmayacak bir açıklığa duyulan ihtiyaç göz önüne alınarak, ilgili hukukçu arkadaşlarımız tarafından hazırlanan senet

değişikliği önerileri 26 Mart 2016 tarihli Kurucular Kurulumuz tarafından değerlendirilerek karar bağlanmış idi. Kurucular Kurulumuzun kararına dayalı gerekli prosedür tamamlanmış ve senedimiz son halini almıştır. Bu değişiklikler kapsamında Kurucular Kurulumuzun her yılın ilk altı ayı içinde toplanması mümkün olabildiği için ilk kez bu yıl TİHV Kurucular Kurulu 4 Haziran’da toplanmaktadır.

14. Cenevre’de TİHV temsilciliğinin açılması:

Pek çok uluslararası kurumun merkezinin bulunduğu Cenevre’de TİHV çalışmalarının etkinleştirilmesine katkı sağlama amacı bir süredir Cenevre’de TİHV temsilciliği açılmasına yönelik hazırlıklar yapılmak idi. Bu hazırlıkların sonucu olarak 16 Ekim 2016

tarihli Yönetim Kurulu toplantısında Cenevre’de TİHV temsilciliğinin açılmasına ve Önder Özkalıpçı’nın Cenevre temsilcisi olarak görevlendirilmesine karar verilmiştir. Hazırlık süreci sürdürülmektedir.

4

İSTANBUL PROTOKOLÜNÜN HUKUKİ DEĞERİNİN ARTIRILMASI PROJESİ

Özellikle Van ve Diyarbakır ile yakın çevrelerinde cezasızlıkla mücadelede ve dolayısıyla işkencenin önlenmesinde en gerekli mekanizmalardan birisi olan işkence olgularının İstanbul Protokolü'ne uygun tıbbi belgelendirilmesi çalışmalarının etkinleştirilmesi amacıyla yönelik iki yıllık özel bir proje 2016 yılı başında başlamış idi.

Bu çalışma bir yandan bölgede ilgili kurum ve kişilerin de katkısı ile bu alandaki ortak çalışmamızı kuvvetlendireceği gibi, öte yandan da 2015-2019 Stratejik Planımızda da yer alan yeni "Referans Merkezleri"nin oluşturulması ve güçlendirilmesi sürecine de katkı sağlaması beklenmekte idi. Proje hazırlanıp iletildikten sonra, ne yazık ki, yeniden başlayan çatışma ortamı ve ağırlaşan işkence ve diğer ağır insan hakları ihlalleri gözönüne alındığında, proje kapsamındaki çalışmaların önemi daha da artmıştır. Her ne kadar 2016 yılı içinde çeşitli gerekçeler ile kimi gecikmeler olmuş ise özellikle 2017 Mart ayından itibaren bu gecikmelerin giderilmesine yönelik özel bir çaba gösterilmektedir.

Proje kapsamındaki Etkinlikler:

1) İstanbul Protocol Eğitim Programları:

Van ve Diyarbakır ile yakın çevredeki sağlık çalışanları ve hukukçular için beş İstanbul Protokolü eğitim programı düzenlenmesi planlanmış idi. Ek olarak, TIHV çalışan ve gönüllülerine yönelik İstanbul Protokolü ile uyumlu daha nitelikli belgelendirme amacı ile bir eğitim düzenlenmesi de öngörülmüş idi.

Bu kapsamda bugüne kadar sağlık çalışanları ve hukukçulara yönelik Diyarbakır'da iki, Van'da bir, TIHV çalışan ve gönüllülerine yönelik ise İstanbul'da bir olmak üzere toplam dört eğitim gerçekleştirilmiştir.

- i. 27-28 Şubat 2016 tarihinde Diyarbakır'daki hekim ve hukukçulara yönelik İstanbul Protokolü eğitimi:

Özellikle yoğunlaşan çatışma ortamı ve "aralıksız sokağa çıkma yasağı" uygulamalarında yaşanan ağır insan hakları ihlalleri de gözönünde tutularak "işkence görenler ve yaşamını yitirenler ile ilgili süreçlerde etkin tıbbi belgelemelerin gerçekleştirilebilmesine yönelik ihtiyaçların belirlenmesi, uygun yöntemlerin

geliştirilmesi, bu konuda somut modellerin geliştirilmesi" amacı ile revize edilmiş bir program gerçekleştirilmiştir.

Diyarbakır ve Şırnak illerinden 20 hekim ve 13 avukatın katıldığı programa ayrıca biri adli tıp uzmanı, bir diğeri ruh sağlığı olmak üzere üç hekim ve bir hukukçu kolaylaştırıcı/eğitimci katılmıştır.

- ii. 29-30 Nisan 2017 tarihinde Diyarbakır'daki hekim ve hukukçulara yönelik İstanbul Protokolü eğitimi:

İkisi Şanlıurfa'dan, biri Mardin'den diğerleri ise Diyarbakır'dan olmak üzere 15 sağlıkçı (12 hekim, iki sosyal hizmet uzmanı, bir psikolog) ve 15 hukukçunun katıldığı eğitimde ikisi adli tıp uzmanı, biri ruh sağlığı ve biri hukukçu olmak üzere dört eğitici yer almıştır.

- iii. 27-28 Mayıs 2017 tarihinde Van'daki hekim ve hukukçulara yönelik İstanbul Protokolü eğitimi:

İkisi Hakkari'den, ikisi Bitlis'ten diğerleri ise Van'dan olmak üzere 9 hekim ve 18 hukukçunun katıldığı eğitimde ikisi adli tıp uzmanı, biri ruh sağlığı ve biri hukukçu olmak üzere dört eğitici yer almıştır.

- iv. Bu üç eğitimin yanı sıra TIHV çalışan ve gönüllülerine yönelik İstanbul Protokolü ile uyumlu daha nitelikli belgelendirme için 24-25 Aralık 2016 tarihinde İstanbul'da bir eğitim düzenlenmiştir.

"İstanbul Protokolü Çerçevesinde İşkencenin Etkili Sुरुşturulması ve Belgelendirilmesine İlişkin Eğitim" 21 sağlıkçı, iki hukukçu, dört tıbbi sekreter toplam 27 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Eğitimde üçü adli tıp uzmanı, bir diğeri ruh sağlığı olmak üzere dört hekim ve iki hukukçu eğitici yer almıştır.

2) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında tıbbi belgelendirmenin yerinin İstanbul Protokolü ışığında analizi

AİHM'nin işkence ve kötü muameleyle ilişkin karar alma sürecinde kamu kurumları tarafından verilen adli raporlar ve bağımsız uzmanlar tarafından düzenlenen raporların etkisi üzerine geriye dönük bir çalışma gecikmeli de olsa başlamıştır. Bu çalışmayla tıbbi belgelendirmenin İstanbul Protokolüne uygunluğuna ilişkin uluslararası bir çerçeve belirlemeyi umuyoruz.

3) Türkiye'deki yasal işlemlerde işkence ve kötü muamelenin tıbbi belgelendirilmesinde yerinin İstanbul Protokolü ışığında analizi

TİHV başvuruları arasından belirlenmiş olan en az 10 olgunun dosyalarının incelenmesi de gecikmeli de olsa başlamıştır. Bu olguların analiziyle İstanbul Protokolü'nün Türkiye'deki uygulaması ve tıbbi belgelemenin hukuki süreçlerdeki etkisi ortaya konmaya çalışılacaktır.

4) İstanbul Protokolü eğitimleri için bir izlem modeli geliştirme

Yasal işlemlerde İstanbul Protokolü'nün uygulanmasını incelemenin yanı sıra eğitim programlarına katılanların İstanbul Protokolü ilkelerini pratikte kullanıp kullanmadıklarını belirlemek için İstanbul Protokolü'nün Türkiye'de uygulanmasının incelenmesi hedeflenmektedir. Bunun için eğitime katılanların uygulamaları için bir izlem modeli geliştirilmesi, böylece İstanbul Protokolü eğitim programlarının pratiğe etkisini belirlemek ve değerlendirmek için standardize edilmiş etkin ve pratik bir model oluşturulması öngörülmektedir. Bu çalışmanın da gecikmeli de olsa 2017 yaz aylarında hızlanması planlanmıştır.

Bu proje kapsamındaki çalışmalar İnsan Hakları Derneği, Adil Tıp Uzmanları Derneği, Van ve Diyarbakır Barosu ve Tabip Odaları ile yakın işbirliği içinde gerçekleştirilmektedir.

5

'DİYARBAKIR FİDANLIK KAMPI BAŞTA OLMAK ÜZERE DİYARBAKIR, BATMAN, SİLOPİ, ŞIRNAK'TA YAŞAMLARINI SÜRDÜRMEKTE OLAN ÊZİDÎLERLE YÜRÜTÜLEN PSİKO SOSYAL DESTEK PROGRAMI' PROJESİ

3 Ağustos 2014 tarihinde IŞİD zulmünden kaçıp geçici olarak özellikle Kuzey Kürdistan bölgesinin çeşitli şehirlerine yerleşen yaklaşık 30.000 Êzidîye yönelik gönüllülerin katkısı ile Diyarbakır'daki "Bakımverenlerin Bakımı programı" kapsamında özellikle psikososyal programlar başlatılmış idi. Bu kapsamda çeşitli yerleşim birimlerine "Gezici Sağlık Ekibi" ziyaretleri gerçekleştirilmiş idi. Ayrıca Diyarbakır merkezdeki Fidanlık kampında yaşamlarını sürdürmeye çalışan yaklaşık 4.000 Şengalli'ye yönelik ilk aylarda hafta içi her gün, daha sonra haftada iki/üç gün özellikle ruh sağlığı ekibimiz aracılığı ile bireysel psikolojik destek ve çeşitli eğitim programlarını içeren psiko-sosyal programlar uygulanmış idi.

Bu çalışmaların daha etkin sürdürülmesine yönelik 2014 yılı sonunda hazırlanan özel bir proje BMMYK Türkiye Temsilciliği'nin katkısı ile Mayıs 2015 tarihinden itibaren esas olarak Diyarbakır Fidanlık kampında uygulanmaya başlanmış 2016 yılı sonunda sonlanmıştı.

Proje kapsamında Ezidilere yönelik bireysel ruhsal danışmanlık dahil psikososyal destek programlarının sunulmasının, supervizyon ve eğitim programlarının daha etkin sürdürülmesi olanağı yaratılmıştır.

Bu çalışmalar Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri, Psikolojik Danışmanlar Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Diyarbakır Tabip Odası, Diyarbakır Barosu, Yeryüzü Doktorları ve çeşitli akademisyenlerle işbirliği içinde esas olarak Diyarbakır Fidanlık Yaşam Alanında yürütülmektedir. Çalışmalarımızı yürüttüğümüz gönüllü psikiyatrist, psikolog, sosyal hizmet uzmanları, psikolojik danışmanlar ve okul öncesi öğretmenler, resim ve müzik öğretmenleri gerek bu kurumlardan gerekse daha önce TIHV Bakım Verenlerin Bakımı projesine katılan arkadaşlardan oluşmaktadır.

16-17 Mayıs 2015 tarihlerinde beş ruh sağlığı uzmanı hazırladığı Diyarbakır Belediyesi Fidanlık Kampı Ruh Sağlığı Gözlem Raporu hazırlandı. Kasım 2015

tarihinde aynı raporun güncellenme çalışması yapılmıştır.

Başlangıçtan Kasım 2015'e kadar çeşitli yaşlarda çocuklarla toplam 12 kapalı grupta sürdürdüğümüz psikososyal destek çalışması Mart 2016'dan itibaren 7 grupta sürdürülmüştür. Psikososyal destek programı kapsamında gerçekleştirilen aktiviteler psikiyatristler, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, psikoloji danışmanları ve okul öncesi öğretmenlerden oluşan 35 gönüllü ve 3 stajyerle her hafta ortalama 250 çocukla kapalı grup çalışması olarak başlayan çalışmalar Mart 2016'dan itibaren 25 gönüllü ve 3 stajyer ile her hafta ortalama 200 çocukla grup çalışması şeklinde yürütülmüştür.

Gönüllü psikologlar tarafından Fidanlık'ta ihtiyaç bildiren çoğunlukla yetişkinlerle bireysel görüşme yapılmıştır. İki gönüllü psikiyatrist ise dönüşümlü olarak haftada bir gün kendilerine doğrudan gelen veya psikologlar tarafından yönlendirilmiş hastaların tedavi süreçlerini üstlenmişlerdir. Bu program kapsamında psikologlar haftada ortalama 25-30 yetişkinle görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Psikiyatristlerin çalışma yürüttüğü kişi sayısı ise ayda ortalama yaklaşık 80-90 olmuştur. 2016 Mart ayında kullandığımız konteynerin kullanılmayacak duruma gelmesi nedeniyle bireysel görüşmelerin gerçekleştirileceği sabit mekan bulunulamaması, yanısıra da Fidanlık'ta yaşayan insanların sürekli bir hareket halinde olması (Avrupa'ya ve Güney Kürdistan'a gidişler) nedeniyle ne yazık ki psikolog arkadaşlar çalışmalarını durdurmak zorunda kalmışlardır. Gönüllü iki psikiyatrist arkadaşımızın çalışmaları ise proje sonuna kadar sürdürülmüştür.

Kadınlara Yönelik Psikososyal Destek Çalışmalarını planlamak için görüştüğümüz bir çok kadının özellikle çocuklarla çalışma yürütmemizi istemeleri ve Ekin-Ceren Kadın Derneğinin Fidanlık'ta kadınlarla çalışma yürütüyor olması nedeniyle oluşturduğumuz gönüllü ekibiyle çocuklarla çalışmaya ağırlık verilmiştir.

Fidanlık'ta yürütülen psikososyal destek programı dahilinde çalışan TIHV gönüllülerine yönelik çeşitli süpervizyon ve altta başlıklarına yer verilen eğitim programları düzenlenmiştir.

- “Cinsel Şiddetin etkileri, değerlendirilmesi ve onarımı” eğitimi
- Çocuklarla çalışmalar için sahada iki uzman eşliğinde gönüllüler ve 200 civarında çocukla atölye çalışması
- Psikososyal Destek Eğitimi
- Bakım Verenlerin Bakımı projesi kapsamında düzenlenen Sanat Terapisi eğitimi
- ‘Bir Terapi Yöntemi olarak Drama Nasıl Kullanılır’ Eğitim programı

Ayrıca süpervizyon çalışması yürütmek üzere Batman, Siirt ve Şırnak'ta Ezidi kamplarında çalışan sorumlular tespit edilip iletişime geçildi. Batman kamp yönetimiyle ve ayrıca psikososyal çalışma yürütülecek kişilerle iki toplantı gerçekleştirildi. Ancak Batman'da yaşayan Êzidîlerin önce Fidanlık kampına getirilip, daha sonra ise Batman'a geri götürülüp çevre köylere yerleştirildikleri için Batman'a yönelik etkin bir çalışma gerçekleştirme olanağı yaratılamadı.

Siirt ve Şırnak'a yönelik çalışmalar ise yeniden başlayan çatışma ortamı nedeniyle başlatılmadı.

Çalışmalarımızı yürütürken yol gösterici fazla materyal olmaması nedeniyle, Fidanlık'ta başından beri bizimle birlikte çalışma yürüten gönüllülerle oluşturulan bir çalışma grubu ile savaş travmasından etkilenen çocuklarla psikososyal çalışma yürütülürken kullanılacak yöntem ve aktivitelerle ilgili atölye çalışmaları gerçekleştirdi. Bu çalışma grubunca çocuklarla yürütülen çalışmalar için hazırlanan ilk modül Fidanlık kampında kullanılmaya başlandı. Bu modül daha sonra Sur'da çocuklarla psikososyal destek çalışması yürüten Kent Konseyi Çocuk Meclisi bileşenleri tarafından da kullanıldı.

İnsan Hakları Haftası kapsamında 2015 Aralık ayında Êzidî çocukların yaptığı ürünlerin sergisi açıldı. Ne yazık ki yoğunlaşan çatışma ortamı ve 11 Aralık 2015 tarihinde Sur ilçesinde başlatılan “aralıksız sokağa çıkma yasağı” uygulamaları nedeniyle sadece 1,5 gün açık kalabildi. Bu süre zarfında sergi 300'den fazla kişi tarafından ziyaret edildi.

Êzidîlerin günlük yaşamdaki ritüelleri ile ilgili çok temel bir broşür hazırlandı. Broşür Kürtçe (Latin harfleriyle ve Arapça karakterlerle), Türkçe ve İngilizce dillerinde basıldı.

Proje sürecinde edinilen deneyimlerim paylaşılması amacı ile “Diyarbakır Fidanlık alanında Ezidilerle

yapılan psikososyal destek çalışmasından edinilen deneyimler” başlıklı bir kılavuz hazırlanmıştır. Kılavuzda ihtiyaç belirleme aşamasından proje yazılımı ve sahada hayata geçirme aşamasına kadar gerçekleştirilen pratikler, gözlemlenen olumlu etkiler, karşılaşılan zorluklar ve bunlarla başa çıkma yöntemleri konusundaki deneyimler aktarılmıştır.

Kendileri de savaş ortamında yetişmiş gönüllülerimizle savaş nedeniyle yaşadıkları yerleri terk edip Fidanlık kampında yaşamak zorunda kalan Êzidîlerle yürüttüğümüz çalışmanın değerli olduğuna, bölgedeki benzer ‘travmalar’la çalışırken eksikleri tamamlanıp yararlanılabilecek bir örnek oluşturduğu kanısındayız.

Proje kapsamında özellikle çocuklara yönelik psikososyal destek çalışması gerek Ezidilere yönelik, gerekse de edinilen deneyimin bilhassa çatışma ortamından etkilenen Diyarbakır ve çevresindeki çocuklara yönelik çalışmalara katkısı olmuştur.

Ne var ki, Ezidilere yönelik çalışmaya, Fidanlık kampını organize eden Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'ne kayyım atanmasından sonra kamp yönetiminin AFAD'a devredilmesi ve akabinde kampın boşaltılması dahil olmak üzere kimi gerekçeler ile 2016 yılı sonu itibari ile sonlandırılmıştır.

Özellikle yaşamlarının bazı dönemlerinde belirsizlik yaşayan kişi ve topluluklarla yapılan çalışmalar bitirilirken kendilerini daha da belirsizlik içine düşmüş hissetmelerini önlemek için çalışmaların sonlandırılması özenle planlanmıştır. Bu nedenle Fidanlık'ta yürüttüğümüz psikososyal destek çalışmalarının sonlandırılacağı bilgisi hem bizimle çalışma yürüten gönüllülere hem de Fidanlık'ta çalışma yürüten diğer kurumlara iki ay öncesinden paylaşılmıştır. Özellikle belirlenen risk grupları başka çalışma yürüten kurumlara nasıl yönlendirilebileceği konusu öncelikli ele alınmıştır. Ne var ki belediyeye kayyım atanmasından sonra kampın hızla boşaltılması sonucu planlanmaya çalışılan yönlendirmeler gerçekleştirilememiştir.

Çalışmalarımıza katılan çocuklarla ve Fidanlık genelini kapsayan bir veda düzenlenmiştir. Ayrıca gönüllüler kendi gruplarındaki çocuklara çalışmaların sonlandırılacağını, isterlerse başka çalışma yürüten gruplara katılabileceklerini, kendilerinin de çocukları proje dönemindeki gibi her hafta olmasa da ziyaret edeceklerini söylemeleri çalışmalardaki istekliliğin bir başka ifadesi olsa gerektir.

Multidisipliner bir şekilde yürütülen uzun süreli çalışma hem çalışmaların düzenli yapılması, hem de sonuçlarının gözlemlenip tartışma ve değerlendirme olanağı vermiştir.

6

DOKÜMANTASYON MERKEZİ ÇALIŞMALARI

Sevgili Helmut'u bir kez daha anarak...

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın kurulmasıyla birlikte çalışmalarına başlayan ve o dönemden bu yana aralıksız olarak faaliyetlerini sürdüren Dokümantasyon Merkezinin/Biriminin amacı, belli başlı insan hakları ihlallerinin (yaşam hakkı, işkence görmeme hakkı, ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, cezaevleri) izlenerek düzenli raporlar ile kamuoyuna iletilmesi, insan hakları ihlallerinin önlenmesine yönelik bilgilendirme yapılması ve Vakfın güncel hak ihlalleri karşısında alacağı tutumun belirlenmesi için gerekli bilgi altyapısını oluşturmaktır.

TIHV, işkence ve kötü muamelenin belgelenmesine ek olarak Türkiye'de yaşanan insan hakları ihlallerini düzenli olarak izleyerek iki dilde (Türkçe ve İngilizce) günlük ve yıllık insan hakları raporları çıkarmakta, özel ihlal ve olaylara özgülenmiş raporlar yayınlamaktadır. Tüm bu çalışmalarında verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve yayınlanmasında; yalnızca resmi açıklamalarla yetinmeyip, hakikati ortaya çıkarmak için bütüncül bir yaklaşımla hareket etmeye, güvenilir, objektif ve bilimsel kriterler kullanmaya özen göstermektedir. Bununla birlikte bazı eksik ve yetersizliklerin olduğu da aşikardır.

Bu kapsamda bugüne kadar hazırlanan günlük ve yıllık raporlar 5 temel bir özel başlıktan oluşmaktadır: "Yaşam Hakkı", Kişi Güvenliği", "Cezaevleri ve İnsan Hakları", "Düşünce ve İfade Özgürlüğü", Örgütlenme Özgürlüğü" ve "Toplantı ve Gösteri Özgürlüğü" ile "Kürt Sorunu."

Türkiye'deki hak ihlallerinin belgelenmesi konusunda uluslararası kurumlar tarafından referans kabul edilen Dokümantasyon Merkezi'nin verileri Türkiye ile ilgili raporlamalarda doğrudan kullanılmaktadır. Yurtiçinde ise hak ihlallerini gündeme getirmek isteyen pek çok kişi ve kurum kaynak belirterek ya da belirtmeyerek günlük, yıllık ve özel raporlarımızı kamuoyuyla paylaşmaktadır. Ayrıca spesifik konularda rapor hazırlayan kurumların da doğrudan alıntı yaptığı bir fonksiyonu da bulunmaktadır.

TIHV dokümantasyon merkezi çalışmalarının sürdürülmesi konusunda dokuz yıldır çok kıymetli katkı sunan Evren arkadaşımızın (Evren Özer) vakıf ortamında yaşadığımız süreç nedeniyle de bu görevinden 2016 Temmuz'unda ayrılma kararı verme durumunda kalması sonucu dokümantasyon çalışmalarımıza bir süre ara verilmek zorunda kalmıştır.

Şu anda 2016 Kasım ayında aramıza yeni katılan arkadaşımız ile bir geçiş süreci yaşanmaktadır.

Dokümantasyon Merkezi, 2016 yılında Ağustos ayına kadar hak ihlalleri raporlarını hafta içi her gün Türkçe ve İngilizce düzenli olarak yayınlamayı sürdürmüştür. Daha sonra 9 Ocak 2017 tarihinde yeniden başlayan Türkçe bültenin yayınlamasına, dokümantasyon merkezinin geçiş süreci nedeniyle bir süreliğine yeniden ara verilmiştir.

Yine aynı gerekçeler ile ne yazık ki 2016 yılının İnsan Hakları Raporu da henüz tamamlanamamıştır.

Hele de mevcut koşullarda (insan hakları ihlallerinde görülen olağanüstü artışla birlikte resmi kaynakların ve medya kaynaklarının gitgide güvenilmezleşmesi, kapatma kararları ve gazetecilerin tutuklanması dahil baskılar) dokümantasyon çalışmalarının artan önemi ve güçlendirilmesinin gereği açık olduğu için dokümantasyon merkezimizin tahkim edilmesi ihtiyacı açık olsa gerektir.

Öte yandan çalışma raporunun "hazırlanmış projeler" bölümünde yer verildiği gibi dokümantasyon merkezimizin yeni kadro dahil kaynaklarının kuvvetlendirilmesi için de çalışılmaktadır.

Bu kapsamda 25-26 Şubat 2017 tarihinde "İnsan Hakları İhlallerinin Belgelenmesi Çalışmalarında Dikkat Edilecek İlke ve Yöntemler, Deneyim Paylaşımı Atölye Çalışması" gerçekleştirilmiştir. Atölye çalışmasında farklı hak kategorilerinde dokümantasyon çalışmaları yapan kişi ve kuruluşlar olarak birbirimizle deneyim paylaşımında bulunmuş, dokümantasyon çalışmalarımızın ilke ve yöntemlerini nasıl standara normlar haline getirebileceğimizi ve geliştirebileceğimizi; veri toplama kriterlerimizi

standart hale getirip getiremeyeceğimizi; karşı karşıya olduğumuz engel ve sorunları ve bunların üstesinden birlikte nasıl gelebileceğimizi; gerektiği koşullarda ortak çalışabilmenin imkânlarını vb. konuları konuşulmuş, geleceğe yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2015 yılı Eylül ayı içerisinde Dokümantasyon Merkezi tarafından yapılan gönüllü çağrısına binaen yapılan başvurular neticesinde Gündem Çocuk Derneği ile birlikte bir ekip oluşturulmuş ve TIHV Dokümantasyon

Merkezi Günlük İnsan Hakları raporlarının çocukların maruz kaldığı yaşam hakkı ihlalleri (*yargısız infazlar, faili meçhuller, kara mayınları, gözaltı ve cezaevinde ölümler, işkence, operasyon ve saldırılar sırasında çocuk ölümleri*) ve ihlaller sonrasında gelişen yargılama süreçleri ile çocukların mağdur ve/veya sanık oldukları dosyalara dair 1990 yılından bu yana dokümente ettiği verilerin tasnifi büyük ölçüde yapılmıştır. Önümüzdeki dönem bir rapor ile kamuoyuyla paylaşılması planlanmaktadır.

7

ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEM İÇİN HAZIRLANMIŞ ya da HAZIRLANMAKTA OLAN ÇALIŞMA ve PROJELER

TIHV 2015-2019 Stratejik planında öncelikle vakfın temel varlık sebebine dayalı çekirdek/core faaliyetlere yer verilmiş idi. Kuşkusuz risk analizleri kapsamında olası gelişmelere göre revize edilmeye uygun esneklikte çekirdek/core faaliyetleri kapsayan

çalışma planları oluşturulmaktadır. Bunun yanısıra strateji planında öngörülen tüm faaliyetleri (çekirdek/core faaliyetlerin dışında kalan) gerçekleştirmek amacı ile de çalışma yapılmaktadır.

1. Tedavi ve rehabilitasyon merkezleri temel projesi (core/çekirdek faaliyetler) kapsamında:

1.1. İsveç ile “Core funding” diye nitelenen “çalışmamızın esasının desteklenmesi”ne yönelik beş yıllık proje:

Beş yıllık (2015-2019) yeni dönem için İsveç ile başlatılan müzakereler 2015 yılı içinde olumlu sonuçlanmış idi. Bu çerçevede “Core funding” diye nitelenen “çalışmamızın esasını” içeren temel projemizin finansal açıdan ortalama %78’ini karşılayan bu kaynak pek çok açıdan mühim bir imkan olsa gerektir.

İsveç ile yapılan bu beş yıllık anlaşma kapsamında 2016 yılında yapılan “dış değerlendirme” çalışması ve çalışmanın sonunda hazırlanan raporda yer alan öneriler gözönüne alındığında, 2019 yılı sonrasında muhtemelen daha fazla bir imkan sunabilecek yeni bir beş yıllık anlaşma müzakere sürecinin yaşanma ihtimali kuvvetli gözükmemektedir.

1.2. Norveç ile “Core funding” diye nitelenen “çalışmamızın esasının desteklenmesi”ne yönelik müzakere süreci:

Bilindiği gibi “İşkence görenlere yönelik tedavi ve rehabilitasyon projesi” 1998 yılından itibaren Norveç’teki çeşitli kurumlar, 2009 yılından itibaren ise Norveç Tabipleri Birliği tarafından proje bazında

anamlı ölçüde desteklenmekte idi. 2012 yılında üç yıllık bir anlaşma 2015 yılında tamamlandıktan sonra Norveç’te kimi değişiklikler söz konusu oldu. Bu nedenle 2016 yılından sonra doğrudan Ankara’da sürdürülen müzakerelere dayalı olarak yıllık anlaşmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda 2016 ve 2017 yılları ile ilgili müzakereler olumlu sonuçlanmıştır. Bu müzakereler gelecek yıllar için de sürdürülecektir.

1.3. Birleşmiş Milletler İşkence Görenler için Gönüllüler Fonu’na 2017 yılı için iletilen “İşkence görenlere yönelik tedavi ve rehabilitasyon projesi” başvurusuna olumlu yanıt alınmıştır. 2018 yılı için de başvuru yapılmıştır.

1.4. Tedavi projesi için İsviçre Dayanışma Komitemiz aracılığı ile bir süredir İsviçre’deki Savaş Travması Vakfı’ndan katkı sağlanmakta idi. 2015 yıldan sonra ise bu katkı özellikle 17 Ekim 2015 tarihinde çalışmalarını başlattığımız Cizre “referans merkezi” için kullanılmaya başlandı.

Bu yıl içinde ise İsviçre’deki Savaş Travması Vakfı ile sürdürülen görüşmeler sonucu Cizre referans merkezi çalışmalarımızı biraz daha geliştirme imkanı veren üç yıllık (2017-2019) başvurumuz kabul edilmiştir.

2. Tedavi ve rehabilitasyon merkezleri temel projesi dahil tüm faaliyetlerin gerçekleştirilmesine yönelik hazırlıklar:

Özellikle son dönemde yaşananlar göz önüne alınarak bir yandan TİHV çalışmalarının daha da kuvvetlendirilmesi, öte yandan da gönüllülerimizin ya da ortak çalışma içinde olduğumuz “kapatılmış” kimi kurumların çalışmalarının belli ölçüde de olsa önünü açabilmek amacı ile de çeşitli proje hazırlıkları yapılmaktadır.

Bu kapsamda;

2.1. Türkiye, Filistin ve İsrail’de işkencenin önlenmesine yönelik bütünlüklü proje:

Türkiye, Filistin ve İsrail’de işkenceye maruz kalanlara yönelik tedavi ve rehabilitasyon çalışmaları ve işkencenin önlenmesine yönelik bütünlüklü faaliyetleri içeren bir proje hazırlanarak Avrupa Komisyonu’na başvuruda bulunulmuştur. Kısa proje başvurusunun (concept note) kabul edilmesi üzerine hazırlanıp iletilen esas proje (full application) ile ilgili yanıt beklenmektedir.

Hazırlanan bu projenin mevcut çekirdek/core faaliyetlerimizin kuvvetlendirilmesine katkı sağlayacağı gibi altta kısaca yer verildiği gibi gerek Türkiye’de gerekse de Filistin ve İsrail’de işkencenin önlenmesine yönelik çalışmalarımızın daha da etkinleşmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

TİHV olarak kuruluşumuzdan itibaren özen gösterdiğimiz uluslararası ilişki ve ortak çalışmalar kapsamında 2003 yılından itibaren özellikle Ortadoğu bölgesindeki ilişkilerin kuvvetlendirilmesine de çalışılmakta idi. Bu kapsamda 2003 yılında Filistin ve İsrail ziyaretleri, 2005-2007-2009 yıllarındaki Uluslararası Ruhsal Travma toplantılarına Ortadoğu’dan katılımcıların aktif katılımına özen gösterilmesi, 2007 yılında Mısır’da İstanbul Protokolü eğitimleri, 2009-2010 yıllarında Filistin, Irak, İsrail ve Mısır’daki ilgili kurumların katılımı ile gerçekleştirilen “Barış için Sağlıkçılar Köprüsü” çalışmaları, 2012 yılından itibaren İsrail’deki İstanbul Protokolü eğitimlerinin yanı sıra 2013-2015 döneminde Türkiye, Filistin ve İsrail’de gerçekleştirilen ortak proje önemli bir birikim sağlamış idi.

Bu nedenle eğer bu başvurumuz kabul edilir ise bu projenin TİHV’nin Ortadoğu’ya yönelik çalışmalarının daha da kuvvetlenmesine katkı sağlayacağı açıktır.

Bu proje kapsamındaki Faaliyetler:

2.1.1. İşkence görenlere yönelik Tedavi ve Rehabilitasyon çalışmaları:

Mevcut çekirdek/core faaliyetlerimizin kuvvetlendirilmesinin yanı sıra Cizre referans merkezi çalışmalarının bir rehabilitasyon merkezi çalışmasına doğru evrilmesi, Van’da bir referans merkezinin açılması, işkence araçları ile ilgili eğitim ile toplumsal travmaların toplum ruhsallığında yarattığı etkileri anlamaya, ‘zihinselleştirmeye’ ve olumsuz yansımalarıyla başatma stratejileri geliştirmeye yönelik buluşmalar dizisi planlanmaktadır.

Filistin’de ise bugüne kadar travmaya maruz kalan kadın ve çocuklara yönelik çalışan Betlehem’deki merkezin kendilerinin de heyecan duyduğu işkence görenlere yönelik rehabilitasyon hizmeti çalışmasının başlatılmasına yönelik faaliyetler de öngörülmektedir.

İsrail’de partnerimiz olan PCATI dahil bakımverenlerin bakımı programları da yer almaktadır.

2.1.2. İşkencede Hesap Verilebilirlik Çalışmaları:

Bu alt başlık altında da mevcut çekirdek/core faaliyetlerimizin kuvvetlendirilmesinin yanı sıra İsrail’de de hukuk destek, alternatif tıbbi değerlendirme rapor hazırlıkları, Filistin, İsrail ve Türkiye’de İstanbul Protokolü eğitimleri de öngörülmektedir.

2.1.3. İşkencenin Önlemesi çalışmalarının Güçlendirilmesi:

Yine bu alt başlık altında da mevcut çekirdek/core faaliyetlerimizin kuvvetlendirilmesinin yanı sıra Ulusal Önleme Mekanizması ile ilgili Türkiye’de uluslararası katılımlı bir toplantı düzenlenmesi, İsrail’de de özgürlüğünden alıkonulan kişilerin buldukları yerlere ilişkin çalışma yapılması, Birleşmiş Milletler’in “Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme”sinin onaylanmasına yönelik kampanya, işkence suçunun tanımlanmadığı İsrail’de işkence suçunun tanımlanmasının sağlanmasına yönelik kampanya, Türkiye ve İsrail’de Uluslararası İzleme mekanizmaları için Alternatif rapor hazırlıkları, mülteci ve LGBTİ bireylerle çalışan kurumlara yönelik eğitim programları, cezaevi ve sağlık eğitim programı, insan hakları ortamına yönelik “fiziksel ve dijital güvenliğe ilişkin eğitimlerinin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

2.2. Bir sivil bir ağ olarak Travma ve İnsan Hakları Enstitüsü projesi:

İnsan hakları alanında faaliyet sürdüren sivil aktörler (STK'lar, akademisyenler, hukuk ve sağlık çalışanları, vb) arasında ortak çalışmanın kolaylaştırılması; süregiden ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin belgeleme ve raporlama yoluyla ortaya çıkarılması; insan hakları ve insan eliyle gerçekleştirilen travma alanında bilimsel bilgi üretimi, yaygınlaştırılması ve uygulanması ve ağır/ciddi insan hakları ihlalleri mağdurlarının onarım ve tazminat hakkının güçlendirilmesini hedefleyen bir proje hazırlanarak Avrupa Komisyonu'na başvuruda bulunulmuştur. Kısa proje başvurusunun (concept note) kabul edilmesi üzerine hazırlanıp iletilen esas proje (full application) ile ilgili yanıt beklenmektedir.

Proje kapsamındaki faaliyetler ise (1) Travma ve İnsan Hakları Enstitüsü'nün bir sivil ağ/platform olarak hazırlık/kuruluş aşamasındaki çalışmalar (2) De facto olarak hayata geçirilen bu ağın yürüteceği pilot programlar olarak iki başlık altında yer almıştır.

İHD ve ATUD'un etkin partner olduğu bu proje başvurusunda ülke içinde başta Gündem Çocuk Derneği ve Diyarbakır'da TUHAD-FED olmak üzere özellikle son dönemde "kapatılmış" insan hakları örgütlerinin ortamları ile, yurtdışında ise bu konuda birlikte çalışma arzularını paylaşan Hollanda'da travma alanında en etkin ağ olan Arq Psychotrauma Expert Groep içindeki Foundation Centrum '45, Avusturya'da Viyana Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik ve Hukuk Enstitüsü, İngiltere'de SOAS Üniversitesi İnsan Hakları ve Hukuk Merkezi ve merkezi ABD'de bulunan Fen Bilimleri, Mühendislik ve Tıp Ulusal Akademileri'nin uluslararası İnsan Hakları Ağı sekreteryası ile ortak çalışmalar formüle edilmiştir.

Bu proje kabul edilir ise aynı zamanda özellikle ağır baskı ortamlarında akademik derinliğe dayalı gündelik hayata etkin müdahil olma konusunda örnek olabilecek "Travma ve İnsan Hakları Enstitüsü"nün kuruluş sürecine de önemli katkı sağlayacaktır.

2.3. Zorlu ortamlarda insan hakları aktörleri olarak Akademisyenlerin desteklemesi projesi:

Özellikle İzmir'de son dönemde üniversiteden "ihraç edilen" akademisyen arkadaşlarımız ile birlikte hazırlanan proje başvurusu Avrupa Komisyonu'na iletilmiştir. Kısa proje başvurusunun (concept note) kabul edilmesi üzerine yine İzmirli arkadaşlarımız ile birlikte esas proje (full application) hazırlığı sürmektedir. Esas proje başvurusu 29 Haziran 2017

tarihine kadar Avrupa Komisyonu'na iletilecektir.

Bu proje başvurusunda esas olarak baskı altındaki akademisyenlerin korunması ve güçlendirilmesi; akademisyenlerin insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çabalarının sürdürülmesinin kolaylaştırılması; akademisyenlerle yakın işbirliği ile insan hakları ihlalleri ile mücadelede sivil ortamın kuvvetlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu projenin de kabul edilir ise aynı zamanda "Travma ve İnsan Hakları Enstitüsü"nün kuruluş sürecine de önemli katkı sağlaması beklenmektedir.

2.4. Diyarbakır ve çevre bölgesinde "İkincil Travmadan korunmak için Bakımverenlerin Bakımı projesi"

Bu proje "Türkiye'de Sürmekte olan Toplumsal Travmalar ile Başetmeye yönelik bütünlüklü program" kapsamında birlikte çalıştığımız Finlandiya'daki Sosyal Sorumluluk için Psikologlar Derneği'nin katkıları ile Diyarbakır ve çevresine yönelik 2013 yılında başlayıp 2016 yılı sonunda tamamlanmıştır.

Proje kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlere çalışma raporunun "tedavi ve rehabilitasyon merkezleri temel projesi" bölümünde yer verilmiştir.

Bu projenin 2017 yılında sürdürülme olanağı yaratılamamakla birlikte 2018 yılından sonra daha da etkin sürdürülmesine yönelik Finlandiya'daki "Sosyal Sorumluluk için Psikologlar Derneği" ile görüşmeler sürdürülmektedir.

2.5. Dokuzuncu Uluslararası Ruhsal Travma toplantısı:

Dokuzuncu Uluslararası Ruhsal Travma Toplantısının 2016 yılında gerçekleştirilmesi öngörülmüş iken, gerek son dönem gelişmeler, gerekse de finansal olanakların yaratılması konusundaki güçlükler nedeniyle, ne yazık ki, henüz gerçekleştirilemedi. Toplantının 2018 yılında gerçekleştirilebileceğini umuyoruz.

2.6. İnsan hakları konferansı:

Program yoğunluğu nedeniyle 2012 yılından itibaren gerçekleştiremediğimiz Türkiye İnsan hakları Hareketi Konferansının 13'üncüsü 25-27 Kasım 2016 tarihinde İzmir'de gerçekleştirilmiştir.

Türkiye İnsan hakları Hareketi Konferansının 14'cüsünün ise 2017 yılında gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

8

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Vakfımızın kuruluşundan itibaren başta işkence ve diğer kötü muamele yasağı olmak üzere ağır ve ciddi insan hakları ihlallerinin ortadan kaldırılmasına yönelik uluslararası düzeyde sürdürdüğü ilişkiler ve çalışmalar son dönemde pek çok gerekçe ile daha da anlam kazanmıştır.

Geçmiş dönemle kıyaslandığında uluslararası düzeydeki yazışma, görüşme, ziyaret, davet edilme, iletilen mektup, hazırlanan rapor, çeşitli ülkelerde düzenlenen etkinlik sayıları yanısıra başkanımız ve Cizre temsilcimiz ile ilgili duruşmalara, hele de pek çok ülke tarafından ziyarete bir tür yasak bölge ilan edilmiş olan Şırnak'ta ki duruşmalara katılım sayıları ve zenginliği uluslararası ortamdaki yoğunlaşmanın göstergeleri olarak değerlendirilebilir.

Kuşkusuz ülkemizdeki insan hakları açısından yaşanan derin tahribatın ulaştığı boyutun bu yoğunlaşmada önemlisi bir rolü olsa gerektir. Ve hiç kuşkusuz tüm bu tahribata ve baskılara karşı TIHV dahil ülkemizdeki insan hakları ortamında çaba gösterenlerin bilgiye ve değerlere dayalı insan haklarının korunması ve daha da geliştirilmesine yönelik olağanüstü kıymetli çabalarının da bu yoğunlaşmada önemlisi bir rolü olsa gerektir.

Tüm bunlarla birlikte geleceğe yönelik planlamalar açısından bu konuda bir başka unsur da üstünde düşünmeye değer gözükmektedir. Bir yanda sıkça paylaşıldığı gibi evrensel insan hakları değerlerini yaşamsal bir tehlike ile karşı karşıya bırakan bir insanlık kriziyle yüz yüzeyiz. Öte yandan özellikle sivil insan hakları ortamında, 1990larda daha belirgin olarak yaşadığımız ve ne yazık ki özellikle 2000'lerde önemli ölçüde zayıflayan dahası ciddi değişiklikler yaşayan, içten dayanışmacı duygu, söylem, tutum ve eylemlerin yeniden filizlenmeye başladığına dair gözlemimizi paylaşmak gelecek açısından kıymetli olabilir. Kuşkusuz bu karşılıklı eğilimlerin bundan sonra nasıl gelişeceği hepimizin çalışmalarına da bağlı bir unsur olsa gerektir.

Çalışma raporunun konusu olduğu dönemde esas olarak beş alt başlıkta gelişmelere dayalı olarak uluslararası ilişkiler kuvvetlendirilmeye çalışılmıştır:

- i. 2015 Temmuz'unda yeniden başlayan çatışma ortamı, özellikle olağanüstü yıkımlara yol açan ve aylar süren "aralıksız sokağa çıkma yasağı" uygulamaları,
- ii. 2016 Temmuz'undaki askeri darbe girişiminden sonra yaşanan OHAL sürecinde yaşanmakta olan insan hakları ihlalleri,
- iii. TIHV ve arkadaşlarımız dahil insan hakları kurumları ve aktivistlerine yönelik baskılar,
- iv. Özel olarak işkence görenlerin rehabilitasyonu ve işkencenin belgelenmesine yönelik bilimsel çalışma ve eğitim programları,
- v. Uluslararası düzeyde insan hakları ortamındaki tahribat ile ilgili çabalar,

başlıklarında çeşitli düzeylerde çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Son dönemde uluslararası ortamdaki olumsuz gelişmeler de gözönüne alındığında uluslararası insan hakları dayanışma ortamının kuvvetlendirilmesi hepimiz için daha da önem kazanmıştır. Bunun için öncelikle sivil insan hakları ortamının kuvvetlendirilmesine özen gösterilmektedir. Yanısıra uluslararası izleme mekanizmalarının etkinliğinin kuvvetlendirilmesine yönelik çabalar da son derece olsa gerektir. Öte yandan insan haklarının kimi devletler tarafından farklı kimi çıkarlarının aracı haline getirme çabalarının engellenmesine yönelik çalışmalara da özen gösterilmektedir.

Tüm bu çalışmalarda bilgi ve değerler dayalı çalışmaların en önemli unsur olduğu bir kez görülmüştür.

Çalışma döneminde bu kapsamda;

1. Uluslararası Sivil Ağlar ve Uluslararası kurumlarla ile ilişkiler:

TİHV bu dönem içerisinde de insan hakları alanında çalışan ve dünyanın farklı yerlerinde merkezleri olan sivil toplum kuruluşlarının üye olduğu sivil ağlar ve insan haklarının korumasına yönelik çalışma ve faaliyet gösteren insan hakları kurumları ile ilişkilerini sürdürdü.

a) Uzun yıllardır ilişki içerisinde olduğumuz İşkence Görenler için *Uluslararası Rehabilitasyon Konseyi (IRCT)* ile son dönemde de ilişkimiz sürdürüldü.

Özel olarak arkadaşlarımıza yönelik dava süreçlerinde ortak çalışmalar gerçekleştirildi.

5-7 Aralık 2016 tarihinde gerçekleştirilen IRCT bilimsel sempozyumuna üç arkadaş olarak katılıp, dört bilimsel çalışma sunuldu. 8-9 Aralık 2016 tarihinde gerçekleştirilen IRCT genel kuruluna da üç arkadaş olarak katılıp, IRCT bünyesindeki hattın şekillenmesinde önemli katkılar sunulmuş oldu. Her iki toplantıya da katılması planlanan Veysi Ülgen arkadaşımız ise KHK ile kamudaki görevinden “ihraç” edildiği ve pasaportu iptal edildiği için ne yazık ki katılamadı.

2016 yılında yapılan IRCT konsey üyeliği seçiminde, bir önceki dönemlerde konsey üyesi Şebnem Korur Fincancı konsey üyeliği görevini Metin Bakkalcı'ya devretmiş oldu.

TİHV IRCT tarafından 2015 de başlatılan “İşkencede Cezasızlıkla Mücadelede Veri Kullanımı” projesine proje ortağı olarak katıldı. Söz konusu proje ile işkenceye yönelik veri tabanlarının güçlendirilmesi ve işkence verilerinin daha etkin kullanılması amaçlanmaktadır.

b) TİHV gözlemci üyesi olduğu Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu (*FIDH*) ile 2016 yılı içerisinde de ilişkilerini sürdürdü.

c) Çalışma raporunun bilhassa “Çatışma Ortamı ile İlgili TİHV Çalışmaları” ve “Özel gündem başlıklarındaki çalışmalar” bölümünün OHAL süreci ve TİHV'e ve arkadaşlarımıza yönelik soruşturma ve davalar alt bölümünde de yer verildiği gibi çok geniş bir yelpaze de başta sağlık ve insan hakları örgütleri ile ortak çalışmalar yoğunlaştırıldı.

2. BM İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi Kılavuzu (İstanbul Protokolü) ile ilgili çalışmalar:

a) Yine çalışma raporunun “Özel gündem başlıklarındaki çalışmalar” bölümünün İstanbul Protokolü ile ilgili çalışmalar alt bölümünde geniş bir şekilde yer verildiği gibi gerek İstanbul Protokolü'nün güncelleştirilmesi, gerekse de İstanbul Protokolü'nün uygulanmasında devletlerin yükümlülüklerini yerine getirmesi için bir eylem planı hazırlıklarında başta IRCT, PHR ve REDRESS olmak çok sayıda kurumlar ortak çalışmalar yapılmaktadır.

b) **İstanbul Protokolü Eğitim programları ve Toplantıları:**

Yine çalışma raporunun “tedavi ve rehabilitasyon merkezleri temel projesi” bölümünde de yer verildiği TİHV Türkiye içinde olduğu gibi yurtdışında da İstanbul Protokolü eğitimleri organize etmeye ve/veya bu eğitimlere ve toplantılara katkı sunmaya da devam etmektedir.

3. Dayanışma Komiteleri ve Yurtdışında bulunan Sivil Kurumlar ile ilişkiler:

Özellikle TİHV ve arkadaşlarımız dahil insan hakları kurumları ve aktivistlerine yönelik baskılara yönelik dayanışma ortamına katkı sunan ve çalışma raporunun ilgili yerlerinde pek çoğunun adlarına yer verilmiş olan her biri çok kıymetli kurumların hepsinin bir kez daha hatırlanması kaydı ile kimilerine altta yer verilmiştir.

a) Yaklaşık 24 yıldır TİHV çalışmalarını pek çok açıdan katkı sağlayan İsveç Dayanışma Komitemizin çalışmaları raporda pek çok kez yinelenmiş olan gündemler nedeniyle de daha yoğunlaşmıştır.

- b) Yaklaşık 24 yıldır dayanışma içerisinde olduğumuz İsveç Kızılhaç (RCC) ile ortak çalışmalarımız sürdürülmektedir. 2016 yılında da RCC ile ilişkiler özellikle deneyim paylaşımı programları kapsamında kuvvetlenerek devam etti.
- c) Norveç Tabipler Birliği ile uzun yıllardır devam eden işbirliği gerek Norveç'te gerekse de Dünya Tabipleri Birliği ortamında önemli sonuçlar vermektedir.
- d) Başta Demokratik Türkiye Forumu ve çeşitli sağlık örgütlerinin katkısı ile Almanya'da çeşitli düzeyde etkin çalışmalara sürdürülmektedir.
- e) İsviçre dayanışma komitemiz ile ilişkiler sürdürüldü. Bu kapsamda 2015 Ekim ayında açtığımız Cizre Referans Merkezimizin desteklenmesi konusunda dayanışma komitemizin önemli katkıları olmaktadır.

4. Uluslararası izleme mekanizmaları işlevi de olan kurumlara ilişkiler:

Uluslararası sivil ağların yanı sıra Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler ilgili kurumları/mekanizmaları ile ilişkiler sürdürüldü.

Özellikle 2015 Temmuz ayından bugüne kadar Türkiye'de çatışma ortamının yeniden başlaması ve askeri darbe girişimi sonrası ilan edilen OHAL süreci ile birlikte uygulanan şiddet ve baskı uygulamalarına ilişkin uluslararası kurumlarla birçok kez iletişime

geçildi. Özellikle uygulanan sokağa çıkma yasaklarına ilişkin acil çağrı ve raporlar hazırlanarak BM'nin ilgili özel raportörleri, BM İnsan Hakları Konseyi, Avrupa Konseyi, Venedik Komisyonu, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü, vb. kurum ve kişilerle paylaşıldı pek çok görüşme ve toplantıya katıldı.

5. Uluslararası kuramlarla ilişkiler:

- a) 2015 yılında da başta Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu olmak üzere ilgili AB kurumları ile olumlu ilişkiler devam ettirildi. TIHV AB ilerleme raporlarına verileri ile katkı sunmaya 2016 yılında da devam etti. Ayrıca ilgili AB komitelerinin ve komiserlerinin Türkiye ziyaretleri sırasında yapılan toplantılarına TIHV katılım göstermeye devam etti.
- b) 2015 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) desteği ile Diyarbakır'da bulunan Ezidi mültecilere yönelik

psiko-sosyal destek projesi başlatıldı. Proje 2016 yılı sonunda sonlandırıldı. Ayrıca BMMYK'nın ilgili heyetleri ile Türkiye'de bulunan sığınmacı ve mültecilere yönelik daha kapsamlı tedavi ve rehabilitasyon programları geliştirmeye yönelik görüşmeler yapıldı. Buna karşın, esas olarak Türkiye'deki son dönem gelişmeler nedeniyle bu konuda tarafımızdan özel bir program geliştirme imkânı yaratılamamıştır. Böyle bir programın geliştirilememesinin bir nedeninin de BMMYK çalışma tarzı ile ilişkili olduğunun not edilmesinde yarar olacaktır.

6. TIHV kuruluşundan bu yana Türkiye'de bulunan yerleşik diplomatik ve Konsüler Misyonlar ile dikkatli ve özenli bir ilişki içerisinde olmuştur. TIHV özellikle bazı elçilik ve konsolosluklar ile ilişkilerini savunuculuk kapsamında sürdürmeye 2016 yılında da devam etti. Bu nedenle 2016 yılında da TIHV'in tüm temsilcilikleri büyükelçiliklerden gelen toplantı ve tanışma davetlerine vakıf prensiplerine uygun düşmesi koşulu ile sıklıkla kabul etti. Toplantılar çoğunlukla TIHV'in tanıtılması ve Türkiye'nin başta işkence yasağı olmak üzere insan haklarının korunması çerçevesinde analizlerinin paylaşılmasını içerdi.

7. Ortadoğu'ya Yönelik Çalışmalar:

2013 yılında İsrail'de faaliyet yürüten İşkenceye Karşı Halk Komitesi (PCATI) ve Ramallah Tedavi ve Filistin'de bulunan Rehabilitasyon Merkezi (TRC) olmak üzere İsrail ve Filistin'de bulunan sivil toplum kuruluşları ile işbirliğinde yürüttüğümüz "Türkiye, Filistin ve İsrail'de İşkence ve Cezasızlıkla Mücadele" projemiz 2015 Ağustos başında sona erdi.

Çalışma raporunun "Önümüzdeki dönem için hazırlanmış ya da hazırlanmakta olan çalışma ve projeler" bölümünde de yer verildiği Filistin ve İsrail'deki çalışmalarımızı kuvvetlendirme amacı ile yeni bir proje başvurusunda bulunulmuştur.

Kuşkusuz her hangi somut bir proje olanağı yaratılamasa bile Filistin, İsrail yanısıra Güney Kürdistan ve Batı Kürdistan'daki insan hakları kuruluşları ile ortak çalışmaların geliştirilmesi ileriki yıllarda da vakfın önemli gündem başlıklarından biri olmaya devam edecektir.

9

TEMSİLCİLİKLERİMİZİN DİĞER ÇALIŞMALARI

Mart 2016 – Nisan 2017 TIHV Diyarbakır Temsilciliği Etkinlik Listesi

- 18 Nisan 2016 tarihinde Kent Konseyinin düzenlendiği toplantıya Murat Aba katıldı.
- 01 Mayıs 2016 tarihinde PRC Heyeti ile toplantı yapıldı.
- 4 Mayıs 2016 tarihinde İtalyan gazeteci Dario Sabaghi ile sokağa çıkma yasakları ile ilgili görüşme yapıldı.
- 08 Mayıs 2016 tarihinde İHD Diyarbakır Şubesinin Olağan Genel Kuruluna Barış Yavuz ve Murat katıldı.
- 20 Mayıs 2016 tarihinde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesine bağlı kadın kurumlarının çalışanlarına yönelik Sur ilçesindeki kadın çalışmalarına ilişkin temel travma eğitimi verildi.
- 26 Mayıs 2016 tarihinde Sur ilçesindeki sokağa çıkma yasağı sonrası TIHV, İHD ve Diyarbakır Barosundan oluşan izleme heyeti tarafından gözlem yapıldı ve gözlemler raporlandı.
- 26 Mayıs 2016 tarihinde Uluslararası Gözaltında Kayıplar Haftası etkinlikleri çerçevesinde TIHV, İHD ve Diyarbakır Barosu'nun ortak düzenlediği basın açıklamasına Murat Aba katıldı.
- 28-29 Mayıs 2016 tarihleri arasında sanat psikoterapisinde kullanılan yöntemler eğitimi yapıldı.
- 06 Haziran 2016 tarihinde SIDA ile toplantı yapıldı.
- 10 Haziran 2016 tarihinde İHD'nin düzenlediği "Cezasızlık" eğitimine Rengin Ergül katıldı.
- 30 Haziran 2016 tarihinde Özgür Gündem gazetesine yönelik baskılar ile Şebnem Korur Fincancı, Erol Önderoğlu ve Ahmet Nesin'in tutuklanması ile ilgili basın açıklaması yapıldı.
- 12 Temmuz 2016 tarihinde Azadi TV de gündemin değerlendirildiği programa Barış Yavuz katıldı.
- 18 Temmuz 2016 tarihinde Amed Göç-der ile yapılan toplantıya Barış Yavuz katıldı.
- 21 Temmuz 2016 tarihinde sivil toplum örgütleri ile toplantı yapıldı.
- 26 Temmuz 2016 tarihinde Amed Göç-der ile yapılan toplantıya Murat Aba katıldı.
- 27 Temmuz 2016 tarihinde Barış Yavuz tarafından Fırat Haber Ajansına röportaj verildi.
- 09 Eylül 2016 tarihinde açığa alınan öğretmenler ile ilgili ortak basın açıklamasına Murat Aba katıldı.
- 30 Eylül 2016 tarihinde Diyarbakır Ticaret Odası ve Barış için Akademisyenler Girişimi ile toplantı yapıldı.
- 01 Ekim 2016 Eşitlikçi ve Çoğulcu Demokrasi Ağı'nın genel kuruluna Barış Yavuz katıldı.
- 18 Ekim 2016 tarihinde Diyarbakır Barosunun yeni seçilen yönetimi ziyaret edildi.
- 30-31 Ekim 2016 tarihlerinde hem tutuklu bulunan Cizre temsilcimiz Serdar Küni ile ilgili farkındalık yaratmak hem de Cizre Referans Merkezimizin çalışmalarının güçlendirilmesi için 2 günlük görüşmeler ve toplantılar yapıldı.
- 20 Kasım 2016 tarihinde bir buçuk yıldır Êzîdiler ile sürdürdüğümüz psikososyal çalışmaları sonlandırırken Fidanlık kampında birlikte çalışma yürüttüğümüz kurumlar ve destek verdiğimiz çocuklar ile kapanış etkinliği düzenledik.
- 25 Kasım 2016 tarihinde "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü" dolayısıyla sivil toplum örgütleriyle ortak basın açıklaması yapıldı.
- 26-27 Kasım 2016 tarihlerinde 13.sü düzenlenen "Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı"na Diyarbakır temsilciliğinden Barış Yavuz ve Semra Güler katıldı.
- 29 Kasım 2016 tarihinde BM İşkence özel raportörü ile yapılan toplantıya Barış Yavuz katıldı.
- 03 Aralık 2016 tarihinde Fidanlık kampı gönüllülerine yönelik süpervizyon yapıldı.

- 4 Aralık 2016 tarihinde Bakımverenlerin Bakımı süpervizyonu yapıldı.
- 06 Aralık 2016 tarihinde Şırnak için oluşturulan izleme heyetine Barış Yavuz ve Rengin Ergül katıldı.
- 07 Aralık 2016 tarihinde Barış Yavuz DiHA'ya röportaj verdi.
- 09 Aralık 2016 tarihinde Barış Yavuz Kurdistan24'e röportaj verdi.
- 10 Aralık 2016 tarihinde İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında basın açıklaması yapıldı.
- 10 Aralık 2016 tarihinde "Baskı Altında İnsan hakları Mücadelesi Çalıştayı" düzenlendi.
- 11 Aralık 2016 tarihinde "Hak İhlalleri Raporlama Eğitimine" katıldık.
- 12 Aralık 2016 tarihinde "Hak İhlallerinde Çocuklara Yönelik Tehditler ve İhlaller Çalıştayı" yapıldı.
- 21 Aralık 2016 tarihinde Uluslararası Savaş Karşıtları Grubu ile toplantı yapıldı.
- 03 Ocak 2017 tarihinde Diyarbakır Fidanlık Ortak Yaşam Alanda bulunan Êzîdilerin AFAD tarafından Midyat kampına götürülme hazırlıkları nedeniyle Diyarbakır Valisi ile Diyarbakır TIHV, Diyarbakır Tabipler Odası ve Diyarbakır Barosu arasında görüşme yapıldı.
- 25 Ocak 2017 tarihinde HDP milletvekilleri Osman Baydemir, Meral Danış Beştaş ve Ahmet Yıldırım'ın Anayasa yapım sürecine ilişkin deneyimlerinin paylaşıldığı toplantıya Barış Yavuz katıldı.
- 02 Şubat 2017 tarihinde TUHAD-DER Diyarbakır şubesi ile görüşüldü.
- 21 Şubat 2017 tarihinde Dünya Anadili Günü nedeniyle yapılan ortak basın açıklamasına Barış Yavuz ve Murat Aba katıldı.
- 06 Mart 2017 tarihinde Nusaybin Koruköy ve Talate köylerine gözlem heyeti olarak gidildi.
- 22 Mart 2017 tarihinde Hayata Destek Derneği vakfımızı ziyaret etti.
- 25 Mart 2017 tarihinde Mazlum-Der Diyarbakır Şubesinin yaptığı basın açıklamasına Barış Yavuz katıldı.
- 25 Mart 2017 tarihinde Kemal Kılıçdaroğlu'nun Diyarbakır'daki sivil toplum örgütleri ile yaptığı toplantıya Barış Yavuz katıldı.
- 10 Nisan 2017 tarihinde Alsharq grubu ile vakıfta görüşme yapıldı.
- 12 Nisan 2017 tarihinde ÖHP ile vakıfta görüşme yapıldı.
- 26 Nisan 2017 tarihinde Zan enstitüsü ziyaret edildi.
- 29-30 Nisan 2017 tarihlerinde İstanbul Protokolü eğitimi yapıldı.

Mart 2016 – Nisan 2017 TIHV İstanbul Temsilciliği Etkinlik Listesi

- İstanbul Temsilciliğimiz 2016 yılında ve 2017 yılının ilk altı ayında İHD, Tabip Odası, başta olmak üzere diğer örgütlerle yakın ilişkilerini sürdürdü. Vakfın tanıtımı, etki alanının genişletilmesi ve değişik hak ihlallerine uğrayan kesimlere ulaşılması amacıyla periyodik kurum toplantıları düzenlendi. Ziyaretler yapıldı.
- Ülke içinden ve dışından çeşitli heyetlerle bir araya gelindi.
- Temsilcilik çalışanları ile haftada bir gün işleyiş dair yürütme toplantıları yapıldı. Ayrıca ayda bir genel değerlendirme amaçlı yürütme toplantıları, yine ayda bir kez vaka değerlendirme toplantısı ve dosya tarama toplantısı yapıldı.
- Her ay 'ruhsal ekip değerlendirme/süpervizyon toplantısı' yapıldı.
- Her ay ruhsal ekibin katılımıyla 'psikoterapötik bakışla tıbbi değerlendirme görüşmeleri' toplantıları yapıldı
- Her ay Ruhsallık alanından gönüllülerle değerlendirme/süpervizyon toplantıları düzenli olarak yapıldı
- 3 ay boyunca (Mart-Mayıs) her hafta 5 saat düzenli genç gönüllülerle çalışma programı etkinliği gerçekleştirildi. 2017 yılında bu çalışma deneyim paylaşımı programı adı altında yenilendi ve devam etti.
- RCC çalışanlarının katılımı ile bir gün boyunca diğer sosyal destek kurumlarında çalışan ruh sağlığı çalışanlarının da katıldığı eğitim programı gerçekleştirildi.

- Ruhsağlığı çalışan ve gönüllülerinin katıldığı her biri ayda bir defa olan üç farklı süpervizyon ve okuma grubu çalışması düzenli olarak gerçekleştirildi.
- Gönüllü ve çalışanlarımızın da katıldığı yoğunlukla bireysel ve toplumsal ruhsal travmanın etkileri üzerine çalışan bir psikanalist ile bir günlük çalışma programının gerçekleştirilmesine katkı sunuldu.
- İHD, Barış Meclisi, ÇHD, ÖHD, Gezi Dayanışması gibi kurumların ve oluşumların cezaevleri, işkence, kayıplar, toplu mezarlar, askerde hak ihlalleri, LGBTİ bireylerin maruz kaldığı ihlaller, mülteciler konularındaki basın açıklamalarına, toplantılarına katıldık.
- Suroç'ta yaşanan patlaması sonrası "Suroç Psikososyal Dayanışma Ağı" çalışması oluşturuldu. Suroç'tan sonra yaşanan, Ankara katliamı sonrası ve devam eden patlamalar sonrası "Suroç Psikososyal Dayanışma Ağı" genişletilerek, "Psikososyal Dayanışma Ağı" adı altında yeniden organize edilerek çalışmalarını sürdürdü.
- Ortalama ayda/iki ayda bir yapılan PSDA-İstanbul toplantılarına katıldık.
- Giderek artan şiddetin iller düzeyinde seyreden ve tekrarlanan canlı bomba, patlama sonucunda yaşanan katliamları yaşayan kişilere geniş destek sağlandı, ev ziyaretleri ve gurup terapileri yapıldı. Bu süreçte TIHV İstanbul Temsilciliği travmaya maruz kalanların tedavisinin koordinasyon görevini yürüttü.
- Hrant Dink anması ve İHD'nin "Kayıplarımızı İstiyoruz" ve hasta mahpuslar için düzenlenen "F Oturma" eylemlerine katıldık
- Vakıf çalışmaları, işkencenin değişen yüzü ve yaygın uygulamalar, hapisanelerde yaşanan insan hakları ihlalleri, sokağa çıkma yasakları, OHAL uygulamaları, KHK ile kapatılan çok sayıda kurum, tutuklamalar ile ilgili çok sayıda gazete röportajları verildi, radyo ve televizyon programlarına ve basın açıklamalarına katıldık.
- BMMYK'nın yürütücülüğünde ayda 1 kez gerçekleştirilen sığınmacılarla çalışan sivil toplum örgütlerinin toplantılarına katıldık.
- Lisans, yüksek lisans öğrencileri ile staj ve gönüllü çalışma başvurularına yönelik görüşmeler yapıldı. Üniversitelerde Vakfın tanıtımı amaçlı sunumlar yapıldı
- Kürt illerinde uygulanan sokağa çıkma yasaklarının yarattığı hak ihlallerine karşı ortak bir tutum almak amacıyla, TIHV İstanbul Temsilciliği ve İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi ile ortak yapılan bir çağrı ile tüm STK'ların katılımı sonucunda Beyaz Bayrak İnisyatifi oluşturuldu.
- Bu süreçte sokağa çıkma yasakları yaşanan Cizre, Silopi, Diyarbakır Sur, Nusaybin Yüksekova, Şırnak illerine gidilerek TTB, İHD, SES, Özgürlükçü Hukukçular, Mezopotamya Hukukçular, Gündem Çocuk Derneği gibi kurumlarla ortak gözlem raporları hazırlandı. Değişik girişimlerde bulunuldu.
- Vakfımızın başkanı Şebnem Korur Fincancı, Ahmet Nesin, Erol Önderoğlu'nun Gündem gazetesi ile dayanışmak amacıyla yaptıkları Sembolik Sorumlu Yazı İşleri Müdürlüğü sonrası açılan soruşturmaya sonucu tutuklanmaları ile ilgili Bakırköy Hapishanesi önünde Özgürlük Nöbeti Başlatıldı.
- OHAL süreci ve KHK ile başlayan ve çok sayıda hak ihlalinin yaşandığı süreçte Çağlayan Adliyesi önünde " Adalet ve Özgürlük Nöbeti " başlatıldı.
- Adalet ve Özgürlük Nöbeti etkinliği; Türk Tabipler Birliği (TTB), İstanbul Tabip Odası, İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi (İHD), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TIHV), DİSK Basın-İş, Çağdaş Gazeteciler Derneği (TGC) ve KESK İstanbul Şubeleri tarafından düzenlendi

2016 YILI ETKİNLİKLERİ

- 03 Mart 2016 İHD Yöneticisi Eren Keskin ile ilgili yasaklamalar ve cezalar hakkında "Eren Keskin Yalnız Değildir " Başlıklı basın açıklamasına katıldık. Şebnem Korur Fincancı ve Ümit Efe, Av. Rengin Ergül katıldı.
- 16-17 Mart 2016 Başvuru hekimimiz, Canan Korkmaz ve SHU Cansu Turan Erenköy Hastanesi Şişli Ornöram vb. yerlere giderek felçli bir başvurunun durumu ile ilgili görüşmeler yaptılar
- 28 Mart 2016 Bakırköy hapishanesinde kadın mahpuslara tazyikli su ile işkence iddiası nedeniyle Bakırköy Savcılığı, Bakırköy Hapishanesi Müdürlüğü ile görüşmek için gidildi. Av. Rengin Ergül kadın mahpuslarla görüştü. Bu konuda

Adalet Bakanlığına bağımsız hekim heyeti talebini ileten dilekçe yazıldı ve konu takibe alındı Şebnem Korur Fincancı, Ümit Efe, Av. Rengin Ergül katıldı

- 28 Mart 2016 Bakırköy Hapishanesi önünde tutuklu bulunan Barış İçin Akademisyenlere destek etkinliğine katılım sağlandı. Şebnem Korur Fincancı, Ümit Efe, Av. Rengin Ergül
- 01 Nisan 2016 Bakırköy Hapishanesi Önünde İnsan Hakları Derneği tarafından düzenlenen basın açıklamasına Ümit Efe katıldı.
- 07 Nisan 2016 Bade Otelde STK VE DKÖ temsilcileri Sıkıyönetim uygulanan bölgeler ile ilgili toplandı Ümit Efe katıldı
- 13 Nisan 2016 MED-NUÇE TV ile Ümit Efe Sıkıyönetim ilan edilen Kürt kentleri hakkında röportaj yaptı
- 19 Nisan 2016 TMMOB -Taksimde TAYAD tarafından yapılan toplantı çağrısına Ümit Efe katıldı.
- 22 Nisan 2016 Tekirdağ T tipi hapishanesinde Açlık Grevi yapan Fadik Adıyaman ve Elif Akkurt ile ilgili Savcılık ve Hapishane yönetimi ile görüşmek üzere TIHV, İHD, ÇHD ve TAYAD bir heyet oluşturarak ilgili hapishaneye gidildi. Heyete Ümit Efe katıldı
- 01 Mayıs 2016 Bakırköy Pazar alanında yapılan miting gözlemlendi
- 09 Mayıs 2016 İnsan Hakları Derneği tarafından düzenlenen Ayşenur Zarakolu düşünceye özgürlük ödül törenine katılım sağlandı. Ümit Efe katıldı.
- 10 Mayıs 2016 İstanbul Tabip Odasında PSDA Ankara katliamının 7. ayında basın toplantısı düzenledi. Ümit Efe katıldı.
- 15 Mayıs 2015 İHD İstanbul Şubesinin 16. Olağan Genel kuruluna katıldık. Ümit Efe katıldı.
- 16 Mayıs 2016 Kayıplar Haftası nedeniyle Ankara'ya gidildi. Bakanlık önünde açıklama yapıldı. Ümit Efe katıldı.
- 31 Mayıs 2016 SIDA denetimine tüm İstanbul ekibi katıldı ve çalışmalar hakkında sunumlar yapıldı.
- 04 Haziran 2016 Sıkıyönetim uygulamaları nedeniyle giriş ve çıkışlara yasaklanan Yüksek ovaya heyet olarak gidildi. Bu heyete Ümit Efe katıldı.
- 08 Haziran 2016 Dayanışma Ağı evinden gelen heyetle görüşüldü
- 09 Haziran 2016 Danimarkalı Yüksek Lisan öğrencisi ile görüşüldü.
- 20 Haziran 2016 TIHV Başkanı Şebnem Korur tutuklandı
- 21 Haziran 2016 Gündem gazetesi önünde Şebnem Korur, Erol Önderoğlu, Ahmet Nesin'in tutuklanmaları protesto edildi.
- 22 Haziran 2016 Bakırköy Hapishanesi önünde Özgürlük Nöbeti başlatıldı ve Tutuklanmalar kaldırılıncaya kadar devam etti
- 25-26 Haziran 2016 İstanbul'da tüm illerden gelen TIHV çalışanları ile toplantı yapıldı. Aynı gün TIHV' in tüm illerden gelen çalışanları, yöneticileri, kurucu üyeleri tarafından Bakırköy hapishanesinin önünde bir açıklama yapılarak, Özgürlük Nöbetine katılım sağlandı.
- 30 Haziran 2016 TIHV Genel Başkanı Şebnem Korur tahliye oldu. Özgürlük Nöbeti aktivistleri ve tüm destekçiler tarafından büyük bir coşkuyla karşılandı.
- 19 Ağustos 2016 Gündem gazetesi kapatıldı. Gündem gazetesinin önüne gidilerek gözlem yapıldı ve basın açıklamasına katılındı.
- 20 Ağustos 2016 Bakırköy Adliyesi Önüne gidildi. Aslı Erdoğan için başlatılan nöbete Ümit Efe katıldı.
- 23 Ağustos 2016 Kocaeli Üniversitesine gidildi. Soruşturmalar ile ilgili basın açıklamasına destek olundu. Ümit Efe katıldı
- 24 Ağustos 2016 MSF Sınır tanımayan hekimler Örgütü ile toplantı yapıldı. Canan Korkmaz, Cansu Turan, Ayşe Çetintaş, Ümit Efe katıldılar.
- 01 Eylül 2016 Didar Şensoy mezarı başında anıldı.
- 21 Eylül 2016 PSDA Değerlendirme toplantısı yapıldı
- 22 Eylül 2016 İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi ile birlikte son dönemde uygulanan işkence yöntemleri ile ilgili basın açıklaması yapıldı. Ümit Efe katıldı.
- 23 Eylül 2016 TIHV aktivistleri ve gönüllülerinin Pınar Önen ve Türkcan Baykal'ında aralarında bulunduğu yargılama izlendi. Canan Korkmaz ve Ümit Efe katıldı.
- 24 Eylül 2016 Cumartesi anneleri 600. hafta oturumuna katılındı.
- 26 Eylül 2016 Filistin'deki açlık grevleri ile ilgili Filistinli heyet ile görüşüldü.
- 27 Eylül 2016 OHAL Kaldırılsın başlıklı bir basın açıklaması İHD'de yapıldı.

- 08 Ekim 2016 Çağlayan Adliyesi önünde Adalet ve Özgürlük Nöbeti başlatıldı. Bu Nöbet etkinliği; Türk Tabipler birliği (TTB), İstanbul Tabip Odası, İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi (İHD), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), DİSK Basın-İş, Çağdaş Gazeteciler Derneği (TGC)ve KESK İstanbul Şubeleri tarafından düzenlendi.
- 24 Ekim 2016 Heinrich Böll Vakfı Başkanı ile görüşüldü. Ümit Biçer ve Ümit Efe bu görüşmeye katıldı.
- 25 Ekim 2016 Adalet ve Özgürlük Nöbetine devam edildi
- 26 Ekim 2016 Taksim Hill otelinde Aslı Erdoğan Ve Necmiye Alpay için basın açıklaması yapıldı. Ümit Efe katıldı.
- 01 Kasım 2016- Adalet ve Özgürlük Nöbetine devam edildi.
- 08 Kasım 2016 Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Başkanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF) Türkiye Temsilcisi Erol Önderoğlu ve gazeteci-yazar Ahmet Nesin'in Özgür Gündem gazetesinde nöbetçi genel yayın yönetmenliği kampanyası çerçevesinde yargılandıkları davanın ilk duruşması 08 Kasım 2016 tarihinde Çağlayan 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü. Duruşma öncesinde, hak ve özgürlük mücadelesi verenlere yönelik saldırılara karşı durmak için, Türkiye ve yurt dışından çok sayıda insan hakları savunucusu, demokratik kitle örgütü temsilcisi ve basın mensubu, "Adalet ve Özgürlük için Uluslararası Forum"da bir araya geldi.
- 10 Kasım 2016 Nişantaşı Üniversitesinden gelen dört Sosyal Hizmet öğrencisi ile görüşüldü. Cansu Turan ve Ümit Efe görüştü
- 15 Kasım 2016 Adalet ve Özgürlük Nöbetine devam edildi.
- 23 Kasım 2016 - Nişantaşı Üniversitesinden gelen 10 Sosyal Hizmet Bölümü öğrencisiyle görüşüldü. Bu görüşme Ümit Efe ve Cansu Turan tarafından yapıldı.
- 24 Kasım 2016- Vakıf Gönüllümüz Julide Kuralın Mahkemesi izlendi. Ümit Efe katıldı
- 26-27 Kasım2016 İzmir'de düzenlenen İnsan Hakları Hareketi Konferansına İstanbul'dan Ümit Biçer, Şebnem Korur Fincancı ve Ümit Efe katıldı.
- 30 Kasım 2016 İsviçre den gelen Adrian Schuster ile Canan Korkmaz, Cansu Turan, Ümit Biçer, Ümit Efe görüştü.
- 03-04 Aralık 2016 CİSST tarafından düzenlenen Hapishanelerle ilgili Konferansa, Ümit Efe ve Ümit Biçer katıldılar ve sunum yaptılar.
- 4-7 Aralık 2016- tarihinde 8 ay sokağa çıkma yasağı uygulanan Şırnak iline gözlem raporu hazırlamak üzere bir heyet olarak gidildi. Bu heyete Ümit Efe katıldı
- 10-17 Aralık 2016 İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi ve TİHV İstanbul Temsilciliği "İnsan Hakları Haftası" kapsamında ortak bir programı düzenlendi.

Bu program;

Bu Forum, Türk Tabipler birliği (TTB), İstanbul Tabip Odası, İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi (İHD), Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), DİSK Basın-İş, Çağdaş Gazeteciler Derneği (TGC) ve KESK İstanbul Şubeleri tarafından düzenlendi. Düzenleyici örgütlerin temsilcilerinin yanı sıra; Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), İşkence Mağdurları İçin Uluslararası Rehabilitasyon Konseyi (IRCT), İnsan Hakları İçin Hekimler Örgütü (PHR), REDRESS, Berlin Tedavi Merkezi (Zentrum Überleben), Nükleer Savaşı Önlemek İçin Hekimler (IPPNW), Uluslararası Hukukçular Komisyonu (ICJ)-İsveç Seksiyonu ve Uluslararası Savaş Karşıtları (WRI) Temsilcileri katıldılar. Forumun kapanış konuşmasını TTB Merkez Konseyi Başkanı Raşit Tükel yaptı. Çağlayan Adliyesi önünde yarım saat süren nöbet sonrası duruşmaya katılım sağlandı. Duruşma birçok ülke büyükelçiliği görevlileri tarafından da izlendi

- 10 Aralık 2016 Saat 11.00'de Taksim Tramvay Duracağı haftanın açılışı ortak basın bildirisinin okunması ile başladı.
- 10 Aralık 2016 Saat 17.00 İHD İstanbul Şubesi Hapishaneler Komisyonu, " OHAL Sürecinde Hapishaneler " Başlıklı bir sunum düzenledi. Bu sunum Av. Hüseyin Boğatekin tarafından yapıldı.
- 10 Aralık 2016 -Saat 19.00 da İHD binasının "İnsan Hakları Nöbeti" tutuldu.
- 11 Aralık 2016 Cezayir Toplantı Salonunda, "İnsan Hakları Panoraması" düzenlendi. (Bilgi Üniversitesi Öğrencileri hak ihlallerine dair sunum yaptı) Ümit Efe açılış konuşmasını yaptı.
- 12 Aralık 2016 Saat 12.30 cezaevi komisyonu Bakırköy cezaevi önünde "İçerde, Dışarıda Direnmek" başlığı ile hapishanelerde yaşanan hak ihlalleri ile ilgili basın açıklaması yapıldı

- 12 Aralık 2016 Saat 20.00'de, Şişli Kültür Merkezinde "Parazitler" isimli Tiyatro gösterimi yapıldı.
- 13 Aralık 2016 Saat 19.00'da, İHD Çocuk Komisyonu, Yönetmen Esin Tepe tarafından çekilen, "Hapiste Genç Var" Belgesel Film gösterimini düzenledi.
- 15 Aralık 2016 Saat 19.00' da, İHD Çocuk Komisyonu tarafından düzenlenen "Çocuğa Yönelik İstismar ve Mücadele Yöntemleri" başlıklı Sunum Leyla Soydiñç (Cinsel Şiddet ve Mücadele Derneği) tarafından yapıldı.
- 16 Aralık 2016 Saat 12.30' da, İHD Kadın Komisyonu, Bakırköy Hapishanesi önünde Kadın Mahpuslara yönelik Şiddet ile ilgili basın açıklaması yaptı.
- 16 Aralık 2016 Saat 18.00' de İnsan Hakları Açık Dersi düzenlendi.
- Prof. Dr. Ümit Biçer "Adalet ve Hakikat, Toplu Mezarlar, Doç. Dr. Aynur Özüğurlu "İnsan Haklarının Cinsiyeti" başlıklı konuları sundular.
- 17 Aralık 2016 Saat 15.00 - 17.00 arası, İHD Kadın Komisyonu "İçerden Sesler" balıklı bir etkinlik düzenlendi. Bu etkinlikte hapishanelerde üretilen öykü ve şiirlerin dinletisi yapıldı.
- 17 Aralık 2016 Saat 19.00'da Taksim Tünelden başlayarak Galatasaray'da bitecek olan, "İnsan Haklarına Saygı" yürüyüşü, bir gün öncesinden Beşiktaş'ta bomba patlaması ve bunun yarattığı gerilimli ortam nedeniyle İHD Kapısı önünde yapıldı.
- 23 Aralık 2016 Barış İçin Akademisyenlerin Avrupa'dan gelen temsilcileriyle Ümit Biçer ve Ümit Efe görüştü.
- 24-25 Aralık 2016- Adalet ve Hafıza Merkezi tarafından düzenlenen "Cezasızlık" ile ilgili Toplantıya Ümit Efe katıldı.
- 25 Aralık 2016- FİDH Genel Başkanı ile görüşüldü. Bu görüşmede son süreçte yaşanan hak ihlalleri konuşuldu. Ümit Efe katıldı
- 28 Aralık 2016- Nişantaşı Üniversitesinden gelen 10 Sosyal Hizmet Bölümü öğrencisiyle Ümit Efe ve Ümit Biçer görüştü.
- 03 Ocak 2017 Yılbaşı gecesi İstanbul'un önemli eğlence merkezlerinden birisi olan Reinada yaşanan katliamın kınanması için İHD İstanbul Şubesi ile ortak bir basın açıklaması Reinanın önünde düzenlendi. Ümit Efe katıldı.
- 11 Ocak 2017 Basın ve ifade özgürlüğünü savundukları, Özgür Gündem Gazetesi ile dayanıştıkları için 20 Haziran 2016 tarihinde tutuklanan Türkiye İnsan Hakları Vakfı Başkanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF) Türkiye Temsilcisi Erol Önderoğlu ve Gazeteci-Yazar Ahmet Nesin tutuklanmalarından 10 gün sonra serbest bırakılmışlardı.
- Üç insan hakları savunucusu ve gazeteci hakkında bu nedenle açılan davanın ilk duruşması İstanbul Çağlayan 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 08 Kasım 2016 Salı günü gerçekleştirilmiştir. Savunmaların alındığı ilk duruşma sonrası mahkeme duruşmayı 11 Ocak 2017 tarihine ertelendi. Duruşma Çağlayan Adliyesinde görüldü.
- Duruşmaya; *İşkence Mağdurları İçin Uluslararası Rehabilitasyon Konseyi*'nden Yönetişim ve Politikalar Direktörü Miriam Reventlow, *Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Uluslararası Hekimler Örgütü* Avrupa Bölgesi Başkan Yardımcısı Angelika Claussen, *İsveç Kızıl Haç Vakfı* Başkan Yardımcısı Per Stadig, *Berlin Tedavi Merkezi*'nden Martin Schoenpflug, *İsrail İşkence'ye Karşı Halk Komitesi*'nden Bettina Birmanns, *Uluslararası Af Örgütü Almanya*'dan Ernst Ludwig Iskenius, ve *Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Uluslararası Hekimler Örgütü Almanya*'dan Alper Öktem'in de aralarında bulunduğu uluslararası insan hakları örgütlerinden temsilciler katıldılar.
- İnsan Hakları örgütleri ve hak örgütlerinin katılımıyla gerçekleşen duruşma sonrası basın bilgilendirilmiştir.
- 13 Ocak 2017 Nişantaşı Üniversitesi SHU bölümünden 10 öğrenci ile görüşülerek Vakıf çalışmaları tanıtıldı. Bu görüşmeye Ümit Efe, Bilal Yıldız katıldı.
- 16 Ocak 2017 Amerikalı bir gazeteci ile Ümit Efe görüştü.
- 11 Şubat 2017 İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesinde Ümit Efe "Kapatılmanın Tarihsel Süreci" ne dair bir sunum yaptı.
- 14 Şubat 2017 Vakıf kurucusu Nadire Mater ve aktivisti tiyatro sanatçısı Julide Kural'ın Gündem gazetesi desteği nedeniyle yargılanmasına Ümit Efe katıldı.
- 17 Şubat 2017 MSF "Sınır Tanımayan Hekimler Örgütü" ile Türkiye'de yürütecekleri çalışmalar hakkında deneyim paylaşımı yapıldı. Ümit Efe,

Ayşe Çetintaş, Canan Korkmaz, Ümit Biçer, Cansu Turan, Baran Gürsel katıldılar.

- 03 Mart - 12 Mayıs 2017 tarihleri arasında saatlik Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TIHV) İstanbul Temsilciliği; işkencenin fiziksel, ruhsal ve sosyal etkilerinin rehabilitasyonu ve belgelenmesi alanındaki deneyimlerini paylaşmaya, katılımcıları çalışmalarının teorik altyapısı hakkında düşünmeye ve tartışmaya davet eden TIHV Bilgi ve Deneyim Paylaşımı Programı'nı düzenlemiştir. 03 Mart -12 Mayıs 2017 tarihleri arasında haftada bir gün toplam otuz saat süren bu program takvimi aşağıda ki gibidir.

Temel Modül;

3 Mart 2017, 18:00-20:30: İnsan Hakları Mücadelesi / TIHV'in Kuruluşu, Misyonu, İlkeleri, Organizasyonu, Geçmiş ve Güncel Çalışmaları

Şebnem Korur Fincancı/Ümit Efe

10 Mart 2017, 18:00-20:30: Şiddetin Toplumsal Dinamiği

Cem Kaptanoğlu

17 Mart 2017, 18:00-20:30: Hukuksal Bağlamda Hakikat, Adalet ve Onarım Mekanizmaları

Emel Ataktürk Sevimli

24 Mart 2017, 18:00-20:30: İşkencenin Değerlendirilmesi; Tedavinin Organizasyonu/İlkeleri; Tanılama ve Belgeleme Süreçleri-İstanbul Protokol

Ümit Ünüvar

31 Mart 2017, 18:00-20:30: İşkencenin Ruhsal ve Sosyal Etkileri; Sosyal ve Psikiyatrik /Psikolojik; Psikiyatrik Tanılama ve Belgelemenin İlkeleri

Banu Aslantaş Ertekin/Cansu Turan

Tıp ve Sosyal Bilimler Alt Dalı

7 Nisan 2017, 15:30-18:00: İnsancıl Hukuk Felsefesi

Ercan Kanar

14 Nisan 2017, 15:30-18:00: Gözaltında Kaybetmeler ve Cezasızlık

Ümit Biçer/Senem Doğanoğlu

21 Nisan 2017, 15:30-18:00: İşkence Yöntemleri ve Yarattığı Sağlık Sorunları (Özel İşkence Yöntemleri, Zor Kullanım Araçları, Göz Yaşartıcı Kimyasallar)

Ümit Ünüvar

28 Nisan 2017, 15:30-18:00: Açlık Grevine Etik ve Tıbbi Yaklaşım, WKS Başvuruları İle Çalışma Pratikleri

Hamiyet Yüce

5 Mayıs 2017, 15:30-18:00: Kurgusal Bir Olgunun Değerlendirilmesi ve Belgeleme

Canan Korkmaz / Bilal Yıldız

12 Mayıs 2017, 15:30-18:00: Genel Değerlendirme ve Kapanış

Ruhsallık Alt Dalı

7 Nisan 2017, 18:30-21:00: İşkence Görenlere Yönelik Sosyal Çalışma

Bilal Yıldız/Cansu Turan

14 Nisan 2017, 18:30-21:00: Psikanaliz Bağlamında 'Travma' Kavramsallaştırması, Toplumsal Travmatik Yaşantılar ve İşkence

Baran Gürsel/İlker Özyıldırım

21 Nisan 2017, 18:30-21:00: İşkence Görenlere Yönelik Psikanalitik Psikoterapi; Temel 'Duyuş' , 'Duruş' ve 'Tutumlar'

A.Lale Orhon Baykal/ İlker Özyıldırım

28 Nisan 2017, 18:30-21:00: Çeşitli Bağlamlardan Kurgusal Bir Olgunun Değerlendirilmesi

Baran Gürsel/Deniz Akyl

5 Mayıs 2017, 18:30-21:00: Toplumsal Travma İle Başetme

Banu Aslantaş,

12 Mayıs 2017, 18:30-21:00: Genel Değerlendirme ve Kapanış

- 13 Mart 2017 İyi hekimlik yaptığı gerekçesiyle tutuklu yargılanan Cizre Referans Merkezi Temsilcimiz Dr. Serdar Küni'nin mahkemesine gidildi. Ümit Efe, Ümit Biçer, Canan Korkmaz İstanbul'dan katıldı.

- 14 Mart 2017 Danimarkalı Parlamenterler ile Hilton otelde görüşülmüştür.

- *Bu parlamenterler; Peter Juel Jensen (The Liberal Party), Dan Jørgensen (The Social Democratic Party), Marie Krarup (The Danish People's Party), Carsten Bach (The Liberal Alliance), Michael Aastrup Jensen (The Liberal Party), Søren Søndergaard (The Red-Green Alliance), Rasmus Jarlov (The Conservative Party), Eva Esmarch, Delegation Secretary, Flemming Kordt, Delegation Secretary'dır ve ayrıca heyette Danimarka Büyükelçiliği'nden: Svend Olling, Ambassador of Denmark, Stig Paolo Piras, Counsellor/Deputy Head of Mission of Denmark, Katrine Thorup, Political Officer Translator (If*

requested) bulunmuştur. Bu görüşmeye İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Yöneticileri ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı adına Ümit Biçer, Ümit Efe katıldılar.

- 21 Mart 2017 Basın ve ifade özgürlüğünü savundukları, Özgür Gündem Gazetesi ile dayanıştıkları için 20 Haziran 2016 tarihinde tutuklanan Türkiye İnsan Hakları Vakfı Başkanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF) Türkiye Temsilcisi Erol Önderoğlu ve Gazeteci-Yazar Ahmet Nesin.
- 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılamaları devam etti.

Dayanışma amacıyla Duruşmaya; Alman Tabipleri Birliği adına Prof. Dr. med. Christian Pross, Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Uluslararası Hekimler Örgütü Avrupa Bölgesi Başkan Yardımcısı Angelika Claussen, Uluslar arası İnsan Hakları Federasyonu adına, Safya Akorri, Berlin Tedavi merkezinde uzun yıllar çalışmış Britta Jenkins, Irak Kürdistan Bölgesel Yönetim'indeki Jiyan Vakfı adına Leif Hinrichsen, Uluslararası Af Örgütü Almanya seksiyonu adına Barbara Neppert, Uluslararası Af Örgütü Almanya hekim grubundan Sara Kokemüller, ve Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Uluslararası Hekimler Örgütü Almanya'dan Alper Öktem'in de aralarında bulunduğu uluslararası insan hakları örgütlerinden temsilciler katıldı. Mahkeme sonrası basın bilgilendirildi.

- 25 Mart 2017 Adana Tabip Odası tarafından düzenlenen "Olağanüstü Koşullarda hekimlik ve İstanbul Protokolü Eğitimi" düzenlendi. Eğitimci olarak Ümit Biçer katıldı.
- 29 Mart 2017 SPOD (LGBTİ Hakları) derneği ile görüşüldü. Ümit Efe, Elçin Türkoğlu katıldı.
- 18-31 Mart 2017 MFS (Sınır tanımayan hekimler örgütü)'nün İstanbul bürosu için düzenlenen eğitim programında Ümit Biçer, Enver Baran Gürsel, Deniz Akyıl Sokullu, Cansu Turan Vakıf çalışmaları kapsamında tanıtım ve eğitim sunumları yaptılar.

- 02 Nisan 2017-Şırnak Barosu ve Hakikat Adalet ve Hafıza Merkezi tarafından "Sokağa çıkma yasakları sırasında yaşanan ölümlerle ilgili inceleme ve Minnesota Protokolü Eğitimi" yapıldı. Ümit Biçer eğitimci olarak katıldı.
- 05 Nisan 2017 Toraks Derneğinin Adana'da düzenlenen Kongresine Ümit Biçer ve Şebnem Korur Fincancı katıldı.
- 06 Nisan 2017 İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesinde Hapishanelerde süren Açlık Grevleri ile ilgili yapılan toplantıya Ümit Efe katıldı
- 07 Nisan 2017 İstanbul Tabip Odasında Hapishanelerde süren Açlık Grevleri ile ilgili bir basın toplantısı düzenlendi. Şebnem Korur Fincancı katıldı.
- 18 Nisan 2017 Dİ-Haber ile Hapishanelerde devam eden Açlık Grevleri hakkında Ümit Efe ve Ümit Biçer röportaj yaptı.
- 20 Nisan 2017-Suruç ta yaşanan patlama ile ilgili başlayan duruşma hakkında Kadıköy Halitağa'da düzenlenen basın açıklamasına Ümit Biçer katıldı.
- 24 Nisan 2017 İyi hekimlik yaptığı gerekçesiyle tutuklu yargılanan Cizre Referans Merkezi Temsilcimiz Dr. Serdar Küni'nin mahkemesine gidildi. Tüm temsilciliklerden gelen TIHV gönüllüleri, Uluslararası kurumlar, diğer Demokratik kitle örgütleri ve meslek örgütlerinden gelen temsilciler duruşmayı izlediler. İstanbul temsilciliğinden Ümit Efe, Ümit Biçer, Canan Korkmaz katıldı.
- 28 Nisan 2017 Temsilciliğimize, University College UCC, Department of Social Education Bölümü ile İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü işbirliğinde bir ziyaret yapıldı. Sosyal Hizmet alanında çalışan öğretim üyeleri ile görüşüldü Britta Dumstrei, Caroline Jacobsen, Üzeyir Tireli ile yapılan görüşmeye Ümit Biçer, Ümit Efe katıldılar.

Mart 2016 – Nisan 2017 TIHV İzmir Temsilciliği Etkinlik Listesi

- 10 Mart 2016 tarihinde "Çocuklar İçin Barış Girişimi İzmir'in Alsancak Kıbrıs Şehitleri Caddesi'nde gerçekleştirilen sessiz eyleme Aytül Uçar ve Dr. Mediha Özenmiş katılım sağladı.
- 11 Mart 2016 tarihinde ABD Büyük Elçiliği insan haklarından sorumlu siyasi işler biriminden Wendy Nassmacher ve danışman Filiz Conway

Vakfı ziyaret ettiler. Toplantıya tüm Vakıf çalışanları katıldı.

- 31 Mart 2016 tarihinde TIHV İzmir Temsilciliği Sağlık Çalışanları Gönüllüsü ve Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Üyesi Op. Dr. Fatih Sürenkök'ün görevden uzaklaştırılmasını protesto amacıyla görev yaptığı Tepecik Eğitim Araştırma

Hastanesi'nde gerçekleştirilen kitlesel basın açıklamasına TIHV Kurucular Kurulu Üyeleri, temsilcilik çalışanları ve gönüllüleri olarak katılım sağlandı.

- 13 Nisan 2016 tarihinde Aytül Uçar Konak Kent Konseyi toplantısına Vakfi temsilen katıldı.
- 15 Nisan 2016 tarihinde Mercy Corps İzmir bürosu çalışanlarından Dilek ve Büşra adlı kişiler Vakfi ziyaret ederek organizasyonlarının çalışmaları hakkında bilgi verdiler. Toplantıda ayrıca işbirliği konusunda neler yapılabileceği konuşuldu. Toplantıya tüm Vakıf çalışanları katıldı.
- 19 Nisan 2016 tarihinde yapılan davet üzerine AB Türkiye Delegasyonu basın yayın birimi yetkilileri ile "İnsan Hakları Belgesel Film Günleri Projesi"ni konuşmak amacıyla Coşkun Üsterci Ankara'da toplantıya katıldı.
- 27 Nisan 2016 tarihinde görevinden uzaklaştırılan eğitim emekçisi ve İHD İzmir Şube Sekreteri Caner Canlı için İHD de yapılan basın toplantısına Dr. Mediha Özenmiş ve Aytül Uçar katılım sağladı.
- 20 Nisan 2016 tarihinde İzmir Amerikan Koleji felsefe bölümü öğrencileri, öğretmenleri Yılmaz Bilican ile birlikte Vakfi ziyaret ederek çalışmalar hakkında bilgi aldılar. Toplantıya Aytül Uçar ve Dr. Mediha Özenmiş katıldı.
- 03 - 06 Haziran 2016 tarihlerinde SIDA değerlendirmesi için İzmir'e gelen Annika Nilsson ile Vakıfta toplantı yapıldı. Ayrıca Annika Nilsson için diğer insan hakları kurumlarıyla toplantı ve sosyal program organizasyonları yapıldı.
- 12-24 Haziran 2016 tarihleri arasında Coşkun Üsterci, yapılan davet üzerine Uluslararası Savaş Karşıtları Derneği (WRI) tarafından organize edilen lobi çalışmaları çerçevesinde Cenevre'de BM İnsan Hakları Konseyi, Brüksel'de AB Parlamentosu, Viyana'da AGİT ve Strasburg'da AKPM bünyesinde gerçekleştirilen çeşitli toplantılara katılarak sokağa çıkma yasakları sırasında yaşanan hak ihlalleri hakkında bilgilendirmeler yaptı, TIHV raporlarını paylaştı.
- 21 Haziran 2016 tarihinde gözaltında kaybedildiği iddia edilen Hurşit Külter'in akıbetini sormak ve kaygıları dile getirmek amacıyla İzmir Adliyesi önünde ÖHD, ÇHD ve İHD İzmir Şubeleri ile ortaklaşa bir basın açıklaması yapıldı. Açıklamaya TIHV'i temsilen Dr. Media Özenmiş ve Aytül Uçar katıldılar.
- 22 Haziran 2016 tarihinde, TTB, SES, Adli Tıp Uzmanları Derneği, Türk Psikologlar Derneği,

Toplumcu Psikologlar, Toplumsal Dayanışma İçin Psikologlar Derneği, Türkiye Psikiyatri Derneği İzmir Şubesi, Halkların Köprüsü Derneği Sağlık Komisyonu ve Mezopotamya Psikologları ile ortaklaşa başkanımız Şebnem Korur Fincancı, gazeteci Erol Önderoğlu ve yazar Ahmet Nesin'in tutuklanmasını protesto etmek amacıyla bir basın toplantısı gerçekleştirildi. Basın toplantısına TIHV'i temsilen Kurucular Kurulu üyesi Klinik Psikolog Dr. Türkcay Baykal ile temsilcilik çalışanları Dr. Mediha Özenmiş ve Aytül Uçar katıldılar.

- 27 Haziran 2016 tarihinde "BM İşkence Görenler ile Dayanışma Günü" nedeniyle, TIHV, ÇHD, İHD, İmece-Der, KESK, ÖHD, SES, TAYD-DER, TIHV, Mezopotamya Psikologları ve TODAP ile ortaklaşa bir basın açıklaması yapıldı. Açıklamaya TIHV'i temsilen Aytül Uçar ve Dr. Mediha Özenmiş katıldılar.
- 02 Ağustos 2016 tarihinde, İHD, ÇHD ve ÖHD İzmir Şubeleri ile ortaklaşa OHAL ilanı ile birlikte artan işkence iddialarına karşı "İşkenceye Karşı Mücadeleye Devam Edeceğiz!" başlıklı bir basın açıklaması gerçekleştirildi.
- 17 Ağustos 2017 tarihinde İHD İzmir Şubesi, ÖHD İzmir Şubesi, ÇHD İzmir Şubesi, TAYD-DER İzmir Şubesi, HDP, EMEP, Halkevleri, Kaldıraç, EHP, İmece-Der, Alevi Bektâşi Federasyonu ve TIHV İzmir Temsilciliği tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen basın açıklaması ile İzmir Kırıklar F Tipi 2 No'lu Cezaevi'nden Ödemiş T Tipi Cezaevi'ne sürgün edilen siyasi mahpuslara yönelik Ödemiş Cezaevi'nde gerçekleştirilen işkence ve kötü muamele uygulamaları protesto edildi. Basın açıklamasına TIHV'i temsilen Coşkun Üsterci ve Dr. Mediha Özenmiş katıldı.
- 17 Ağustos 2015 tarihinde Özgür Gündem Gazetesi'nin kapatılması ve gazetecilerin gözaltına alınması nedeniyle Özgür Gündem İzmir Bürosu'na insan hakları örgütleri tarafından bir dayanışma ziyareti gerçekleştirildi. Heyette TIHV'i temsilen Aytül Uçar ve Coşkun Üsterci yer aldı.
- 24 Ağustos 2016 tarihinde TIHV'in de bileşeni olduğu "Çocuklar İçin Barış Girişimi İzmir" tarafından Gaziantep katliamında en az otuz çocuğun yaşamını yitirmesi nedeniyle yapılan basın açıklamasına TIHV'i temsilen Dr. Mediha Özenmiş katıldı.
- 26 - 27 Ağustos 2016 tarihlerinde İzmir de gerçekleştirilen TIHV Bakım Verenlerin Bakımı Toplantısı'nın organizasyonu Coşkun Üsterci ve Aytül Uçar tarafından yapıldı.

- 1 Eylül 2016 tarihinde İzmir Emek ve Demokrasi güçleri tarafından “Dünya Barış Günü” nedeniyle gerçekleştirilen kitlesel basın açıklamasına TIHV çalışanları ve Kurucular Kurulu üyeleri katılım sağladı.
- 19 Ekim 2016 tarihinde Hrant Dink Vakfı’nın insan hakları örgütlerine yönelik proje tanıtımı amaçlı toplantısının organizasyonu TIHV tarafından yapıldı. Toplantıya Coşkun Üsterci katılım sağladı.
- 02 Kasım 2016 tarihinde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanları Gültan Kışanak ve Fırat anının tutuklanması, 675 ve 676 sayılı KHK’lar ile savunma hakkına sınırlama getirilmesi, rektör seçimlerinin kaldırılması, basın kuruluşlarının kapatılması ve kamu çalışanlarının ihraç edilmelerini protesto etmek amacıyla İHD, ÇHD ve ÖHD İzmir Şubeleri ile ortaklaşa bir basın açıklaması yapıldı.
- 20 Kasım 2016 tarihinde gerçekleştirilen İHD İzmir Şubesinin dayanışma kahvaltısına katılım sağlandı.
- 25 Kasım 2016 tarihinde TIHV İzmir Temsilciği İnsan Hakları İçin Sağlık Çalışanları Grubu’nun gönüllüsü sağlık çalışanı Güneş Tercan’ın KHK ile görevinden ihraç edilmesini protesto amacıyla çalıştığı Tepecik Eğitim Araştırma Hastanesi’nde gerçekleştirilen etkinliğe TIHV çalışanları olarak katılım sağlandı.
- 25 - 27 Kasım 2016 tarihlerinde İzmir Pamucak’ ta gerçekleştirilen “13.Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı”nın organizasyonunda Coşkun Üsterci ve Aytül Uçar aktif olarak görev aldı.
- 28 Kasım 2016 tarihinde, geçen yıl Diyarbakır’da katledilen TIHV Kurucular Kurulu Üyesi Tahir Elçi’yi anmak üzere İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafında gerçekleştirilen kitlesel basın açıklamasına TIHV çalışanları olarak katılım sağlandı.
- 8-11 Aralık 2016 tarihleri arasında, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Topluluğu ve Fransız Kültür Merkezi ile ortaklaşa “**TIHV 7. İnsan Hakları Belgesel Film Günleri**” gerçekleştirildi. Dört gün boyunca gösterilen 19 adet belgesel filmi toplam 2.126 izleyici izledi. Ayrıca 4 yönetmen ile söyleşi gerçekleştirildi. 7. İnsan Hakları Belgesel Film Günleri’nin sosyal medya üzerinden yaygın bir şekilde duyurusu yapıldı. Bu kapsamda aralarında Bianet, Cumhuriyet, Evrensel, Gazete Duvar, Sendika Org, Diken, Siyasi Haber gibi internet haber siteleri olmak üzere toplam 29 aktif sitede haber oldu. Ayrıca 38 kurumsal facebook sayfasında da yer verildi.
- 08 Aralık 2016 tarihinde DİSK, KESK, TMMOB, TTB ve SES, İHD, Halkların Köprüsü Derneği, EGEÇEP, Mülteci-Der, Halkevleri temsilcileri başta olmak üzere çeşitli sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, TIHV gönüllüsü hekim ve avukatlar ile izleyicilerin yer aldığı 100’den fazla katılımcı ile 7. İnsan Hakları Belgesel Film Günleri’nin açılış kokteyli gerçekleştirildi. Kokteyde TIHV YK Üyesi Coşkun Üsterci ile TIHV Kurucular Kurulu Üyesi Nilgün Toker kısa konuşmalar yaptılar.
- 10 Aralık 2016 tarihinde BM İnsan Hakları Günü nedeniyle İHD, ÇHD ve ÖHD İzmir Şubeleri ile ortak basın açıklaması gerçekleştirildi.
- 16 Aralık 2016 Tarihinde Tepekule Kongre Merkezinde İHD İzmir Şubesi ile ortaklaşa “Olağanüstü Koşullarda İfade ve Basın Özgürlüğü” başlıklı bir panel gerçekleştirildi. Panelde Erol Önderoğlu (Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü /RFS Türkiye Temsilcisi), Emine Uyar (Evrensel Gazetesi İzmir Temsilcisi), Hüseyin Aykol (Özgür Gündem Gazetesi Yazarı) konuşmacı olurken panelin kolaylaştırıcılığını TIHV Kurucular Kurulu üyesi Dr. Zeki Gül yaptı.
- 04 Ocak 2017 Genç LGBTİ Derneği Yönetim Kurulu Üyeleri Vakfı ziyaret ederek derneğin çalışmaları hakkında bilgi aktarıp TIHV ile ortak nasıl çalışabileceği konusunda görüş alış verişinde bulundular.
- 09 Ocak 2017 tarihinde çalıştıkları Ege Üniversitesi’nden 679 Sayılı KHK ile ihraç edilen aralarında TIHV Kurucular Kurulu Üyesi Prof. Dr. Nilgün Toker’in de olduğu çok sayıda akademisyen ile dayanışmak amacıyla İzmir Emek ve Demokrasi Güçleri tarafından Konak Meydanında gerçekleştirilen basın açıklamasına TIHV Kurucular Kurulu Üyeleri, temsilcilik çalışanları ve gönüllüleri olarak katılım sağlandı.
- 11 Ocak 2017 tarihinde Ege Üniversitesinden 679 Sayılı KHK ile ihraç edilen aralarında TIHV Kurucular Kurulu Üyesi Prof. Dr. Nilgün Toker’in de olduğu çok sayıda akademisyen ile dayanışmak amacıyla Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi önünde yapılan basın açıklamasına TIHV Kurucular Kurulu Üyeleri, temsilcilik çalışanları ve gönüllüleri olarak katılım sağlandı.
- 13 Ocak 2017 tarihinde Egede Barış ve İletişim Derneği, SYNYPARKSI Derneği ve Halkların Köprüsü Derneği tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen ‘Hayat Her Yerde Herkesin Hakkı’ başlıklı sempozyuma TIHV adına Coşkun Üsterci katıldı.

- 19 Ocak 2017 tarihinde gerçekleştirilen Hrant Dink anmasına tüm TIHV çalışanları katılım sağladı.
- 21 Ocak 2017 tarihinde gerçekleştirilen Halkların Köprüsü Derneği'nin 2. Olağan Kongresine TIHV adına Coşkun Üsterci katıldı.
- 23 Ocak 2017 tarihinde KESK'e bağlı Eğitim Sen'in kuruluş yıl dönümü nedeniyle gerçekleştirilen etkinliğe TIHV adına Coşkun Üsterci katıldı.
- 29 Mart 2017 tarihinde Vakfi ziyaret eden AGİT referandum gözlemcileri Francis McGinley ve Lars Lagergren'e OHAL koşullarında yaşanan hak ihlalleri ve bu koşullarda yapılacak bir referanduma dair TIHV'in yaklaşımları aktarıldı. Görüşmede Coşkun üsterci, Serdar Tekin, Mediha Özenmiş ve Aytül Uçar yer aldı.
- 2017 Mart ayından itibaren İzmir PSDA gönüllüleri tarafından KHK'lar ile ihraç edilen akademisyenlere ve diğer kamu çalışanlarına yönelik başlatılan ve halen sürdürülmekte olan destek çalışmalarının organizasyonuna katkı yapıldı.
- 2017 Mart ayı içinde İzmir'deki cezaevlerinde sürdürülen açlık grevlerinin takibi için insan hakları, hukuk ve sağlık örgütleri tarafından oluşturulan izleme komisyonunun toplantı ve çalışmalarına TIHV'i temsilen Dr. Mediha Özenmiş katıldı. Yine bu komisyon adına cezaevlerini ziyaret etmesine savcılıkça izin verilen heyette TIHV Kurucular Kurulu üyeleri Dr. Zeki Gül ve Klinik Psikolog Dr. Türkcan Baykal yer aldı.
- 06 Mayıs 2017 tarihinde Halkların Köprüsü Derneği, TIHV İzmir Temsilciliği, İHD İzmir Şubesi, Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci-Der), Suriyeliler Yardımlaşma ve Dayanışma

Derneği, Hak İnisyatifi İzmir ve Foça Barış Kadınları tarafından İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi'nde yaşanan hak ihlallerini ve burada tutulan insanların taleplerini dile getirmek için bir basın açıklaması yapıldı.

- 10 Mayıs 2017 tarihinde Heinrich Böll Stiftung Derneği temsilcisi Kristian Brakel ve proje koordinatörü Bahar Şahin Fırat ile yapılan görüşmeye TIHV adına Coşkun Üsterci katıldı. Toplantıda genel olarak OHAL koşullarında yaşanan hak ihlalleri, yanı sıra Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı ve İnsan Hakları Belgesel Film Günlerinin organizasyonları hakkında konuşuldu.
- 11 Mayıs 2017 tarihinde sürdürdükleri açlık grevi kritik aşamaya gelen Nuriye Gülmen ve Semih Özakça ile Kemal Gün'e destek olmak ve dayanışma amacıyla İHD İzmir Şubesi, TIHV İzmir Temsilciliği, ÇHD İzmir Şubesi, Özgürlükçü Hukukçular Platformu, Halkların Köprüsü Derneği ve Hak İnisyatifi İzmir tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen basın açıklamasına tüm vakıf çalışanları katılım sağladı.
- 19 Mayıs 2017 tarihinde sürdürdükleri açlık grevi kritik aşamaya gelen Nuriye Gülmen ve Semih Özakça ile Kemal Gün'e destek olmak ve dayanışma amacıyla İHD İzmir Şubesi, TIHV İzmir Temsilciliği, ÇHD İzmir Şubesi, Özgürlükçü Hukukçular Platformu, Halkların Köprüsü Derneği ve Hak İnisyatifi İzmir tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen basın açıklamasına tüm vakıf çalışanları katılım sağladı.

Mart 2016 – Nisan 2017 TIHV Cizre Referans Merkezi Etkinlik Listesi

- 2016 Mart ayında gerçekleşen TIHV Kurucular Kurulu toplantısına Cizre'den 9 arkadaş katıldı.
- 2016 Nisan ayında PSDA'nın Temel Travma Eğitimi'ne Cizre'de 5 arkadaş katıldı.
- 30 Nisan – 01 Mayıs 2016 tarihlerinde Diyarbakır'da, Cizre Diyarbakır deneyim paylaşımı toplantısı yapıldı.
- 25 - 26 Haziran 2016 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleşen 2 günlük vakıf toplantısına İdris Üzen katıldı.
- 16 - 17 Temmuz 2016 tarihlerinde Cizre vakıf ortamımızda Zerrin Didem Mansur hocaların sunumuyla Cizre- Silopi – İdil'den Hekim- SHU – Psikolog – Sosyolog mesleklerinden oluşan gönüllülere "Temel Travma Eğitimi" verildi.
- 27-28 Ağustos 2016 tarihlerinde İzmir'de vakıf çalışanlarının katıldığı eğitime toplantısına İdris Üzen katıldı.
- 04 Aralık 2016 tarihinde Diyarbakır'da Süpervizör eğitimine 4 psikolog arkadaşımız katıldı.

- 25 - 26 Aralık 2016 tarihlerinde İstanbul'da, İstanbul Protokolüne 5 arkadaş katıldı.
- 25-26 Şubat 2017 tarihlerinde Ankara'da TIHV tedavi toplantısına 3 arkadaş katıldı.
- 16 Mart 2017 tarihinde İstanbul'da TIHV çocuk başvuru eğitimine 2 kişi katıldı.
- 25-26 Mart 2017 tarihlerinde Ankara'da PSDA toplantısına 2 arkadaş katıldı.
- TIHV ve PSDA adına savaş sürecinden sonra aile ziyaretlerini gerçekleştirmiştir.
- Şırnak Tabip Odasıyla aynı mekânı paylaşıyoruz. 02.03.2016 tarihinde 79 günden sonra kısmen kaldırılan sokağa çıkma yasağında Vakıf ortamımızın tamamıyla yakıldığı görülmüştür.
- 15 Mart ta yeni adrese taşınmak durumunda kaldık.
- Bu süreçte yurt içi yurt dışından gelen STK ve Kuruluşlara şehir içinde eşlik edilmiştir.

10 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI'NIN 1 OCAK 2016 – 17 MAYIS 2017 TARİHLERİ ARASINDA YAPMIŞ OLDUĞU BASIN AÇIKLAMALARI

TIHV olarak bu çalışma döneminde de hem işkencenin önlenmesine yönelik hem de doğrudan vakfımızı ilgilendiren insan hakları alanındaki gelişmelere yönelik TIHV Genel Merkezi veya temsilcilikleri olarak; zaman zaman da diğer kurumlarla birlikte ortaklaşa basın açıklamaları düzenledik.

- 1- 6 Ocak 2016 günü, 2016 yılında da devam eden çatışmalar karşısında barış talebimizi ortak bir açıklamayla dile getirdik.
- 2- 8 Ocak 2016 günü Cezasızlıkla Mücadele Güçbirliği'nin bir bileşeni olarak sokağa çıkma yasakları ve bu yasaklar sırasında yaşanan insan hakları ihlalleri ile ilgili tespitlerimizi ve barış müzakerelerinin başlatılması çağrımızı seslendirdik.
- 3- 12 Ocak 2016 günü Sultanahmet İstanbul'da yaşanan ve 12 kişinin yaşamını yitirdiği bombalı saldırıyla ilgili tepkimizi dile getirdik.
- 4- 14 Ocak 2016 günü, imzacısı oldukları "Bu Suça Ortak Olmayacağız" bildirisi nedeniyle devlet ve hükümet yetkilileri tarafından hedef haline getirilen akademisyenlere destek açıklaması yaptık.
- 5- 18 Ocak 2016 günü, Hükümet tarafından Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun kurulmasına ilişkin hükümet açıklaması ve hükümetin insan haklarının kurumsallaşmasına araçsal bakışı karşısındaki tavrımızı ortak bir açıklamayla kamuoyuyla paylaştık.
- 6- 8 Şubat 2016 günü, Şırnak'ın Cizre ilçesinde "vahşet bodrumları" olarak adlandırılan 3 ayrı noktadan çıkarılan tanınmaz haldeki en az 178 cenazeye ilişkin tepkimizi ortak bir açıklamayla dile getirdik.
- 7- 9 Şubat 2016 günü İzmir'de insan hakları savunucularına dönük polis şiddetine ve 49 insan hakları savunucusunun gözaltına alınmasına ilişkin İHD ile ortak bir açıklama yaptık.

- 8- 17 Şubat 2016 günü İHD ile ortak bir açıklama yaptık ve "Türkiye'de ve Suriye'de Savaşa Hayır" dedik.
- 9- 18 Şubat 2016 günü Ankara'da yaşanan ve 28 kişinin yaşamını yitirdiği bombalı saldırı ile ilgili tepkimizi 18 Şubat 2016 günü yaptığımız bir açıklamayla kamuoyuyla paylaştık.
- 10- 18 Şubat 2016 günü, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanun Tasarısı hakkındaki tutumumuzu insan hakları örgütleriyle beraber bir kez daha duyurduk.
- 11- 17 Şubat 2016 Ankara'da yaşanan bombalı saldırıya ilişkin 19 Şubat 2016 tarihinde yaptığımız ikinci bir açıklamayla Psiko-sosyal Dayanışma Ağı'nın bombalamadan etkilenenlere yardıma hazır olduğunu duyurduk.
- 12- Bileşeni olduğumuz Çocuklar İçin Barış Hemen Şimdi Girişimi 3 Mart 2016 günü Diyarbakır'ın Sur ilçesinde devam etmekte olan sokağa çıkma yasağı nedeniyle ilçede mahsur kalan çocukların yaşam haklarının tehlike altında olduğunu açıkladı.
- 13- 13 Mart 2016 günü Ankara Kızılay Meydanı'ndaki bombalı saldırı ve saldırı sonucu hayatını kaybeden 37 kişi ile ilgili tepkimizi İHD ile yaptığımız ortak bir açıklamayla 14 Mart 2016 günü ifade ettik.
- 14- Psiko-sosyal Dayanışma Ağı 13 Mart 2016 günü Ankara Kızılay Meydanı'ndaki bombalı saldırıdan etkilenenlere yanında olduğunu 14 Mart 2016 günü açıkladı.
- 15- Psiko-sosyal Dayanışma Ağı İstanbul, İstanbul'daki bombalı saldırıda yakınlarını kaybedenlerin, yaralıların ve saldırıdan etkilenenlerin yanında olduğunu 20 Mart günü yaptığı açıklamayla duyurdu.
- 16- TBMM'de görüşülecek Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanun Tasarısı'nın TBMM Komisyonu'na iade edilmesi ve katılımcı bir süreçle yeniden el alınması için 30 Mart 2016 günü ortak bir açıklama yapıldı.

- 17- AKP grubu tarafından TBMM'ye sunulan milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına ilişkin teklif ile ilgili tavrımızı, 22 Nisan 2016 günü İHD ile yaptığımız ortak açıklamayla kamuoyu ile paylaştık.
- 18- Psiko-sosyal Dayanışma Ağı 10 Mayıs 2016 günü yaptığı bir açıklamayla Suruç, Ankara ve İstanbul'da gerçekleşen saldırılar sonrasında yürüttükleri çalışmaları kamuoyuna duyurdu.
- 19- BM İşkence Karşıtı Komite tarafından 26-27 Nisan tarihlerinde değerlendirilen ve 13 Mayıs 2016 tarihinde yayınlanan Türkiye hakkında gözlem raporu ile ilgili 24 Mayıs günü İHD ile ortak açıklama yapıldı. Açıklamada Türkiye tarafından Komiteye sunulan raporun Komite önünde gerçekleşen oturumu, oturumda sorulan sorular ve bunlar ışığında Komitenin sonuç gözlemleri ve değerlendirmeleri yer almaktadır. Açıklamada ayrıca insan hakları örgütleri olarak Komitenin tavsiyelerinin yerine getirilmesi yönünde takipçi olacağımızı belirttik.
- 20- 6 Haziran 2016 günü, Cezasızlıkla Mücadelede Güçbirliği bileşeni olarak 27 Mayıs 2016 tarihinden beri kendisinden haber alınmayan DBP Şırnak İl Yöneticisi Hürşit Külter'in akıbetini sorduk.
- 21- İHD, TIHV ve Mazlum-Der olarak, Şırnak'ta 14 Mart 2016 ve Nusaybin'de 13 Mart 2017 günü ilan edilen sokağa çıkma yasaklarının kaldırılması ve sivillerin girişlerine izin verilmesi için 13 Haziran 2017 tarihinde ortak bir açıklama yaptık.
- 22- Özgür Gündem gazetesi ile dayanışmak için Genel Yayın Yönetmenliği kampanyasına katıldığı gerekçesiyle hakkında açılan soruşturma kapsamında savcılığa ifade vermeye giden başkanımız Şebnem Korur Fincancı yine aynı gerekçeyle Ahmet Nesin ve Erol Önderoğlu ile beraber tutuklama talebi ile nöbetçi mahkemeye sevk edildi. Bunun karşısında 20 Haziran 2016 günü yaptığımız açıklamayla "Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'yı tutuklama girişiminin ne anlama geldiğini biliyor musunuz?" diye sorduk.
- 23- Başkanımız Şebnem Korur Fincancı, Erol Önderoğlu ve Ahmet Nesin'in 20 Haziran 2016 tarihinde tutuklama talebi ile sevk edildikleri nöbetçi mahkeme tarafından tutuklanması üzerine 21 Haziran 2016 günü bir basın toplantısı düzenledik. Burada bu tutuklamalar karşısında ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenecek etkinlikler kamuoyu ile paylaşıldı.
- 24- 26 Haziran BM İşkence Görenlerle Dayanışma Günü çerçevesinde İHD ve TIHV olarak ortak bir açıklama yaptık.
- 25- 28 Haziran 2016 tarihinde İstanbul Atatürk Havalimanı Dış Hatlar Terminali'nde yaşanan ve 36 kişinin yaşamını yitirdiği canlı bomba saldırısıyla ilgili tepkimizi İHD ile ortak yaptığımız açıklamayla 29 Haziran 2017 tarihinde dile getirdik.
- 26- 20 Haziran 2016 tarihinde Özgür Gündem gazetesi ile dayanıştukları için tutuklanan Başkanımız Şebnem Korur Fincancı ve Erol Önderoğlu, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin ara kararı ile tahliye edildiler. 30 Haziran 2016 tarihinde, tahliyeler ile ilgili bir açıklama yaptık ve hukuksuzluklar tahliyeler ile bir ölçüde telafi edilmiş olsa da, başkanımızın tutuklanma girişiminin ne anlama geldiğinin takipçisi olmaya devam edeceğimizi belirttik.
- 27- 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan askeri darbe girişimi karşısında, İHD ile beraber, demokrasinin inkarı ve temel hak ve özgürlüklerin ayaklar altına alınması anlamına gelen tüm darbe ve darbe girişimlerinin ve aynı zamanda iç savaş görüntüsü veren şiddet ve linçleri kınadığımızı, aslolanın demokrasi ve insan hakları olduğunu belirttik.
- 28- 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi sonrası gündeme gelen ölüm cezasının geri getirilmesi tartışmalarına ilişkin olarak bunun kabul edilemez olduğunu İHD ile beraber 18 Temmuz 2016 günü açıkladık.
- 29- 15 Temmuz darbe girişimi ile ilişkili oldukları iddiasıyla gözaltına alınan asker ve sivillerin medyaya yansıyan haber ve görüntüleri üzerine 19 Temmuz 2016 tarihinde İHD ile ortak bir açıklama yaptık ve hiçbir istisnai durumun işkencenin uygulanması için gerekçe gösterilemeyeceğini ifade ettik.
- 30- 21 Temmuz 2016 günü Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Olağanüstü Hal (OHAL) karşısındaki tavrımızı aynı gün içinde İHD ile ortak yaptığımız açıklamayla dile getirdik. Darbenin temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan olağanüstü hal ile değil ama demokratikleşmeyle önleneceğini belirttik.
- 31- 15 Temmuz darbe girişimi sonrası ilan edilen OHAL ile ilgili 23 Temmuz 2016 tarihinde yapılan ortak açıklamada "ne askeri ne sivil darbe ne olağanüstü hal; acil demokrasi" denildi.

- 32- 26 Temmuz 2016 tarihinde İHD ile ortak yapılan açıklamada OHAL Kanunu kapsamında çıkartılan 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname derhal iptal edilmelidir dedik. KHK kapsamındaki düzenlemelerin, yazıldığı şekilde uygulanması halinde, Anayasa'nın 15. Maddesi ve AİHS'nin birçok maddesine aykırılık taşıdığını belirttik.
- 33- 2 Ağustos 2016 tarihinde İzmir'de yapılan ve TİHV İzmir Temsilciliği'nin de imzacısı olduğu ortak açıklamada kime uygulanırsa uygulansın insanlık suçu olan işkenceye karşı mücadeleye devam edileceği vurgulandı.
- 34- TİHV ve Türkiye Tabipler Birliği olarak gözaltında tutulurken 5 Ağustos 2016 yaşamını yitiren Gökhan Açikkolu isimli öğretmen ile ilgili 7 Ağustos 2016 tarihinde bir açıklama yaptık. Açıklamada gözaltı süresinin 30 güne çıkarılmasının doğuracağı olumsuzluklara değinildi ve Açikkolu'nun alıkonma sürecinin İstanbul Protokolü gereklerine göre soruşturulmasını, ölümüyle ilgili soruşturmada Minnesota Protokolü'ne riayet edilmesini talep ettik.
- 35- TİHV, Türkiye Tabipler Birliği (TTB) ve Adli Tıp Uzmanları Derneği (ATUD) tarafından hazırlanan insan hakları ihlalleri ile ilgili hekim tutumu isimli belge 9 Ağustos 2016 tarihinde açıklandı.
- 36- 10 Ağustos 2016 tarihinde Diyarbakır'ın Sur ve Mardin'in Kızıltepe ilçelerinde meydana gelen bombalı saldırılar ile ilgili olarak 11 Ağustos 2016 tarihinde İHD ile ortak bir açıklama yaptık. Açıklamada savaşı sürdürenlerin saldırılarını durdurması gerektiğini belirttik ve sorunları konuşarak, müzakere ederek çözüme konusunda adımlar atılmasını talep ettik.
- 37- 16 Ağustos 2016 tarihinde yapılan ortak açıklamada her türlü darbe, darbe girişimi ve anti demokratik uygulamaya karşı olmanın insani değerlerin korunması için zorunlu olduğu vurgulandı. Darbe girişimi sonrası gözaltına alınanlarla ilgili medyaya yansıyan haber ve görüntülerin bu kişilerin işkence ve kötü muamele uygulamalarına maruz kaldığı kaygısına yol açtığı belirtildi.
- 38- 17 Ağustos 2017 günü yapılan ve imzacıları arasında TİHV Diyarbakır temsilciliğinin de bulunduğu açıklamada TBMM gündemine gelen torba yasal ile gündeme gelen belediyelere kayyım atanmasının Türkiye demokrasisi açısından geriletici ve gerginliğe zemin sunan siyasal bir tutum olduğu ve sorunları çözüme taşımanın tek yönteminin diyalog ve müzakere olduğu belirtildi.
- 39- 17 Ağustos 2017 tarihinde yapılan ve imzacıları arasında TİHV İzmir temsilciliğinin de bulunduğu açıklamada, OHAL ile birlikte cezaevlerinde yaşanan hak ihlallerine dikkat çekildi.
- 40- Özgür Gündem Gazetesi'nin 16 Ağustos 2017 tarihinde 8. Sulh Ceza Hakimliği tarafından kapatılması, gazete binasının polis tarafından basılması ve binada bulunan gazetecilerin gözaltına alınmasıyla ilgili tepkimizi 17 Ağustos 2017 tarihinde İHD ile ortak yaptığımız açıklamayla dile getirdik.
- 41- Gaziantep'in Şahinbey ilçesine bağlı Beybahçe Mahallesi'nde Kürt yurttaşlarımızın düğününe yönelik canlı bomba saldırısında 29'u çocuk 51 kişi yaşamını yitirdi, yüzden fazla kişi yaralandı. 22 Ağustos 2016 tarihinde bu saldırı karşısındaki tepkimizi dile getirdik. Çözümün demokrasi ve insan haklarının rehberliğinde mutlak barışın tesis edilmesi olduğunu bir kez daha vurguladık.
- 42- 21 Ağustos'ta meydana gelen Gaziantep'teki canlı bomba saldırısına ilişkin olarak 24 Ağustos 2017 tarihinde Çocuklar İçin Barış Hemen Şimdi Girişimi de bir açıklama yaptı.
- 43- 1 Eylül 2016 tarihinde yayınlanan KHK ve bu KHK'ya dayanılarak kamu görevine son verilen aralarında Yönetim Kurulu üyemiz Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Ümit Biçer'in de olduğu 2346 akademisyenle ilgili Vakıf olarak 2 Eylül 2016 tarihinde bir açıklama yaptık. "Barış için Akademisyenler" in Dünya Barış Günü'nde yayınlanan bir KHK ile üniversiteden uzaklaştırılmasının bir utanç belgesi olarak kayda geçeceğini belirttik.
- 44- 6 Eylül 2016 tarihinde yapılan ortak basın açıklamasında 672 sayılı KHK ile haksız ve hukuksuz biçimde ihraç edilen tüm kamu görevlilerinin görevlerine iade edilmesi gerektiği vurgulandı.
- 45- Aralarında ÇHD Genel Başkan Yardımcısı Münip Ermiş ve dernek üyelerinin de aralarında olduğu 25 avukatın 8 Eylül 2016 tarihinde Antalya'da gözaltına alınmasına ilişkin tepkimizi 9 Eylül 2016 tarihinde yaptığımız açıklamada dile getirdik.
- 46- 9 Eylül 2016 tarihinde yapılan ve imzacıları arasında TİHV Diyarbakır Temsilciliği de olan ortak açıklamada KHK ile yaşanan kamudan ihraçlar ile ilgili olarak etkin bir inceleme ve soruşturma yapılmadan, yargısal yollarla hak arama özgürlükleri ellerinden alınarak on binlerce

- kişinin görevden uzaklaştırılmasının muhalefetin tasfiyesi edilmesi anlamına da geldiği ve bunun kabul edilmez bulunduğu vurgulandı.
- 47- Aralarında TİHV Diyarbakır Temsilciliğinin de olduğu sivil toplum kuruluşları, 10 Eylül 2017 günü yaptıkları açıklamayla eğitim emekçilerinin haklarında bir idari soruşturma yürütülmeden, savunmalarına başvurulmadan açığa alınmalarının hukuka aykırılık teşkil ettiğini belirtti.
- 48- Yine eğitim emekçilerinin açığa alınmasıyla ilgili olarak 11 Eylül 2016 tarihinde TİHV ve İHD olarak bir basın açıklaması yaptık.
- 49- 28 belediye başkanlığına kayyım atanmasıyla ilgili 12 Eylül 2016 tarihinde İHD ile ortak yaptığımız açıklamada "Resmi Gazete'de yayınlandığı için her türlü düzenlemenin Kanun Hükmünde Sayılması gerektiğinin ve her türlü uygulamanın da bu düzenlemelere dayalı olduğunun iddia edildiği bir ülkedeki rejimin adı nedir" diye sorduk.
- 50- TİHV, İHD ve TTB olarak 13 Eylül 2016 günü yaptığımız açıklamada Antalya'da aralarında ÇHD Genel Başkan Yardımcısı Münip Ermiş'in de olduğu 26 avukatın haksız yere gözaltına alındığını belirttik ve bir an önce serbest bırakılmalarını talep ettik.
- 51- TİHV İstanbul Temsilciliği, İHD İstanbul Şubesi ve ÖHD İstanbul Şubesi 22 Eylül 2017 tarihinde yaptıkları ortak açıklamayla, 30 günlük gözaltı süresinin OHAL kararlarıyla getirilmesiyle beraber işkence ve kötü muamelenin yeniden sistematik halde geldiğine ilişkin bulgularını kamuoyuyla paylaştılar.
- 52- 11 Ekim 2016 tarihinde İHD ile ortak yaptığımız açıklamada, AKP Diyarbakır Dicle İlçe Başkanı Deryan Aktert'in 10 Ekim 2016 günü uğradığı saldırıda yaşamını yitirmesini kabul edilmez bulduğumuzu ifade ettik.
- 53- 13 Ekim 2016 tarihinde İnsan Hakları Örgütleri olarak TBMM Başkanlığı'na açık bir mektup kaleme aldık. Bu mektupta TBMM Cezaevi Alt Komisyonu Başkanı Mehmet Metiner'in basına yansıyan bir demecinin ve TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu toplantısındaki konuşmalar ile takındığı tutumlarının kabul edilemez nitelikte olduğunu belirttik ve milletvekili Mehmet Metiner'i protesto ettiğimizi ifade ettik.
- 54- TİHV Cizre Merkezi Temsilcisi Dr. Serdar Küni, 19 Ekim 2016 tarihinde doğrudan mesleki uygulamalarına dayandırılan soyut iddialarla tutuklandı ve Şırnak Cezaevi'ne gönderildi. TİHV olarak bu tutuklama üzerine 21 Ekim 2016 tarihinde yaptığımız açıklamada iyi hekimlik uygulamalarının yargılanamayacağını ve Dr. Küni'nin tutuklanması sürecinin derhal son bulması gerektiğini ifade ettik.
- 55- 1 Kasım 2016 tarihinde TİHV İzmir Temsilciliği olarak İHD, ÖHD ve ÇHD İzmir Şubeleri ile beraber bir açıklama yaptık. Açıklamada Diyarbakır Büyükşehir Belediye Eşbaşkanları Gülten Kışanak ve Fırat Anlı'nın tutuklanmasının Kürt sorunun çözümünde iktidarın gördüğü tek yolun "savaş" ve "imha" olduğunu açıkça göz önüne serdiğini vurguladık; tüm hak örgütlerini, demokratik kamuoyunu ve uluslararası denetim organlarını duyarlı olmaya, dayanışma göstermeye ve ses çıkarmaya davet ettik.
- 56- 4 Kasım 2016 tarihinde HDP'nin Eş Genel Başkanları da dahil 12 milletvekili gözaltına alındı. Siyasete yapılmış bu darbeye ilişkin olarak 4 Kasım 2016 tarihinde yaptığımız açıklamada, HDP'li milletvekillerinin gözaltına alınmasının yeni çatışma zeminlerini tetiklemesinden endişeli olduğumuz vurguladıktan sonra, bu amaçla, toplumda var olan kaygılar daha da derinleştirilmeden gözaltına alınanların bir an önce serbest bırakılması gerektiğini ifade ettik.
- 57- HDP Eş Genel Başkanları ve Milletvekillerinin gözaltına alınmasına dönük bir açıklama da 4 Kasım 2016 günü TİHV İstanbul Temsilciliği ve İHD İstanbul Şubesinde yapıldı.
- 58- 11 Kasım 2016 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan bir basın açıklaması ile Türkiye genelinde 370 derneğin faaliyetlerinin valiliklerce durdurulduğu açıklandı. TİHV ve İHD olarak 18 Kasım 2016 günü bu gelişme hakkında bir açıklama yaptık. Açıklamada bu anti demokratik uygulamalara karşı mücadele edeceğimizi vurguladık.
- 59- İnsan Hakları Haftası dolayısıyla 9 Aralık 2016 günü İHD ile ortak bir açıklama yaptık. Açıklamada yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele, Kürt Sorunu, düşünce, ifade ve inanç özgürlüğü, darbe teşebbüsü ve OHA, cezaevleri, toplantı ve gösteri özgürlüğü, kadına karşı şiddet başlıkları altında 2016 yılı içinde gerçekleşen ihlallerin bir dökümünü kamuoyuyla paylaştık.
- 60- Yine İnsan Hakları Haftası dolayısıyla Diyarbakır Temsilciliğimiz de İHD Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır Barosu ve Diyarbakır Tabip Odası ile 10 Aralık 2016 tarihinde ortak bir açıklama yaptık.

- 61- 10 Aralık 2016 günü İstanbul Beşiktaş'taki stadyum çevresinde gerçekleşen ve 36'sı polis toplam 44 kişinin yaşamını yitirdiği saldırıya ilişkin olarak İHD ile 12 Aralık 2016 tarihinde ortak bir açıklama yaptık ve acılarımızı ortaklaştırarak hep birlikte barış, huzur ve demokrasi içinde yaşamın yolunu bulacağımızı vurguladık.
- 62- İstanbul Temsilciliğimiz ve İHD İstanbul Şubesi 16 Aralık 2016 tarihinde, 10 Aralık 2016'da İstanbul'da gerçekleşen bombalı saldırı sonrasında gözaltına alınanların İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde işkence ve insan onuruna aykırı davranışlar ile karşılaştıkları iddiasını kamuoyuyla paylaştı.
- 63- 20 Aralık 2016 tarihinde, İHD ve TİHV olarak Rusya Federasyonu Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov'un 19 Aralık 2016 tarihinde bir suikast sonucu yaşamını yitirmesini kınadık.
- 64- İnsan hakları Savunucusu Prof. Dr. İftar Gözaydın 20 Aralık 2016 tarihinde polis tarafından gözaltına alındı ve 27 Aralık günü tutuklandı. İnsan hakları örgütleri olarak 28 Aralık 2017 tarihinde yaptığımız ortak açıklamada Gözaydın hakkındaki tutukluluk kararının bir an önce kaldırılması gerektiğini ifade ettik.
- 65- 2017 yılı da bir katliamla başladı; 1 Ocak 2017 tarihinde Ortaköy'deki bir eğlence merkezine yapılan silahlı saldırıda 39 kişi yaşamını yitirdi. 2 Ocak 2017'de İHD ile ortak bir açıklama yaptık ve şiddete ve katliamlara alışmayacağımızı, nefret söylemleri karşısında sessiz kalmayacağımızı bir kez daha açıkladık.
- 66- Psiko-sosyal Dayanışma Ağı İstanbul, 2 Ocak 2017 günü yaptığı açıklamayla 1 Ocak 2017'de Ortaköy'deki saldırıdan ruhsal olarak etkilenmiş herkese yardıma hazır olduğunu açıkladı.
- 67- 13 Şubat 2017 tarihinde yaptığımız açıklamayla 16 Nisan 2016'da yapılacak olan referanduma ilişkin tutum belgemizi kamuoyuyla paylaştık.
- 69- Diyarbakır Temsilciliğimiz 21 Şubat Dünya Anadil Günü'ne dair Kürtçe ve Türkçe olmak üzere iki dilde yapılan ortak açıklamada yer aldı.
- 68- İHD Genel Başkan Yardımcısı ve Diyarbakır Şube Başkanı M. Raci Bilici'nin 15 Mart 2017 günü Diyarbakır'da gözaltına alınmasına ilişkin tepkimizi 15 Mart 2017 günü İHD ile yaptığımız ortak açıklamada dile getirdik.
- 69- 15 Mart 2017 tarihinde gözaltına alınan ve 21 Mart günü "adli kontrol şartıyla" serbest bırakılan İHD Genel Başkan Yardımcısı ve Diyarbakır Şube Başkanı M. Raci Bilici'ye yöneltilen suçlamaların hukuksuzluğu hakkında 22 Mart 2017 günü İHD ile ortak bir açıklama yaptık.
- 70- 3 Nisan 2017 günü TİHV, İHD, ÖHD ve Zindanlarla Dayanışma İnisyatifi olarak ortak bir açıklamayla Türkiye genelindeki 6 cezaevinde 15 Şubat 2017 tarihinde başlayan açlık grevine ilişkin güncel bilgileri, mahpusların taleplerini ve açlık grevi karşısında bizlerin Adalet Bakanlığı'ndan taleplerini kamuoyuyla paylaştık.
- 71- 19 Nisan 2017 tarihinde yaptığımız bir açıklamayla Başkanımız Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı'nın İnsan Hakları İçin Hekimler Örgütü (PHR) tarafından her yıl verilen 'İnsan Hakları Ödülü'nü aldığını mutluluk ve onurla duyurduk.
- 72- 20 Nisan 2017'de TİHV, İHD, ÖHP ve ÇHD ile sürmekte olan açlık grevleri ve buna neden olan hapisanelerdeki olumsuz koşullar hakkında ortak bir açıklama yaptık.
- 73- TİHV Cizre Referans Merkezi temsilcisi ve Şırnak Tabip Odası eski başkanı Dr. Serdar Küni'nin yargılandığı davanın 24 Nisan 2017 günü ikinci duruşmasında 4 yıl 2 ay hapse mahkum edilmesi üzerine 25 Nisan 2017'de yaptığımız açıklamada iyi hekimliğin yargılanamayacağını ve mahkum edilemeyeceğini bir kez daha seslendirdik.
- 74- Hukuksuz bir şekilde kamudaki görevlerinden "ihraç" edilen Nuriye Gülmen ve Semih Özakça'nın "işimizi geri istiyoruz" talebiyle başlatmış oldukları açlık grevinin 50. gününe gelmesi dolayısıyla 28 Nisan 2017 günü düzenlenecek basın toplantısına ortak bir çağrı açıklaması yaptık.
- 75- 4 Mayıs günü, Nuriye Gülmen ve Semih Özakça'nın 55. gününe giren açlık grevlerine ilişkin ortak bir açıklama yapıldı.
- 76- 15 Mayıs 2017 tarihinde İstanbul temsilciliğimizin de içinde olduğu ortak bir açıklamayla, Nuriye Gülmen ve Semih Özakça ile çocuğunun kemiklerini alabilmek için açlık grevinde olan 71 yaşındaki Kemal Gün'ün durumlarına dikkat çekildi ve bir kez daha ölüm karşısında yaşamı savunduğumuz vurgulandı.
- 77- TİHV Diyarbakır Temsilciliği, 17-31 Mayıs Uluslararası Gözaltında Kayıplara Karşı Mücadele Haftası dolayısıyla 17 Mayıs 2017 tarihinde yapılan ortak açıklamaya katıldı.

11

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI
MALİ TABLOLAR

31.12.2016 TARİHLİ GELİR TABLOSU (TL)

	(Önceki Dönem)	(Cari Dönem)
A-BRÜT SATIŞLAR	2.873.074,49	2.977.756,44
1-Yurt İçi Satışlar	0,00	0,00
2-Yurt Dışı Satışlar	0,00	0,00
3-Bağış ve Yardımlar	2.800.185,77	2.890.804,46
4-Diğer Gelirler	72.888,72	86.951,98
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	0,00	0,00
1-Satıştan İadeler (-)	0,00	0,00
2-Satıştan İskontolar (-)	0,00	0,00
3-Diğer İndirimler (-)	0,00	0,00
C-NET SATIŞLAR	2.873.074,49	2.977.756,44
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	0,00	0,00
1-Satılan Mamüller Maliyeti (-)	0,00	0,00
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00	0,00
3-Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00	0,00
4-Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00	0,00
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	2.873.074,49	2.977.756,44
E-FAALİYET GİDERLERİ	-3.513.495,54	-2.913.007,46
1-Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00	0,00
2-Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00	0,00
3-Genel Yönetim Giderleri (-)	-45.399,44	-36.140,56
4-Amaca Yönelik Giderler (-)	-3.468.096,10	-2.876.866,90
FAALİYET KARI VEYA ZARARI	-640.421,05	64.748,98
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	117.181,89	131.057,36
1-İştiraklerden Temettü Gelirleri	0,00	0,00
2-Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri	0,00	0,00
3-Faiz Gelirleri	51.527,85	127.898,69
4-Komisyon Gelirleri	0,00	0,00
5-Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00	0,00
6-Menkul Kıymet Satış Karları	0,00	0,00
7-Kambiyo Karları	65.654,04	3.158,67
8-Reeskont Faiz Gelirleri	0,00	0,00
9-Enflasyon Düz.Karları	0,00	0,00
10-Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00	0,00

	(Önceki Dönem)	(Cari Dönem)
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)	-25.603,59	-68.734,69
1-Komisyon Giderleri (-)	0,00	0,00
2-Karşılık Giderleri (-)	0,00	0,00
3-Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00	0,00
4-Kambiyo Zararları (-)	-25.603,59	-68.734,69
5-Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00	0,00
6-Enflasyon Düz.Zararları (-)	0,00	0,00
7-Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00	0,00
H-FİNANSMAN GİDERLERİ (-)	0,00	0,00
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00	0,00
2-Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00	0,00
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	-548.842,75	127.071,65
I-OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	15.670,20	2.965,00
1-Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00	0,00
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	15.670,20	2.965,00
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	-55,46	-49.955,13
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları(-)	0,00	0,00
2-Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)	0,00	0,00
3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	-55,46	-49.955,13
DÖNEM KARI VEYA ZARARI	-533.228,01	80.081,52
K-DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜK. KARŞILIKLARI (-)	0,00	0,00
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	-533.228,01	80.081,52

31.12.2016 TARİHLİ BİLANÇOSU (TL)

AKTİF (VARLIKLAR)	(Önceki Dönem)	(Cari Dönem)
I-DÖNEN VARLIKLAR	807.764,72	1.176.602,67
A-Hazır Değerler	807.493,46	979.191,41
1-Kasa	2.830,96	1.280,32
3-Bankalar	804.662,50	977.911,09
B-Menkul Kıymetler	0,00	0,00
C-Ticari Alacaklar	271,26	271,26
5-Verilen Depozito ve Teminatlar	271,26	271,26
D-Diğer Alacaklar	0,00	0,00
E-Stoklar	0,00	0,00
F-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri	0,00	0,00
G-Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	0,00	0,00
H-Diğer Dönen Varlıklar	0,00	197.140,00
5-İş Avansları	0,00	10.000,00
6-Personel Avansları	0,00	187.140,00
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	807.764,72	1.176.602,67
II-DURAN VARLIKLAR	1.288.233,23	1.308.643,78
A-Ticari Alacaklar	5.798,71	6.391,71
5-Verilen Depozito ve Teminatlar	5.798,71	6.391,71
B-Diğer Alacaklar	0,00	0,00
C-Mali Duran Varlıklar	0,00	0,00
D-Maddi Duran Varlıklar	1.277.401,82	1.297.219,37
3-Binalar	1.097.694,85	1.097.694,85
6-Demirbaşlar	179.706,97	199.524,52
E-Maddi Olmayan Duran Varlıklar	5.032,70	5.032,70
5-Özel Maliyetler	5.032,70	5.032,70
F-Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar	0,00	0,00
G-Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	0,00	0,00
H-Diğer Duran varlıklar	0,00	0,00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	1.288.233,23	1.308.643,78
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI	2.095.997,95	2.485.246,45

PASİF(KAYNAKLAR)	(Önceki Dönem)	(Cari Dönem)
I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	78.596,27	90.425,81
A-Mali Borçlar	0,00	0,00
B-Ticari Borçlar	3.851,46	322,15
1-Satıcılar	3.851,46	322,15
C-Diğer Borçlar	705,00	0,00
4-Personele Borçlar	705,00	0,00
D-Alınan Avanslar	0,00	0,00
E-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakediş Bedelleri	0,00	0,00
F-Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	74.039,81	90.103,66
1-Ödenecek Vergi ve Fonlar	31.323,40	40.016,22
2-Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	42.716,41	50.087,44
G-Borç ve Gider Karşılıkları	0,00	0,00
H-Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları	0,00	0,00
I-Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI	78.596,27	90.425,81
II-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00	0,00
A-Mali Borçlar	0,00	0,00
B-Ticari Borçlar	0,00	0,00
C-Diğer Borçlar	0,00	0,00
D-Alınan Avanslar	0,00	0,00
E-Borç ve Gider Karşılıkları	0,00	0,00
F-Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları	0,00	0,00
G-Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	0,00	0,00
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI	0,00	0,00
III-ÖZ KAYNAKLAR	2.017.401,68	2.394.820,64
A-Ödenmiş Sermaye	679,43	679,43
1-Sermaye	679,43	679,43
B-Sermaye Yedekleri	0,00	0,00
C-Kar Yedekleri	277.305,76	574.643,20
5-Özel Fonlar	277.305,76	574.643,20
D-Geçmiş Yıllar Karları	3.327.099,91	3.327.099,91
1-Geçmiş Yıllar Karları	3.327.099,91	3.327.099,91
E-Geçmiş Yıllar Zararları(-)	-1.054.455,41	-1.587.683,42
1-Geçmiş Yıllar Zararları(-)	-1.054.455,41	-1.587.683,42
F-Dönem Net Karı(Zararı)	-533.228,01	80.081,52
1-Dönem Net Karı	0,00	80.081,52
2-Dönem Net Zararı(-)	-533.228,01	0,00
ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	2.017.401,68	2.394.820,64
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	2.095.997,95	2.485.246,45

01.01.2017 - 31.12.2017 TAHMİNİ BÜTÇESİ (TL)

A-GELİRLER	4.093.531,41
1- Hazır Değerler	979.191,41
Kasa	1.280,32
Bankalar	977.911,09
2- Yurtiçi / Yurtdışı Bağışlar	3.114.340,00
Genel Merkez Bağışları	10.000,00
Tedavi Projesi Bağışları (1)	2.635.000,00
İstanbul Protokolü Projesi Bağışları (1)	262.800,00
Diğer Projeler Bağışları	37.000,00
Cizre Referans Merkezi Bağışları (1)	133.240,00
Kira Geliri	36.300,00
B-GİDERLER	3.661.195,00
1- Ücret Giderleri(-)	1.923.870,00
Genel Merkez Ücretleri(-)	54.000,00
Tedavi Projesi Ücretleri(-)	1.727.270,00
İstanbul Protokolü Projesi Ücretleri(-)(2)	80.000,00
Cizre Referans Merkezi(-)	62.600,00
2- Sabit Giderler(-)	1.737.325,00
Genel Merkez Sabit Giderleri(-)	70.000,00
Tedavi Projesi Sabit Giderleri(-)	1.274.530,00
İstanbul Protokolü Projesi Giderleri(-)(2)	281.200,00
Diğer Projeler Giderleri (-)	37.000,00
Cizre Referans Merkezi(-)	74.595,00
GELİR GİDER FARKI	432.336,41

(1) 2016 döneminden kalan kullanılmayan fon desteği 2017 yılına aktarılmış olup bu tutarlar banka mevcuduna dahildir.

TİHV Ankara Genel Merkez

Adres: Mithatpaşa Caddesi No: 49/11 6. Kat 06420 Kızılay/Ankara
Telefon: +90 (0 312) 310 66 36
Faks: +90 (0 312) 310 64 63
E-mail: tihv@tihv.org.tr

TİHV Diyarbakır Temsilciliği

Adres: Lise Caddesi Eyyüp Eser Apartmanı No: 8/2 Yenişehir, DİYARBAKIR
Tel/Faks: (412) 228 26 61 – 228 24 76
E-posta: diyarbakir@tihv.org.tr

TİHV İstanbul Temsilciliği

Adres: Bozkurt Mah. Türkbeyi Sokak Ferah Apt. No:113/6 Kurtuluş-Şişli İSTANBUL
Tel/Faks: +90 (212) 249 30 92, 293 43 33
E-posta: istanbul@tihv.org.tr

TİHV İzmir Temsilciliği

Adres: 1432. Sokak Eser Apartmanı No: 5/10 Alsancak, İZMİR
Tel/Faks: +90 (0232) 463 46 46 – 463 91 47
E-posta: tihvizm@dsl.ttnmail.com

TİHV Cizre Referans Merkezi

Adres: Dicle Mahallesi, Nurullah Caddesi No 63 / 1 Cizre, ŞIRNAK
Telefon: +90 (486) 616 86 07
Faks: +90 (486) 616 86 10
E-posta: cizre@tihv.org.tr